

Cirkevný rok v jeho sviatkoch a zvykoch.

Dľa Jozefa Lennartza
do slovenčiny spracoval
Dr. JOZEF BUDAY.

Číslo podielových kníh 171.

NIHIL OBSTAT.

Dr. Stephanus Gallo, m. p.

Nr. 1022/36.

IMPRIMATUR.

Nitriae, die 27. Aprilis 1936.

Dr. Andreas Škrábik, m. p.
Vicarius Generalis Eppalis.

Úvodom.

Pekné a prirodzené sú vzťahy medzi prirodzeným a cirkevným rokom, lebo štyrom čiasťkam roka zodpovedajú aj sviatky cirkevného roka. Tak Veľká noc je jarom cirkevného roka. Lebo ako v tomto čase slnko na nebi vždy vyššie a vyššie vystupuje a budí nové púčky života, nový život, tak i zmŕtvychvstalý Kristus vystupuje z hrobu a predpekľia ako víťaz nad smrťou a diablom a vykúpené duše vedie so sebou do neba. Po jari v cirkevnom roku, ako i v prírode, nasleduje leto: po Veľkej noci Turíce. Ako slnečné teplo nechá rásť všetko ovocie a celú prírodu odieva skvelým rúchom ženícha, práve tak i duchovné slnko vo svojom behu dosahuje najvyššieho bodu a vylieva plnosť svojich lúčov, ktoré všetko nechajú rásť na poli Božom. A táto plnosť lúčov večného svetla je Duch svätý, ktorého na nebo vstúpený Bohočlovek od trónu svojho Otca soslal ako záruku svojej lásky a všetkých svojich darov. A účinky Spasiteľom na zem sosláného Ducha sú také mocné, že všetko ovocie vykúpenia Kristovho nútia k splneniu, k dozrievaniu. A toto je tak v prirodzenom ako i cirkevnom roku jeseň. Jeseň nám dáva hojnú žatvu a aj Cirkev shromažďuje milióny spasených duší a uctieva ich sviatkom všetkých svätých. Potom na-

sleduje zima; ľad a sneh pokrýva zem, všetok život v prírode zamrel, slnko svoju žiaru a silu stratilo a tak to bolo i v duchovnom živote, ako nám to predstavuje vianočné obdobie sviatkov cirkevného roka. Padlé človečenstvo leží v hriechu, v tieni smrti; slnko spravodlivosti zapadlo, hnev Boží spočíva na ľudstve. Tu zjavilo sa chudobné dieťa v jasličkách, hviezda Jakubova, ktoré zachránilo a osvietilo celý svet.

PŮVODCA.

Predhovor k slovenskému vydaniu.

Cirkev svätá veľmi si želá, aby jej dietky, veriaci, spolu s ňou prežívali sväté tajomstvá, ktoré nám cez rok predstavujú jednotlivé, každoročne sa opakujúce sviatky. Preto nariadila sluhom svojim, kňazom, modliť sa kňazské hodinky, ači breviár. Kňaz pozorne sa modliac breviár, pri každom sviatku vhĺbi sa do tajomstva, ktoré nám pripomína patričný sviatok.

O toto usilovať sa majú nielen kňazi, ale i veriaci. K tomuto dopomôže čítanie patričných statí z Písma svätého a zo životopisov svätých. Obe knihy možno si zadovážiť u Spolku sv. Vojtecha. Doplnkom k týmto je táto knižočka. Preto toto dielko nie je toho druhu, ktoré stačí raz prečítať a potom odložiť. Nie! Po tejto knižočke treba každoročne siahnuť a vždy si prečítať pri jednotlivých sviatkoch to, čo o nich píše. Takto sa vžijeme do ducha, ktorého si žiada Cirkev svätá.

Poznamenávame, že knižočku sme nepreložili doslovne, ale usilovali sme sa dľa možnosti prispôbiť ju smýšľaniu nášho slovenského katolíckeho ľudu.

Z pôvodiny niektoré sviatky, ako na pr. sviatok sv. Jána Krstiteľa, sv. Martina, sv. Mikuláša, sme vynechali, ale nahradili sme ich inými, ako: Namebovzatie P. Marie, ktorý z pôvodiny vystal, nevedieť prečo, a sviatkami svätých Cyrila a Metoda a sv. Andreja Svorada a Beňadika.

Dr. Jozef Buday.

Oddelenie prvé.

Vianočné obdobie.

I.

Advent.

Katolícky cirkevný rok má tri obdobia sviatkov, ktorých stredobodom sú Vianoce, Veľká noc a Turíce. Prvé obdobie začína sa adventom a trvá až po nedeľu Deviatnik (septuagesima). Adventný čas trvá štyri týždne, v ktorých všetky vznešené obrady, všetky úradné modlitby, ktoré kňazstvo v mene celého kresťanského ľudu denne koná, celkom sú preplnené vzdychmi a túžbami, ktorými cez štyritisíc rokov starý svet a najmä ľud Boží Starého zákona žiadal Osloboditeľa, ktorý mal prísť. — Prvou nedeľou adventnou Cirkev vstupuje do Nového roku, aby v ňom znovu prešla cez všetky tajomstvá Pána, aby život svojho božského Ženícha znovu prežívala. Tento tajomstvaplný život Bohočloveka bol splnením veľkých prorociev a sľubov Božích, vyslovených prorokom Izaiášom: „Pán dáva zvestovať až po končiny zeme: Povedzte dcére Sionskej, hľa, tvoj Spasiteľ prichádza!... Boh sám príde a spasí vás.“ — Vierou v splnenie tohoto sľubu preniknutá a ovocie toho sľubu požívajúc, či nemusela Cirkev svätá pred tvárou všetkých národov v lone národa izraelského uskutočnený príchod Spasiteľov urobiť stredom svojich sviatkov?! Ale keď Spasiteľov príchod je stredom cirkevných sviatkov, prisľúbenie toho

príchodu a rozpomienka naň tvorí vstup ači počiatok tých sviatkov. Ved' v Starom zákone svet cez štyritisíc rokov túžil po splnení toho sľubu, tou túžbou sa živil a najmä Izrael len tomuto sľubu a pre tento sľub žil! Očakávanie Izraelovo, ktorý predstavoval všetky národy, a jeho túžba po príchode Spasiteľovom sú predmetom adventných slávností cirkevných. — Veľké muselo byť prestúpenie zákona Božieho prarodičmi, keďže skoro štyritisíc rokov bolo treba čakať na príchod Spasiteľov, ktorého Jehova hneď po upadnutí do prvotného hriechu zvestoval: „Nepriateľstvo položím medzi tebou a ženou a medzi tvojím semenom a jej semenom; ona pošliape tvoju hlavu.“ — Z našej pramatky Evy pošlo všetko zlo, z Marie mala vzísť všetka spása v Kristu Ježišovi. Po tejto spáse a po tomto osloboditeľovi z temer nekonečnej moci hriechu vzdychali neprestajne svätí a spravodliví Starého zákona, keď volali k nebesiam: „Roste Emanuela a nechajte pršať očakávaného národov.“ — Všetky patriarchom dané sľuby a predpovede prorokov cez štyritisíc rokov poukazovali na tohoto jediného osloboditeľa, ktorý bol položený na povstanie mnohých z Izraela.

Ale ako tento dlhý čas očakávania na vykúpenie bol len časom prípravy na príchod Kristov, tak má byť i štyritýždňový advent prípravou na vznešené vianočné sviatky, na ktoré Kristus Pán v ľudskom tele zjavil sa medzi nami. — Pokánim a sebamŕtvením, skutkami kresťanskej lásky máme teda prísť majúcemu Bohočlovekovi pripraviť hodné bývanie v našom srdci, aby v ňom panoval a ostával až do posledného súdu, kedy budeme sláviť posledný príchod Pána a po ňom večné, veľké Vianoce v nebi.

Svätenie adventu siaha až do prvých storočí kresťanstva, lenže nie všade rovnakým spôsobom bol svätený. Takto vo východnej cirkvi začínal sa v štyridsiaty

deň pred Vianocami, kým v latinskej cirkvi trval len približne štyri týždne, tak, že zahrnoval v sebe aspoň štyri nedele. Ba advent ešte ani v štvrtom storočí nebol všeobecne zavedený. Vidieť to z nariadenia cirkevnej synody r. 380. v Saragosse vydržiavanej, podľa ktorého mali veriaci od 16. decembra do 6. januára (na ktorý deň tam slávili Narodenie Pána), aby sa pripravili na Vianoce, „usilovne navštevoval kostoly.“ — Pápež Lev Veľký (440—46) predpísal preto štyri-týždňový pôst. — Roku 567. v Toursi vydržiavaná synoda kladie počiatok adventu na deň 1. decembra. — Amalarius z Trieru a ctihodný Beda (670) vo svojich homiliách hovorí o štyridsaťdennom pôste pred Vianocami. — Gregor Veľký (590—604) sprísnil nariadenie svojho predchodcu Leva. — V biskupstve sv. Perpetua z Toursu a sv. Chrodeganga z Metz adventný čas začínal sa 12. novembrom. Deň predtým, čiže na sviatok sv. Martina, národného svätca Frankov, vydržiavali hostiny, požívajúc pečené husi, a dobu od 12. novembra do počiatku decembra menovali „malým pôstom“. — Pápež Lev IV. (847—855) ustálil trvanie adventu na štyri týždne. — Neskôršie, na roku 922. v Aachene vydržiavanej synode veriacim prísne bolo nariadené zdržiavať sa v advente zábav a svädobných veselí. Ešte i v XI. storočí spomína sv. Peter Damian, tento vynikajúci učenec a askéta Itálie, vo svojich kázňach štyridsaťdenný pôst pred Vianocami.

Takto až do XII. storočia spôsob slávania adventu nebol všade rovnaký; ale všade advent bol časom pokánia, sebamŕtvenia, a pamiatka na starú, prísnejšiu disciplínu až dosiaľ sa zachovala v niektorých kláštoroch v zachovávaní štyridsaťdenného pôstu adventného. — Aby veriacim čím dôraznejšie pred oči stavala, že advent je čas žiaľu a pokánia, Cirkev sv. odstraňuje z domov Božích všetky okrasy, ozdoby, fialovými zá-

clonami zahaľuje oltáre a obrazy. I kňazi pri liturgických výkonoch na znak smútku odievajú sa do fialového cirkevného rúcha; pri slávnostných službách Božích vystane hra na organe a zvony zriedkavejšie zvonía, pri omši sv. vynecháva sa „Gloria in excelsis“ a v kňazských hodinkách ambroziánsky chválospev.

Všetkým týmto Cirkev sv. chce vyjaviť, že spolicíti s kajúcimi, aby k udobreniu rozhnevaného Božstva aj oni prinášali pravé skutky pokánia a pobožnosti.

II.

Suché dni, ači Kantry.

Ako rozpomienka na kedysi veľmi prísnu pôstnu disciplínu Cirkvi dnes ostaly už len Suché dni, ači Kantry v treťom týždni adventnom ako aj prísny pôst Štedrého večera pred Vianocami.

Pôst bol predpísaný už v Starom zákone, lebo Zachariáš prorok takto píše: „Toto hovorí Pán zástupov: Pôst štvrtého (mesiaca) a pôst piateho a pôst siedmeho a pôst desiateho obráti sa domu Judovmu na radosť a veselosť a slávnosti rozkošné!“ (8, 19.) Keďže apoštolovia hneď od prvopočiatku novoobrátených kresťanov od zachovávanía mojžišovských obyčajov a predpisov oslobodzovali, zdá sa, že tieto židovské pôstne dni do kresťanskej Cirkvi neprešly.

Dľa všetkej pravdepodobnosti však Suché dni pôstne ači Kantry zavedené boly hneď od priamych nástupcov apoštolov. — Pápež Kallixt (219—225) a pápež Lev Veľký (440—461) Suché dni označujú ako nariadenie apoštolské a posledne menovaný hovorí:

„Prv byly ony židovskou obyčejou, ale teraz staly sa kresťanským mravom.“

Ako vieme, štvoro týchto Suchých dní býva 1. v prvom týždni veľkého, ači štyridsaťdenného pôstu, 2. v týždni po Svätodušnej nedeli, 3. v týždni po sviatku Povýšenia kríža a 4. v týždni po tretej nedeli adventnej. Cirkev sv. si žiada, aby sme v týchto dvanástich dňoch kántrového pôstu robili pokánie za poklesky a hriechy, spáchané v dvanástich mesiacoch roka. Podobne vďaky máme vzdávať v tieto dni Bohu za milosti a dobrodenia. — A napokon, keďže v tieto dni bývali predtým svätení sluhovia Cirkvi sv., kňazi, pôstami a modlitbami máme dorážať na nebesia, aby daly Cirkvi sv. hodných kňazov.

I vigília pred Vianocami alebo „Štedrý večer“, ako sa vyslovoval stredovek, je veľmi stará ustanovizeň, ktorá dľa svedoctva sv. Augustína už v IV. storočí všeobecne bola zavedená. Už Dávid kráľ v jednom svojom prekrásnom Žalme napomína: „V noci pozdvihujte svoje ruky k svätyni a požehnávajte Pána!“ (133, 2), a na inom mieste: „V polnoci vstávam, aby som Ťa oslavoval!“ (118, 62.) Tieto napomenutia nasledovali prví kresťania. Shromažďovali sa v predvečer veľkých sviátkov, alebo aspoň na svitaní tých v kostole a v modlitbách, piesňach a svätom rozjímaní očakávali príchod dňa. Avšak nielen pobožnosťami, ale i pôstom sa pripravovali na tie veľké sviatky, lebo dobre vedeli, že „dobrá je modlitba s pôstom a almužnou, lepšia ako nahromadiť poklady zlata.“ (Tob. 12, 8.) V latinskej cirkvi tento svätvečer začínal sa už o tretej hodine odpoludnia, vo východnej však až keď po západe slnka nastala noc. Postupom času kresťania upustili od pôvodnej svojej horlivosti a z druhej strany vkĺzly sa do tejto obyčaji i mnohé zneužívania, že Cirkev musela sotrieť tieto bdenia z príležitosti svät-

večerov. Výnimkou bol len Štedrý večer, ponechaný pre vznešenosť vianočného sviatku. — Ako rozpomienka na túto kresťanskú obyčaj ostala polnočná omša svätá, utiereň, ktorá v biskupských katedrálnych a kapitulských kolegiátnych kostoloch ako „omša anjelská“ býva slúžená.*

III.

Sviatok Narodenia Krista Pána, ači Vianoce.

Je to jednoduchá, nenápadná, ale jednako celkom dokázaná udalosť, ktorú nám na dnešný deň predpísané evanjelium vypráva o narodení chudobného Dieťaťa v Betleheme v krajine Judskej za časov, keď Augustus bol rímskym cisárom a Cyrin vladárom v Syrii. „I stalo sa v týchto dňoch, — hovorí Lukáš evanjelista (2, 1), — vyšiel rozkaz od cisára Augusta, aby sa popísal celý okršlek. Tento prvý popis konal sa za sýrskeho vladára Cyrina. I šli všetci opovedať sa, každý do svojho mesta. Odišiel teda i Jozef z Galilejska, z mesta Nazaretu, do Judska, do mesta Dávidovho, ktoré sa volá Betlehem, preto, že bol z rodu a rodiny Dávidovej, aby sa opovedal s Mariou, zaslúbenou sebe manželkou tehotnou. I stalo sa, keď tam boli, doplnily sa dni, aby porodila. I porodila svojho syna prvorođeného.“ — Takto sa zjavil konečne Spasiteľ sveta; ako bezmocné dieťa ležal v jasličkách. Ale evanjelista pokračuje: „a boli v tom kraji pastieri, bedliaci a držiaci nočnú stráž nad svojím stádom. A hľa, anjel Pánov stal si vedľa nich, a jasnosť Božia ožiarila ich, a báli sa veľkou bážňou. Tu riekol im anjel: Nebojte sa;

* U nás býva táto omša sv. i vo farských kostoloch. (Pozn. prekladateľa.)

lebo, hľa, zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude pre všetok ľud; lebo narodil sa vám dnes Spasiteľ, ktorý je Kristus Pán v meste Dávidovom. A toto vám bude znakom: Najdete nemluvniatko, obvinuté plienkami a položené v jasliach. A v tom pripojilo sa k anjelovi množstvo vojska nebeského, chváliacich Boha a hovoriacich: Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle.“ Tu už z chudobných jasličiek vychádzala plnosť Božieho požehnania, ktorá sa skrze pastierov na celé človečenstvo vyliala. Preto pomenoval pobožný stredovek práve tak pekne ako významne tento deň „štedrým“. Preto ani nám nemôže byť nápadným, keď Cirkev pamiatku zjavenia sa svojho Ženicha slávi všetkou možnou okázalosťou a nádherou. Sviatočné vyzvánanie v tmavej noci, žiara svetiel a okrasy oltárov, radostné vďako a chválospevy, všetko nás ladí k radosti a k chvále „Slova“, ktoré telom učinené je.

A keď aj Vianoce, ako také, neboly slávené od samých apoštolov, jednako niet pochybnosti, že Vianoce sú jedny z najstarších cirkevných sviatkov. Lebo bez Vianoc nijaké kresťanstvo, nijaká Veľká noc, nijaké Turíce a nijaké sviatky svätých.

Vo východnej cirkvi deň 6. januára pokladali za deň narodenia Pána, a preto tam až do štvrtého storočia na tento deň slávili Vianoce. Rímska cirkev však naproti tomu a s ňou celý Západ slávi ich 25. decembra. Že skutočne tento deň je dňom narodenia Spasiteľa, dokázaly skúmania, ktoré sa konaly na základe úradných spisov, ktoré v tom čase boly ešte v štátnom archíve, o nariadení cisára Augusta ohľadom popisu ľudu. — Tertullian (160—240) a pápež Julius I. (336—352) odvolávajú sa na tieto úradné spisy vo svojich pojednávaniach, v ktorých je reč o narodení Pána. Za IV. storočia v tomto ohľade medzi východnou a

západnou cirkvou nastala jednota, tak že svätý Athanáz, arcibiskup v Alexandrii († 373), mohol už vyhlásiť, že celé kresťanstvo všeobecne slávi narodenie Spasiteľa 25. decembra. — K tejto jednote dopomohol hlavne sv. Ján Zlatoústý, carihradský patriarcha. „Sotva minulo desať rokov, — povedal v istej svojej r. 386. v Antiochii povedanej reči, — čo sme sa dozvedeli, že toto je deň narodenia Pána, a už ho slávime ako jedon z najväčších sviatkov.“ Na západe kresťania slávili ho už predtým, a to dľa starého podania ako jedon z najhlavnejších sviatkov cirkevného roka.

Vianoce, ako hlavný sviatok, mali veľký vliv na život ľudu. Počítanie rokov začína sa narodením Krista Pána a vo Francúzsku, Holandsku a Švajčiarsku cez celý stredovek až po XVI. storočie 25. decembrom sa začínal nový rok. V Anglicku sa táto obyčaj udržala len do XIII. storočia. — V Španielsku cez celú oktávu Vianoc nebolo dovolené v divadlách predstavovať nijaké svetské divadelné kusy, ale len také, ktoré predstavovali narodenie Krista Pána. — V Taliansku pastieri zostupujú so svojich salašov na vysokých horách a na križovatkách po mestách vyspevujú ľudové piesne vianočné, sprevádzajúc spev hudbou na gajdách a iných primitívnych nástrojoch hudobných.* Obyčaj jasličiek a betlehemov obľúbenou a ľudovou urobil až sv. František z Assisy. Tento svätý s povolením pápežovým vystaval v otvorenom poli maštaľku, položil do nej jasličky s Jezuliatkom a na Štedrý deň po západe slnka pred svojimi rehoľnými druhmi a početne shromaždeným ľudom mal dojímavú kázeň o nekonečnej láske narodeného Jezuliatka. V Nemecku oby-

* Tomuto zvyku zodpovie asi našská obyčaj, že chudobní pod oknami zámožnejších spievajú vianočné pesničky, aby ich pohli k milosrdenstvu a štedrosti k chudobným. (Pozn. prekladateľa.)

čaj jasličiek spojená je s vianočným stromčokom,* ktorá obyčaj je taká stará, ako Cirkev sama. Pôvod vianočných stromčokov odvodzuje sa od udalosti vchodu Spasiteľa do mesta Jeruzalema. Ako tam ľudia stľali na cestu palmové ratolesti, tak i prví kresťania pôdu svojich kostolov vystľali zelenými ratolesťami, aby na svet prichádzajúceho Spasiteľa tým slávnostnejšie prijali. V Anglicku volili k tomu trň Kristovej koruny alebo takzv. bodľavú palmu, v Nemecku vždy zelenú jedľu, túto zimnú okrasu nemeckých krajov. Neskôr na znak vianočnej radosti stavali jedličky i po svojich bytoch, a aby tá radosť bola tým výraznejšia, stromčoky ozdobovali rozličnými okrasami a horiacimi sviečkami. Že v kresťanskej symbolike vianočný stromčok spájaný býva i so stromom, z ktorého prarodičia v raji jedli, a s drevom kríža, z ktorého nám vzišlo spasenie, — nemusíme ani veľmi prizvukovať. — I v Chorvatsku rozšírila sa vždy zelená jedlička. Predtým u Juhoslovanov panovala obyčaj na Vianoce ovešať steny príbytkov ratolesťami jedle. V jednom kúte izby stály jasličky s Jezuliatkom a podlahu izieb vystľali slamou, na ktorej potom spali, lebo s nábožným citom slovanského sedliaka nesrovnávalo sa, aby si v tento deň hovel v mäkkej posteli, kým Spasiteľ mal postlané len na slame. — V Škandinávii, na vysokom severe Európy, Vianoce majú za najvrúcnejšie sviatky a rozličné starobylé obyčaje zachovaly sa tam cez mnohé storočia až podnes. V mestách i na vidieku žiaria vianočné stromky, pred a po večernej modlitbe spievajú vianočné piesne a po všetkých domoch cez celú noc nechajú horieť sviečky, ktoré potom na svitaní berú so sebou do chrámu na pastiersku omšu, čím celý chrám akoby plával v mori svetiel.

* Tak je to i u nás. (Pozn. prekladateľa.)

Žvláštny štedrovečerný zvyk zachoval sa v údolí Emsu: *trúbenie na dlhých trúbach*. Dedinskí mládenci, opatrení z plechu alebo z dreva zhotovenými hudobnými nástrojmi, vo Štedrý večer, keď sa už stmieva, sídu sa na mieste vopred dohovorenom. Sriadia sa do radov a tiahnuť ulicami vydávajú tupé zvuky do nočnej tmy, ktoré majú upomínať na hlas trúb betlehemských pastierov. Keď tade cestujúci človek počuje túto ojedinelú štedrovečernú muziku ozývať sa po okolitých dedinách, mimovoľne ho to uchváti. Na svitaní vianočného sviatku mládenci zasa sa sídu na križovatkách ciest a začnú trúbiť, aby ľudí, bývajúcich na okolitých, roztratených sedliackych dvoroch pozývali na pastiersku sv. omšu. Za hlasov trúb tiahne potom celá dedina do chrámu Pána. Keď pri oltári odznie slávnostné „Gloria“, organista vytiahne na organe všetky registre a do mohutného hlasu organa miešajú sa i hlasy tých trúb. Po prijímaní zasa týmto mnohohlasným vianočným pozdravom končí sa omša svätá. Menujú to obyčajou vianočných alebo štedrovečerných trúb a po niektorých sedliackych domoch opatrujú tieto i meter dlhé trúby, ktoré prechádzajú s pokolenia na pokolenie. Niektorí myslia, že táto obyčaj je ešte z pohanských časov, ale pravdepodobnejším sa zdá byť, že svoj počiatok má z tých kresťanských časov, keď ešte kresťanské chrámy neboly opatrené vežami a zvonmi. Vtedy veriacich k službám Božím svolávali alebo hlasom trúb alebo udieraním na drevené alebo kovové plochy.*

* Niečo podobného zachovalo sa i v niektorých obciach Hornej Trenčianskej (ako v Rosine, kde som kaplanoval). Na utiereň po pozdvihovaní umlknú organ a spev ľudu a obecný hlásnik, odbijúc na akomsi kovovom nástroji dvanásť hodín, v podarených, alebo menej podarených veršíkoch hlási, že dnes v noci o dvanástej hodine narodil sa nám Spasiteľ. (Pozn. prekladateľa.)

Ale najkrajšiu a najstaršiu obyčaj zachovala Cirkv až po dnešný deň v tom, že v tento deň kňazi slúžia tri omše sv. Nariadil to vraj ešte pápež Telesphor (127—139). Pápež Gregor Veľký (590—604) hovorí o tom v istej svojej vianočnej kázni ako o veci všeobecne známej. „Keďže dnes z milosti Pána omšu sv. tri razy slúžime, o narodení Spasiteľa môžeme len málo povedať.“ Táto obyčaj veľmi prispieva k väčšiemu osláveniu tohoto sviatku, lebo trojnásobné obetovanie omše sv. upamätáva nás na trojnásobné narodenie Spasiteľovo: 1. na jeho večné narodenie od Otca; 2. na jeho časné narodenie z Marie Panny; 3. na jeho duchovné narodenie v srdciach spravodlivých. — V predošlých časoch prvá omša sv. slúžievala sa o polnoci*, aby nás upamätala, že Kristus, svetlo sveta, prišiel na svet v tmách, aby nás osvietil.

IV.

Povianočné sviatky.

Kým do oktáv Veľkej noci a Ducha sv. nijaké sviatky svätých nespádajú, zatiaľ v oktáve Vianoc svätíme sviatky sv. Štefana, prvého mučeníka, sv. Jána, apoštola, miláčka Pána a Mláďatiek. Toto dokazuje, že tieto sviatky slávené boli skôr, ako bol vianočný sviatok k určitému dňu viazaný. Je pravdepodobné, že sviatok sv. Štefana, prvého mučeníka svätený bol v cirkvi jeruzalemskej hneď po jeho smrti, a tak tento sviatok je jedným z najstarších sviatkov v Cirkvi. Pravda, toto platí len ohľadom cirkvi východnej. V

* U nás sa utiereň, čiže polnočná omša až dosiaľ zachovala. V mnohých krajinách táto obyčaj už zanikla. (Pozn. prekladateľa.)

latinskej cirkvi tento sviatok väčšieho významu a okázalejšieho slávania nadobudol len najdením pozostatkov svätcových, čo sa stalo r. 815. — Inak sviatok sv. Štefana spomína spolu s vyššie uvedenými dvoma sviatkami v spojitosti s Vianocami už sv. Gregor z Nyssy (370) a pápež Lev I. (440—461) oznamuje, že všetky tieto sviatky slávené bývajú všeobecne hneď po Vianociach. Triersky biskup Amalarius hovorí v jednej svojej kázni, že oktávy týchto troch sviatkov sú v Cirkvi všeobecne uznanými. A vôbec, väčšie cirkevné sviatky už veľmi zavčas bývaly slávené s oktávami, ako to už v Starom zákone bývalo, že významnejšie udalosti slávili cez osem dní.

Sv. Štefan skutočne si zaslúžil, aby Cirkev sviatok jeho smrti položila hneď k sviatku narodenia Spasiteľovho, lebo jeho smrť, čiže narodenie k životu večnému, bola prvým krásnym ovocím časného narodenia Spasiteľovho. Bol on mužom „plným viery a Ducha sv.“, „plný milosti a sily“. On bol prvý povolaný, aby za Krista, Spasiteľa obetoval život svoj. Pravda, mláďatká betlehemske boly prvé, ktoré za Krista krv svoju vylialy a životy svoje obetovaly a práve preto v Litániach všetkých svätých medzi mučeníkmi na prvom mieste sú uvedené; ale čo tieto bez slobodnej vôle a voľby pretrpely, to si sv. Štefan vyvolil a chcel, čiže krv vyliť a život položiť za Krista.

I sv. Jánovi patrí čestné miesto vo vianočnej oktáve. Veď bol význačným učeníkom Ježišovým, ktorému bolo dovolené pri poslednej večeri spočívať na Srdci Pánovom, lebo miloval Ježiša a Ježiš ho miloval nad ostatných; on všetko opustil, aby mohol byť pri Ježišovi a ostal pri ňom cez celý čas od krstu sv. Jána až po Nanebovstúpenie Pána. (Skut. ap. 1, 21. 22.) A keď Pán Ježiš už pri poslednej večeri oddal mu seba samého, tak jemu chcel na oltári kríža oddať aj naj-

drahšie, čo mal, totižto najsvätejšiu svoju matku. On ostal pri Majstrovi, keď ho už všetci opustili, keď ho Judáš zradil a Peter zaprel. On ho nasledoval až na horu Kalváriu a s Mariou stál pod jeho krížom, pomáhal sňať mŕtve telo s kríža a položiť do hrobu. — Že tieto sviatky úzko sú spojené so sviatkom vianočným, svedčia i najstarší učitelia cirkevní, ako Ireneus, Cyprian, Gregor Naziansky, Chrysostom a pápež Lev Veľký, ktorí vo svojich homíliach na Vianoce spomínajú i tieto sviatky. — Sviatok Mláďatiek bol tak vo východnej, ako aj v západnej cirkvi deň smútku, ba v Ríme za istý čas na tento deň bolo zakázané aj požívanie mäsa.

Na počiatku kresťanstva ako zasvätený sviatok svätzil sa len jeden deň; roku 1094 v Konstanci vydržiavaný cirkevný snem uzavrel, že všetky štyri dni majú sa svätiť, čo zasvätené sviatky. Tak to bolo dlhý čas, až falošná osveta si vynútila, že zasvätenými sviatkami ostaly len prvé dva dni, kým najnovší cirkevný zákonník prikázal svätiť len jeden deň. U nás na Slovensku verejné služby božie, ako na deň sviatočný, odbavujú sa i na sviatok sv. Štefana, pravda, bez záväzku, že pod pokutou smrteľného hriechu treba slyšať omšu sv. Ba slovenskí veriaci i na sviatky sv. Jána a Mláďatiek hufnejšie, ako inokedy, prichádzajú na sv. omšu, čo sa ako tradícia zachovalo ešte z tých časov, keď tieto dni boly zasvätenými sviatkami.

V.

Sviatok Obrezania Pána.

(1. januára.)

Boľastný pocit opanúva Cirkev, keď evanjelista Lukáš udáva (2, 21): „A keď sa naplnilo osem dní,

obrezali chlapčoka a nazvali mu meno Ježiš, ktorým bol nazvaný od anjela, skôr ako sa v živote počal.“

Takto chcel byť Bohočlovek vo všetkom naším predobrazom, lebo on neprišiel na svet, aby zákon zrušil, ale naplnil. Dobrovoľne podrobil sa zákonu o obriezke, aby urobil s nami novú smluvu, ktorej znakom je nie vonkajšia obriezka tela, ale duchovná obriezka srdca. V tomto symbolickom smysle svätá Cirkev deň prvého januára od prvopočiatku, aby čelila výstupkom a hriešnym oslavám, ktorým sa pohania na Nový rok oddávali. Aby veriacich od týchto hriešnych zábav odťahovala, ktoré hriešne zábavy a výstupy sv. Otcovia „dňami pekla a satana“ menujú, Cirkev ustanovila, aby prvé tri dni roka boli dňami pokánia a pôstu. Miestami proti pohanským slávnostiam povstaly aj posmievačné slávnosti, ktoré však r. 1444, na odporúčanie vysokej školy Sorbonne boli zakázané. Ale všetko to nepomáhalo, lebo smyselná prirodzenosť ľudská od mladosti je k zlu náchylná. Preto Cirkev počiatok svojho roka zpočiatku preložila na Veľkú noc a neskôršie na prvú nedeľu adventnú. Keď už však kresťanský duch preniknul do všetkých stavov spoločnosti ľudskej, Cirkev nemala viacej príčiny odoprieť ráz cirkevného sviatku prvému dňu občianskeho roku, a tak sa stal 1. január zasväteným sviatkom.

Zasluguje tu spomienku i deň sv. Sylvestra, ači posledný deň občianskeho roka. Deň tento dostal meno svoje od pápeža Sylvestra I., ktorý sa narodil v Ríme a od pápeža Marcelína za kňaza bol vysvätený. Prežil diokleciánske (posledné) prenasledovanie kresťanov a bol svedkom víťazstva, ktoré si kríž vydobyl nad pohanstvom, keď Konštantín 28. októbra r. 312 Maxenciusa premohol. Po smrti pápeža Melchiadesa nastúpil na prestol pápežský r. 314. a panoval bezmála 22 rokov, zomrel 31. decembra 335. Cisár Konštantín

urobil ho vraj majiteľom dedictva (patrimonium) sv. Petra. Jemu patrí zásluha založenia speváckej školy v Ríme, ktorá uviedla do života takzvaný ambroziánsky spev cirkevný. Po ňom pomenovaný sylvestrovský rád pre umenie a vedu založil pápež Pavol IV. (1555-1559.)

Na tento deň, ako posledný deň občianskeho roku, sa medzi ľuďom rozšírily rozličné pôverčivé, nesmyselné obrady, ktoré nevymizly celkom ani za našich časov. Aby im Cirkev čelila, zaviedla pobožnosť poďakovania Bohu za dobrodenia a celý deň, ako vigíliu Obrezania Pána, svätí v znamení smútku, že sotva osemdňové dieťa Ježiš pri obriezke po prvý raz vylievalo krv svoju.

VI.

Sviatok Zjavenia Pána, ači Troch kráľov.

Sviatok Troch kráľov je zasvätený tej pamätihodnej udalosti, že traja mudrci ači kniežatá od východu, vedení mimoriadnou hviezdou, prišli do Betlehema, aby sa novonarodenému kráľovi klaňali a mu svoje dary obetovali. Tento sviatok menuje sa i „Zjavením Pána“, lebo na tento deň Cirkev svätá spomína si to trojnásobné zjavenie božstva Ježiša Krista, z ktorých prvé sa stalo, keď mudrcov od východu povolal k svojim jasličkám, druhé, keď od sv. Jána bol v Jordáne pokrstený, kde ho nebeský Otec vyhlásil za svojho milého Syna a Duch sv. v podobe holubice zostúpil na neho, a konečne tretie na svadbe v Káne, kde urobil prvý zázrak, aby dokázal svoje božstvo. (Ján 2, 1. 11.) Právom sa teda na tento deň raduje Cirkev sv., že sa zjavil ten, ktorý je očakávaním, nádejou a potešením

svojho ľudu. Preto sa máme tešiť aj my, že Kristus Pán prišiel, aby založil na zemi nové kráľovstvo, Cirkev svätú.

Tento sviatok už v IV. storočí bol rozšírený tak vo východnej ako i v západnej cirkvi. — Rozličné mená, ktorými zpočiatku tento sviatok označovali, poukazujú ako na úctyhodný starý pôvod tohoto sviatku, ale aj na jeho význam, aký medzi ostatnými sviatkami už vtedy zaujímal. „Deň svetla, deň osvecovania, Epifania, ači zjavenie, Teofania, ači zjavenie božstva“ sú mená, ktoré užívali už i najstarší svätí Otcovia. Vo východnej cirkvi menovali ho aj „veľkým, ači vysokým Novým rokom“, lebo tam na tento deň bolo ustanovené slávnostné udeľovanie krstu svätého. — V starých nemeckých spisoch stredoveku tento sviatok menuje sa „najvyšším dňom, dňom, ači sviatkom kráľov, dňom odpočinku, trinástym dňom“, totižto od narodenia Pána.

Ale tento sviatok slávievali takou veľkou okázalosťou, ako Veľkú noc a iné najvýznamnejšie sviatky cirkevného roku. Všetky služobné práce boli zakázané, sami cisári zákonnými ustanoveniami zakazovali každé narušenie sviatočného pokoja na tento deň. Ba i cisári — odpadlíci, ako Julian a Valens, tak vysoko si vážili tento sviatok, že keď príležitostne boli v Gallii, na tento sviatok posluhovali pri službách Božích s celým svojím cisárskym dvorom. — Len v Španielsku sa stretáme s akýmsi nepriaznivým nariadením, kde až do r. 380. na obdobie od 17. decembra až po 6. januára predpísaný bol pôst.

Žeby mudrci boli bývali traja, ktorých Tertullian už v II. storočí „kráľmi“ menuje, sv. evanjelium o tom nehovorí nič. Až v IV. storočí z kázní pápeža Leva I., Cesariusa z Arlesu, Maximusa z Trieru, svätých Ambróza a Augustína sa dozvedáme, že boli traja. I na mnohých náhrobníkoch rímskych z časov pred i po

Konštantínovi, vidieť ich vyobrazených troch. Akiste trojnásobnosť darov, ktoré Ježišovi obetovali, dala prvý predpoklad k označeniu troch osôb. — Darovaním zlata v útlom dieťati uctili kráľa, darom kadidla Boha a myrhou človeka. Ich mená „Gašpar, Melicher, Baltazar“ prvý udáva v spisoch svojich ctihodný Běda. — Spisovatelia životopisov svätých, takzv. bollandisti, opisujú aj charakter týchto svätých troch kráľov, keď predstavujú Gašpara ako starca, Melichera ako muža v najlepšom veku a Baltazara ako mládenca. I rozličné obrazy stredoveku takto nám ich predstavujú, naznačujúc takto rozličným vekom ľudského života hlboký symbolický smysel, že totiž každý vek ľudského života mal s nimi pri jasličkách na kolená padnúť a velebiť novonarodeného kráľa.

Je pochopiteľné, že takýto sviatok všade čo najokázalejšie bol slávený a že tá okázalosť prešla i do rodinného a občianskeho života. Každý kresťanský národ má svoje zvláštne trojkráľové obyčaje a zvyky. — Tak vo východnej, najmä ruskej cirkvi na pamiatku krstu Krista Pána v Jordáne na Tri krále svätí sa krstiteľná voda. — V Ríme na tento deň odbavuje sa takzv. sviatok rečí. — V Nemecku a v Anglicku sú takzv. trojkráľové hry a trojkráľové osúchy sú široko-ďaleko rozšírenou obyčajou. Pri hornom toku Rýna a v Holandsku panovala obyčaj takzv. trojkráľových listov, ktorými sa volil kráľ dňa a jeho dvor. — Na dolnom Porýni a najmä v Kolíne, kde sa relikvie svätých troch kráľov veľkej úcte tešia, od nepamäti sveta posviacajú takzv. trojkráľové lístky, ktoré nalepia na steny príbytkov a maštál, aby vraj odvrátily choroby, najmä nákazlivé. — Jedna obyčaj, ktorá už za časov sv. Chrysostoma panovala, udržala sa v južnom Nemecku. Na vigíliu Troch kráľov posviaca sa totiž voda, soľ, kadidlo a krieda. S posvätenou vodou potom kropia a kadid-

lom vykádžajú domy a kriedou počiatocné písmeny (G. M. B.) troch kráľov píšu na veraje dvier.* — V severnom Nemecku zasa pod oktávou Troch kráľov chodia traja mužovia po domoch, z ktorých jeden nosí zvnútra dutú, ožiarenú hviezdu.** — V pohorí Harzu a v Hesensku týchto mužov menujú „hvezdármi“.

Netreba dokazovať, že všetky tieto obyčaje sú kresťanského pôvodu a s pohanskými bájkami nič spoločného nemajú.

Úcta svätých troch kráľov siaha do najstarších dôb kresťanských. Sv. Helena, známa ako horlivá sbierateľka svätých relikvií, dostala ostatky svätých troch kráľov od istého indického náčelníka a priniesla ich do Carihradu, kde v chráme sv. Múdrosti (Sophie) uložené boli na odpočinok. Ale tu neostaly dlho, lebo ešte za života jej syna, cisára Konštantína († 337), menovaný cisár daroval ich biskupovi Eustorgiusovi v Miláne, ktorý bol na jeho dvore vyslancom a ktorého si veľmi ctí. Keď sa totiž milánske biskupstvo malo zaplniť novým biskupom, cisár nikoho nedržal za súčasného a hodnejšieho na tento biskupský stolec, ako svojho vyslanca Eustorgiusa, ktorý sa potom takto stal tretím predchodcom svätého Ambróza. A z príležitosti jeho vysviacky za biskupa cisár daroval mu, vraj roku 333, pre jeho biskupský kostol spomínané relikvie sv. troch kráľov. Keď biskup Eustorgius zomrel a bol vyhlásený za svätého, vďační Milánčania na jeho poctu vystavali nový kostol, do ktorého sväté pozostatky troch kráľov preniesli. Až r. 1158 prihodila sa udalosť, ktorá milánsky kostol pozbavila jeho neoceniteľného pokladu. Cisár

* Táto obyčaj je u nás známa pod menom koleda. (Pozn. prekladateľa.)

** I táto obyčaj zachovala sa aj u nás s tým rozdielom, že hviezdu nosia chlapci. (Pozn. preklad.)

Fridrich, menovaný Červenobradý, vtedy tiahol s vojskom po druhý raz proti Itálii, aby si podmanil longobardské mestá a najmä Miláno, ktoré sa staly slobodnými štátmi, vymaniac sa zpod panstva svojich biskupov. Keď došiel pod Miláno, žiadal, aby sa mesto bezpodmienečne poddalo. Keď to mesto odoprelo, začal ho obliehať, pohroziac mu, že po dobytí ho uponíži a zbaví všetkých vrchnostenských práv. O svoj poklad starostliví Milánčania preniesli relikvie z kostola sv. Eustorgia do kostola sv. Juraja a tam ich úzkostlivo uschovali. A mali príčinu na to, lebo Červenobradý vo svojom hneve sa zaprisahal, že si kráľovskú korunu dotiaľ nepoloží na hlavu, kým pyšné mesto nedobyje a nezničí. Po dobytí mesta sv. kosti našli vo veži kostola sv. Juraja a cisár daroval ich svojmu kancelárovi, kolínskemu arcibiskupovi Reinaldovi. 11. júna 1164 arcibiskup so sv. relikviami vrátil sa do Nemcka. — Z mesta Vercelli, v radosti nad nadobudnutím drahocenných relikvií, duchovenstvu a celému občianstvu mesta Kolína poslal písmo, v ktorom oznamuje, že najvrelejšia jeho túžba sa splnila, lebo z milosti cisárovej dostal sväté telá svätých troch mudrcov od východu, ktorí boli prvotinou národov pohanských a predobrazom národov do Cirkvi prijatých, lebo Jezuliatku v jasličkách hneď po jeho narodení priniesli cenné dary. „Prinášam so sebou i telá svätých Felixa a Nábora. Všetkými týmito neoceníteľnými svätosťami, ktoré sú nad zlato a drahokamy cennejšie, bude teraz mesto Kolín a naše arcibiskupstvo obohatené a preslávené na večné časy. Preto pripravte sa na prijatie týchto vzácných darov horlivosťou a pobožnosťou, akú som u vás dosiaľ skusoval. Modlite sa neprestajne k Bohu, aby ma pre slávu svojho mena a pre spásu vašu a celej vlasti sprevádzal, aby som sa so svätými pokladmi bez úrazu navrátil k vám“.

Pravda, mesto Kolín v plnej miere vyhovel žiadosti svojho arcipastiera, a kým on, aby vyhnul nástrahám nepriateľov, cez Burgundiu a gallské provincie čím rýchlejšie usiloval sa domov, nesčíselné húfy ľudu na pobreží Rýna túžobne očakávaly jeho návrat. — 23. júla roku vyššieoznačenom došiel k bráne, zvanej frankskou, tam, kde je vystavaný nový most nad Rýnom.

K hodnému osláveniu sviatku Troch kráľov arcibiskup Reinald založil základinu so značným ročným dôchodkom. — Jeho nástupca Filip z Heinsbergu (1167—1191) zhotoviť dal podnes jestvujúcu schránku na relikvie, ktorá ešte i dnes budí obdiv odborných umelcov. — Ale ešte viacej sa malo stať k úcte tohoto vynikajúceho pokladu relikvií. Starý hildebaldský dóm roku 1248 ľahol čiastočne popolom. Tu sa odhodlali, že už sv. Engelbertom († 1225) vypracovaný plán nového dómu uskutočnia. Jeho nástupca arcibiskup Konrád z Hochstedenu a sídelná kapitula, aby pozostatkom sv. troch kráľov primeraný príbytok dali, prikročili k skutku. Náklad na novostavbu dómu mali kryť milodary pútnikov, ktorí zo všetkých čiasok sveta putovali do Kolína. Pápež Innocent IV. 27. marca 1247 mimoriadne odpustky udelil všetkým, ktorí na sviatok Troch kráľov navštívia kolínsky dóm. — Pápež Ján XXII. roku 1327 potvrdil bratstvo sv. Petra, ktoré po celej diecéze sbieralo milodary na stavbu. Takto povstávala zázračná stavba kolínskeho dómu, ktorá pre vnútorné nepokoje a vojny cez stáročia pretrhnutá až v najnovšom čase skvelým spôsobom bola dokončená. Takto dostaly r. 1880 relikvie sv. troch kráľov taký nádherný príbytok, akým sa ani ten najpyšnejší vládca sveta honosiť nemôže.

VII.

*Sviatok Mena Ježišovho.**

Do prvého obdobia sviatkov cirkevného roku spadá i sviatok najsvätejšieho mena Ježiš, aby v ňom „pokľaklo každé koleno tých, ktorí sú v nebesách, na zemi a pod zemou.“ (Filip. 2, 10.)

Už z príležitosti zvestovania P. Marie bolo toto meno ohlasované archanjelom Gabrielom týmito slovami: „Hľa, počneš v živote a porodíš syna a nazveš mu meno Ježiš. Ten bude veľký, a Synom Najvyššieho volať sa bude.“ (Luk. 1, 31, 32.)

Aj panenskému ženíchovi panny a matky Marie oznamoval ho anjel, keď hovoril: „Jozefe, synu Dávidov, neboj sa vziať si Mariu, svoju manželku; lebo čo sa v nej zrodilo, je z Ducha svätého: a porodí syna, a nazveš mu meno Ježiš, lebo on oslobodí svoj ľud od ich hriechov.“ (Mat. 1, 20, 21.)

P. Maria teda právom mohla vo svojom krásnom chválospeve (Magnificat) povedať slová: „Lebo veľké veci učinil mi ten, ktorý je mocný a ktorého meno je sväté.“ A keď aj tento sviatok neslávi sa toľkou okázalosťou, ako sviatok Narodenia Pána, na ktorý dieťa Ježiš sobral na seba prirodzenosť ľudskú, aby pokolenie ľudské k novému životu povolal, jednako sviatok najsvätejšieho Mena Ježiš je pre nás veľkou útechou, lebo na meno Ježiš nebo a zem radosťou oplýva a peklo sa trasie. A preto aj na tento sviatok, ako na Vianoce, Cirkev modlí sa: „Medom tekúcimi sa staly nebesia po

* Tento sviatok predtým slávil sa II. nedeľu po Zjavení Pána. Teraz sa slávi v nedeľu medzi Obrezaním a Zjavením Pána. V nedeľu pod oktávou Zjavenia slávi sa nový sviatok Svätej Rodiny, vzoru kresťanských rodín. (Pozn. prekladateľa.)

celom okršleku zemskom“. Áno, už dieťa Ježiš stáva sa naším spasiteľom a vykupiteľom, naším smieriteľom a posvätitelom, naším vysloboditeľom a pomocníkom. Preto mu bolo dané podľa predpovedí prorokov už v detinstve meno Ježiš. — Preto nám pripomína dnes Cirkev sv. jeho meno, meno Ježiš, v ktorom jedine je naša spása.

Cirkev sv. tento sviatok zpočiatku slávila spolu so sviatkom Obrezania Pána; keďže však na tento deň pripadá aj oktáva Narodenia Pána a tak vtedy pripomína si Cirkev sv. i pamiatku nesmiernej hodnosti preblesslavennej Panny Marie, sviatok Mena Ježiš preložený bol na 14. januára. Na žiadosť cisára Karola VI. pápež Inocent XIII. okružným listom z 20. decembra 1721 preložil sviatok mena Ježiš na druhú nedeľu po Troch kráľoch s tým, aby sa svätí za udobrenie tých urážok, ktoré sa vo svete dostávajú najsvätejšiemu menu. Dnes, ako sme už spomenuli, Cirkev sv. tento sviatok svätí v nedeľu medzi Obrezaním a Zjavením Pána. Nedeľu pod oktávou Zjavenia je sviatok vzoru kresťanských rodín, ači Sv. Rodiny.

Oddelenie druhé.

Veľkonočné obdobie.

I.

Predveľkonočné sviatky.

Toto druhé obdobie zasvätené je Bohu Synu, keď po svojom dejstvovaní na zemi seba samého obetoval Bohu, aby ho udobril za hriechy pokolenia ľudského.

Hneď v prvom storočí kresťanstva konal sa pred Veľkou nocou istý čas pokánia a sebamŕtvenia, ale nie všade zachovávali ten istý počet dní. Na niektorých krajoch postili sa štyridsať dní, na niektorých viacej a zasa inde až sedemdesiat dní. Tak sa začínala doba pôstna sedemdesiatym, šesťdesiatym alebo päťdesiatym dňom pred Veľkou nocou, z čoho povstali mená nedeľ, predchádzajúcich veľký pôst: „Septuagesima, Sexagesima a Quinquagesima“ (po slovensky: nedeľa Deviatnik, prvá a druhá po Deviatniku).^{*} Na niektorých krajoch bola obyčaj niekoľko dní v týždni pôst vyzdvihnúť, z čoho povstala obyčaj všeobecná, že Veľkú noc štyridsať pôstnych dní má predchádzať.

I keď sv. Ireneus, ktorý žil v polovici II. storočia,

^{*} Slovenské pomenovanie „Deviatnik“ lepšie zodpovie, lebo deväť nedeľ pred Veľkou nocou a posledný týždeň je skutočne desať týždňov, ači sedemdesiat dní. (Pozn. preklad.)

udáva, že tento prípravný pôst možno odvodzovať od časov apoštolských, ale nemožno dokázať, žeby bol býval všeobecný; ako vôbec v tom čase pôstne predpisy ešte neboly ustálené. Jedni sa postili do týždňa len raz, iní viac ráz, a len pomaly sa ustaľovala obyčaj nepožívať pokrmy až do večera. Až sv. Hieronym (340) píše, že v IV. storočí ako vo východnej tak aj v západnej cirkvi zavládla obyčaj štyridsaťdenného pôstu, ktorá obyčaj sa práve pre svoj apoštolský pôvod stala všeobecnou.

II.

Nedeľa Deviatnik.

S touto nedeľou začína sa príprava na druhé sviatočné obdobie, ktoré nás pamiatkou tajomstva utrpenia a smrti Pánovej vedie k slávnosti tajomstva vzkriesenia a oslávenia Spasiteľovho. Dnes Cirkev začína a potom cez nedele a všedné dni desať týždňov, s výnimkou sviatkov svätých do tejto doby spadajúcich, odieva kňazov a oltáre do farby smútku a pri omši a v chórovej modlitbe nespieva radostné Alleluja. A želá si, aby s vážnosťou bohoslužby srovnával sa aj život jej dietok, lebo rehoľníkov niekoľkých rehôľ už od tejto nedele a od Popolečnej stredy potom všetkých dorastených svojich veriacich zaväzuje k pôstu a k zdržaniu sa od mäsitých pokrmov. Týmto dlhšietrvajúcim sebazaprením ako aj cirkevným svojím smútkom chce Cirkev v nás vytvoriť smýšľanie a náladu k dobrému pochopeniu utrpenia a smrti Spasiteľovej, aby sme tak tieto tajomstvá primerane slávili a ich zásluh účastnými sa stali.

III.

Prvá a druhá nedeľa po Deviatniku.

Tieto nedele Grékovia menujú „fašiangovými“, lebo dlhý čas toto boli posledné nedele, na ktoré mäso požívať bolo ešte dovolené pred Veľkou nocou. Ale už v VI. storočí v Ríme zavládla obyčaj, že z príkazu pôstu nedele boli vyňaté, lebo Cirkev sv. nechce, aby dni radostné, akými nedele pre pamiatku vzkriesenia Pána sú, boli obrátené na dni smútku. Táto obyčaj čoskoro z Ríma prešla i do cirkví gallskej a germánskej.

Na nedeľu druhú po Deviatniku začína sa vo východnej cirkvi pôst „ortodoksie“, lebo na tento deň bývala vyslovená cirkevná kliatba nad bludármi. Stalo sa to po prvý raz r. 842 po obnovení úcty svätých obrazov, kedy na tento deň konaly sa slávnostné procesie s krížmi a obrazmi, ktorých úctu cisár Lev Izaurický r. 717 bol zakázal.

IV.

Popolečná streda.

„Dni pôstne sú dňami smútku“, hovoria takzv. „Apoštolské nariadenia.“* Preto posýpa dnes Cirkev hlavy veriacich popolom, lebo tento bol vždy odznakom a spolu i prostriedkom pokánia. Tak nariadila cirkevná synoda v Laodicei (372) v jej 49. kánone, že za štyridsaťdenného pôstu len v dni sobotné a nedeľné môže byť slúžená omša sv. V iné dni týždňa mohla sa slúžiť len takzv. missa praesanctificatorum, aká sa až po

* Je to prvý cirkevný zákonník. (Pozn. preklad.)

dnešný deň slúži na Veľký piatok. Kánon 51. predpisuje, že v tomto čase i pamiatky sv. mučeníkov len v sobotu a nedeľu môžu byť slávené. Kánon 52. zakazuje všetky zábavy a svadobné veselía. V západnej cirkvi, pravda; nepoznali tieto obyčaje; tam počítali i sobotu k pôstnym dňom a len v nedeľu bolo dovolené požívať mäsitý pokrm. V tom istom 52. kánone zakazujú sa všetky verejné požehnania, ba i cirkevný sobáš a všetky radostné obrady, ako na pr. posviacka biskupa, korunovanie kráľa, ba i slávnostné udeľovanie krstu. — Zo spisov synody v Trebure a Meauxe vieme, že za panstva Karolingov v pôstnom čase zakázané boli aj súdy. — Pápež Mikuláš I. tento zákaz obmedzil len na také súdy, na ktorých sa dalo predvídať odsúdenie k smrti. V pôste panoval svätý pokoj, prestaly vojny a všetky verejné nepriateľstvá, sami diví Normani v pôste nechali odpočívať zbrane. — Práve tak prísne boli zakázané divadelné predstavenia, jarmoky, trhy a poľovačky; obchodník nesmel na ulici krikom odporúčať tovar; mäso a iné zakázané jedlá nesmely byť núkané, a keď sa tak jednako len stalo napriek zakazu, kupec bol trestaný a tovar zhabaný. K hodnému osláveniu pôstu skoro všde začali zavádzať pôstne kázne, s akými sa už v I. storočí stretáme.

Pravda, veľký pôst v Cirkvi i dnes trvá štyridsať dní, jednako však, najmä vo veci zdržovania sa od mäsitých pokrmov, v Cirkvi nepanuje jednaká obyčaj. V niektorých biskupstvách okrem piatku cez deň raz slobodno mäso požívať; v iných zasa okrem piatku i streda a sobota je dňom pôstu. V niektorých cirkevných provinciách sobota cez celý rok platila za deň zdržania sa až do päťdesiatych rokov minulého storočia. Takéto obyčaje mierniť alebo celkom zrušiť ponechala Cirkev na vôľu patričných biskupov. Ľudia v sobotné dni začali sa postiť v X. storočí. Pravda, len

v západnej cirkvi. Vo východnej cirkvi sobota ako deň odpočinku Pána, ktorý vyobrazuje vraj odpočinok kresťanov v nebi, platí za deň radostný.*

V.

Nedeľa Letáre.

Štvrtú nedeľu času veľkopôstneho, ktorá spadá už do druhej polovice štyridsiatych dní, Cirkev sv. slávi so zvláštnou radosťou, aby blahoželala svojim dieťkam, že polovičku doby pokánia v poslušnosti prežili a tak im dodala odvahy i druhú polovičku s novou horlivosťou prežiť. Piesne a modlitby tejto sv. omše, ktorá sa začína slovami: „Laetare, Jerusaleme! Raduj sa Jeruzaleme!“, odkiaľ nedeľa i meno svoje dostala, dýchajú radosťou a potechou a naplnené sú nádejou Izraela, že dni zajatia babylonského sa čoskoro skončia a nadíde deň návratu do Jeruzalema. V kostoloch, v ktorých sa sv. obrady odbavujú dľa starodávnych predpisov cirkevných, dnes hudba organu, ktorý v ostatné nedele pôstne onemel, zasa sprevádza cirkevný spev a diakoni pri omši sv. odievajú sa dalmatikami, ktoré rúcho v pôstnom čase neberú na seba, a fialová farba smútku pri službách božích zamieňa sa farbou ružovou.

Vo Svätopeterskom chráme v Ríme dnešný deň koná sa zvláštna slávnosť, aká sa nikde inde na celom svete nekoná. Sv. Otec totiž svätí „zlatú ružu“, ktorú chryzmou pomaze, voňavkou pokropí a slávnostnou modlitbou žehná. Napred nesie ju pápež v slávnostnej pro-

* Dnešná pôstna kázeň ači disciplína je už veľmi mier-na. A často sa mení. Treba ju zachovávať, ako ju duchovní otcovia ohlasujú. (Pozn. preklad.)

cesii do križnej káplnky, ktorá sa menuje Jeruzalem. Svätenie koná sa pred hlavnými službami božími; pápež potom ružu v slávnostnom sprievode vlastnoručne nesie okolo kostola a zanesie do svojich pápežských komnát. Táto zlatá ruža pod najsvätejšou obetou zdobí na zlatom ružovom kri, ktorý má deväť kvetov, štrnásť púčkov a asi sto listov, oltár. Umelecký zlatý ker zasadený je v striebornej, pozlátenej nádobe, na bokoch ktorej vyobrazení sú anjeli, ktorí akoby ten ker v rukách držali.

Ruža predstavuje Boho-človeka, ktorý, pomazaný Duchom svätým a nebeským Otcom ľúbosťou naplnený, vykvitol z lona prečistej Panny a zostúpil do lona hrobu, čoskoro skrze svoje zmŕtvychvstanie znova vykvitnul, aby veriacich, ozdobených kvietkami dobrých skutkov, silou koreňov svojej milosti pritiahol k sebe do nebeského Jeruzalema. — Skrze toto svätenie zlatej ruže hovorí Cirkev sv. svojim deťom, že i uprostred skutkov pokánia a mŕtvenia môžu sa radovať radosťou duchovnou.

Najstarší dôkaz tohoto svätenia zlatej ruže nachádzame v živote pápeža Leva IX. (1049—1054). Z prostriedkov svojho dedictva po otcovi založil kláštor s tým ustanovením, že za istú sumu z dôchodkov kláštora má byť kúpená zlatá ruža, ktorú pápežovia od nepamäti slávnostným obradom posviacajú a ctnostným osobám darujú. — Keď pápež Eugen III. (1145—1153) poslal túto ružu španielskemu kráľovi Alfonzovi, pripojil k tomu tento sprievodný príspevok: „Na dôkaz našej náklonnosti a lásky oproti Tebe posielame Tvojmu Veličenstvu zlatú ružu, ktorú na pamiatku umučenia a zmŕtvychvstania nášho Pána Ježiša Krista v nedeľu, ktorá sa dľa počiatočných slov omše menuje „Letáre“, každoročne rímsky pápež svätí a nosí, aby si Ty pohľadom na túto ružu bol povzbudený o to sa usilovať, aby pri-

spením milosti Božej na vlastnom tele staneš sa podobným umučeniu Krista Pána a tak potechou nebeského milosrdenstva aj hodným slávneho zmŕtvychvstania“.

VI.

Smrtná nedeľa.

Piata nedeľa Veľkého pôstu menuje sa „Smrtnou“ nedeľou. Prečo sa menuje táto nedeľa a celý nasledujúci týždeň takto, keď nie v tento týždeň, ale až v nasledujúci Veľký týždeň podstúpil Spasiteľ náš, Ježiš Kristus, muky a smrť za spasenie celého sveta? Cirkev sv. týmto menom označuje nie posledné smrteľné muky Spasiteľa, ale tie predchádzajúce jeho muky, ktorými v ústrety šiel svojmu umučeniu. Preto Cirkev sv. na deň tento zahaľuje obrazy Ukrižovaného a odhaľuje ich až v deň jeho smrti. Lebo ak v starom veku zahalenie tváre bolo znakom najhlbšieho zármutku, tak vystavenie obnaženého tela na kríži znamenalo najväčšiu potupu a zasvätenie seba samého smrti. Ale zahalenie obrazov Ukrižovaného súvisí najmä s dnešným sv. evanjeliumom. Židia chceli ukamenovať Spasiteľa pre jeho výčitky, ktoré im robil pre ich zatvrdilosť. „Ježiš sa však skryl“, — hovorí dnešné sv. evanjelium. Ježiš sa musel skryť, aby ho nepripravili o život skôr, ako deň jeho smrti nastane.

A jako Cirkev zahalením obrazov Ukrižovaného prejavuje svoj hlboký zármutok nad nevysloviteľnými mukami svojho Ženícha, práve na tom istom základe často opakuje aj slová kajúceho Žalmu: „Sľutuj sa nado mnou, Pane, podľa veľkého milosrdenstva tvojho

a zahlad' neprávosti moje." — Ďalej v tomto čase vynecháva v omši a v kňazských hodinkách chválospev: „Sláva Otcu i Synu i Duchu svätému atď." Konečne v tomto čase nekoná Cirkev v kňazských hodinkách spomienku na svätých, lebo v tomto čase všetku našu pozornosť obracať máme len na Krista Pána, ako na prameň všetkej svätosti, základ všetkých nádejí a rozdávača všetkých milostí.

VII.

Kvetná nedeľa.

Cirkev sv., keď už poslednú nedeľu zahalením obrazov Ukrižovaného predstavuje nám ukrytie sa Krista Pána pred izraelským ľudom v posledné dni jeho života, túto nedeľu v slávnostnom sprievode za chválospevov a nosenia zelených ratolestí nesie obraz toho istého Ukrižovaného okolo chrámu a potom vo vnútri chrámu. Pod omšou svätou dáva spievať umučenie Pána, ači pašie. Skôr, ako by boly nadišly veľkonočné sviatky, na ktoré mal byť Pán Ježiš, obťažný našimi hriechmi, vyvedený z Jeruzalema na potupnú smrť kríža, zaľúbilo sa mu, aby víťazoslávne vtiahol do Jeruzalema ako víťazoslávny kráľ do svojho sídla. Keď sa približoval k mestu, pri dedine Betfage na Olivovom vrchu poslal dvoch svojich učeníkov do tejto dediny a povedal im, že najdú osliatko priviazané, majú ho odviazať a s privolením majiteľa priviesť jemu. Oni to aj vykonali a on vysadol na osliatko, na ktorom dovtedy nikto nesedel. Keď sa ľud, ktorý sa so všetkých strán na sviatky do Jeruzalema hrnul, dozvedel, že Ježiš prichádza, išli mu v húfoch v ústrety, v rukách držiac palmo-

vé ratolesti. Iní sa pretisli až k nemu, sobliekali svoje rúcha a prestierali ich pred neho alebo lámajúc vetvy stromov, cestu nimi vystľali, všetci radostne volajúc: „Hozanna, požehnaný kráľ izraelský, ktorý prichádza v mene Pánovom!“ — Tento víťazoslávny vchod Krista Pána do Jeruzalema predstavuje nám Cirkev sv. procesiou, na čele ktorej nesú obraz Ukrižovaného. Kňazi a veriaci, predstavujúci učeníkov Kristových a ľud, držia v rukách v južných krajinách ratolesti palmové a olivové, u nás však práve vypučené ratolesti víťbové, zvané bahniatka, ktoré predtým bol kňaz na oltári posvätil. Tieto ratolesti znamenajú víťazstvo (palmové ratolesti) a pokoj (olivové ratolesti) Kristov, ako ovocie jeho kráľovstva. Preto i chór spieva víťazoslávne chválospevy Kristu-Kráľovi. Kristu Pánovi toto holdovanie ľudu teraz nebolo proti vôli, lebo ono nebolo len chvíľkové vzplanutie. Nie. Všetko toto bolo predpovedané prorokmi a preto to Kristus Pán trpel. Ako už bolo spomenuté, na túto nedeľu dáva Cirkev sv. spievať pašie, ači umučenie Pána, čo sa potom v nasledujúcom týždni ešte tri razy opakuje. Významuplné sú aj pomenovania tohto týždňa. Tento týždeň menuje sa „Veľkým týždňom“, lebo v ňom sme sa stali účastnými veľdiela a veľkého dobrodenia vykúpenia. V dávnych časoch, dľa nariadenia cisára Konštantína, v tomto týždni zakázané boli všetky verejné práce ako aj hlučné práce, ktoré by mohli rušiť pobožnosti v tomto týždni konané. Na niektorých krajoch tento týždeň menujú „mučeníckym“ alebo aj „čiernym“, lebo v ňom sú hlásané veriacim deje umučenia a aj akoby na protiklad proti týždňu po Veľkej noci, ktorý — ako je známo — menuje sa „bielym“. Týmto pomenovaním symbolizuje sa i čierna noc hriechu, z ktorej sme boli vykúpení práve v tento týždeň. V starých časoch kresťanské kniežatá na Kvetnú nedeľu udeľovali omilostenia mnohým previnil-

com, prečo v niektorých krajinách až dosiaľ sa zachoval názov „týždeň omilostenia“. Konečne niekde tento týždeň menujú i „týždňom pokánia“, lebo za starodávna, ale zčiasťky i dnes, väčšina veriacich v tento týždeň pristupuje k sviatosti pokánia, aby si tak odbovila svoju veľkonočnú spoveď.

Kedy sa začaly svätiť palmové ratolesti a kedy sa začaly konať procesie s nimi, nedá sa presne určiť. Akiste obe ceremonie povstali naraz, a ako sa zdá, vo východnej cirkvi. Stalo sa to možno vtedy, keď cisár Konštantín udelil Cirkvi pokoj a ona zo skrytosti katakomb vystúpila (r. 312) na verejnosť.

V spôsobe svätenia tohoto dňa až do IV. storočia medzi cirkvou východnou a západnou javily sa isté rozdiely. Dľa zpráv Severusa, patriarchu v Antióchii, svätenie palmových ratolestí v cirkvách Mezopotamie už r. 397. bolo zavedené. Sv. Hieronym a sv. Efrém túto nedeľu menujú „zvláštnym svätým dňom“.

Na gréckom cisárskom dvore na tento deň rozdávané bývaly zlaté mince a iné dary, ktorú obyčaj potom prevzali aj carihradskí patriarchovia. Pozoruhodná je starostlivosť Grékov, ktorou túto nedeľu oddeľovali od Veľkého týždňa. Veľký týždeň sa u nich začínal len pondelkom. Stalo sa to preto, lebo na Kvetnú nedeľu sa ešte nepostievali.

Dľa zpráv ctihodného Bědu v západnej cirkvi stopy týchto obradov nachádzame až v VI. storočí. Tu však v procesii niesli zahalený obraz Ukrižovaného a knihu evanjelií, ba v niektorých kostoloch Anglicka a Francúzska niesli i prevelebnú Sviatosť oltárnu.

Až za časov Karola Veľkého, vďaka usilovaniu frankských biskupov Lamberta a Huberta, obrady Kvetnej nedele boly všeobecne uvedené v cirkvi latinskej.

Slávnostný sprievod s posvätenými palmovými ratolestami opisuje nám Hildebert, biskup v Toursi, vo

svojej 4. kázni na Kvetnú nedeľu. V Ríme procesia s palmovými ratolesťami tiahla do kostola sv. Jána v Lateráne; v Carihrade každý držal v ruke obraz Ukrižovaného a procesia sprevádzaná bola hudbou.

A jednako tieto procesie nepodobaly sa iným v Cirkvi obvyklým procesiám. V sprievode neniesli vlajúce zástavy, ani svetlá, ale zástupy kresťanov smutne kráčaly za krížom, ba istý zármutok vyznieval i pri volaní „Hozanna“, zármutok, ktorý potom celý nasledujúci týždeň opanoval Cirkev.

VIII.

Zelený štvrtok.

Svätenie Zeleného štvrtku je akiste také staré, ako sama Cirkev. Lebo veď večer tohoto dňa začalo sa umučenie a večer tohoto dňa náš Pán a Spasiteľ vykonal najväčší zázrak lásky, keď pre nás založil sviatosť lásky. Pri tomto živom pohrebe zanechal nám čo dedictvo svoju dušu a s ňou celé svoje človečenstvo a božstvo. — Zelený štvrtok ďalej je deň, na ktorý apoštolovia od Pána boli vysvätení za kňazov Nového zákona, keď im povedal: „Toto čiňte na moju pamiatku!“ Pamiatka tohoto mimoriadne pamätného dňa, ktorý zahrnuje v sebe toľko tajomstiev lásky a milosrdenstva Bohočloveka, nemohla vymiznúť z pamäti apoštolov, preto oni akiste hneď na prvé výročia tohoto dňa upozorňovali prvých kresťanov na tento deň.

Svätenie tohoto dňa začínalo sa takzv. „čiernymi, ači smútočnými kňazskými hodinkami“. Zpočiatku konaly sa o polnoci, pre mnohé zneužitia však od IX. storočia boli preložené na večerné hodiny. Od

počiatku XIV. storočia konajú sa už všade, ako dnes, totiž v stredu odpoľudnia o 3. hod. — Vo štvrtok už na svitaní slúžená bola omša svätá, ktorú potom biskup alebo slúžiaci kňaz tri razy opakoval. Prvá omša sv. slúžená bola, keď kajúcnikov znôvu prijímali do Cirkvi; druhá pri svätení sv. olejov a tretia na pamiatku poslednej večeri. Pri tejto poslednej museli byť prítomní všetci veriaci, aby z rúk biskupových prijali prevel. Sviatosť oltárnu. Kňazom a diakonom bola položená Sviatosť oltárna do ruky, veriacim však na jazyk. Ktorý z veriacich v tento deň bez príčiny nezúčastnil sa svätého prijímania, pritiahol si rozličné cirkevné tresty a bol považovaný za odštiepenca.

Dnes na Zelený štvrtok býva slúžená už len jedna sv. omša, pri ktorej každý slúžiaci kňaz konzekruje ešte jednu sv. hostiu pre nasledujúci deň, Veľký piatok. Predpísaná disciplína, že na tento deň z rúk slúžiaceho biskupa alebo kňaza všetci, kňazi i svetskí, bez rozdielu prijímali, zachovala sa tak vo východnej ako i v západnej cirkvi až do konca stredoveku. Latinská cirkev nariadením z 9. febr. 1608 zmenila to v tom smysle, že predpis platí len pre kňazov. — Vo východnej cirkvi pôvodný obrad platí až podnes s tou malou zmenou, že všetci tí, ktorí z akýchkoľvek príčin sú vylúčení od prijímania najsvätejšej sviatosti, z rúk slúžiaceho kňaza dostanú svätenú vodu.

To, že svätenie Zeleného štvrtku v Cirkvi je prestaré a že vždy s významnými ceremóniami bolo slávené, vysvitá i z mnohonásobného pomenovania, ktorými tento deň označený býval. — Východňania tento deň menujú jednoducho „sviatočným dňom“ a svätili ho vždy význačnými slávnosťami, ba i predpis pôstu na tento deň vyzdvihli. Podobne veľkými slávnosťami sa svätí tento deň v Španielsku. — V sýrskej cirkvi pomenovania tohoto dňa ako „deň svetla“, „deň chleba

a uzavretého tajomstva“ sú všeobecne známe. — Západňania za starodávna tento deň menovali „dňom narodenia kalicha“ a až podnes pomenovaným je „dňom večeri Pána“ (Coena Domini). — Keďže kajúcnici na tento deň bývali znovuprijatí do spoločnosti sv. Cirkvi, tento deň menoval sa aj „odpustom“. — Ako „deň vyznania“ platil tento deň pre tých, ktorí na Veľkú sobotu mali prijať krst svätý, lebo v tento deň skladali slávnostné vyznanie viery. — V nemec-kých krajinách (a aj u nás Slovákov) najvšeobecnejšie pomenovanie je „Zelený štvrtok“. Zelený preto, lebo nádejou Cirkvi sa stávali novoobrátení a aj kajúcnici, ktorí, ako už bolo spomenuté, na tento deň bývali rozhrešení a do spoločnosti Cirkvi prijatí.

Po skončení uchvacujúcich obradov tohoto dňa Cirkev sa celkom oddáva smútku. Po „Gloria in excelsis“ organ viacej nehraje, zvony nezvoní; pri omši sv. miesto zvončoka je drevený „rapkáč“; oltáre, ako ktoré predstavujú Krista, bývajú „orabované“, a či pozba-vené všetkých súčiastok, ktoré sa odstrániť dajú; svä-tostánok, a či tabernakulum, je dokorán otvorené, lebo Sviatosť oltárna z neho bola odnesená. Napokon v pr-vých storočiach kresťanstva na tento deň podlaha ko-stolov bývala od kňazov a klerikov nižšieho svätenia umytá a nový oheň rozžatý.

IX.

Slávnostné umývanie nôh.

Je to rozpomienka na „príkaz“ Pánov, ktorý vo svojej pokore a poníženosti na poslednej večeri umyl nohy svojich apoštolov a vyzval ich, aby aj oni po-dobne robili. Táto pekná obyčaj zachovala sa v celej

Cirkvi. Pápež a biskupi* umývajú nohy niekde alebo dvanástim kňazom alebo väčšinou dvanástim starcom-žobrákom. V kláštoroch predstavený umýva nohy dvanástich bratov a v kolégiátnych chrámoch prépošt dvanástich chudobných starcov. Po umytí nôh utrá ich a pobožkajú. Po skončení obradu chudobní starci bývajú obdarovaní. — Francúzsky kráľ Robert na tento deň odkladal všetky svoje kráľovské odznaky a ozdoby, obliekal sa do rúcha kajúceho a umýval nohy až 160. chudobným a utieral ich vlastnými vlasmi a po pohostení, pri ktorom ich sám obsluhoval, prepúšťal ich bohato obdarovaných.

V biskupských sídelných chrámoch biskupi na tento deň posviacajú aj sväté oleje za asistencie dvanástich kňazov a toľko jáhňov a podjáňňov. V prvých časoch kresťanskej Cirkvi posviacaly sa sv. oleje pri iných príležitostiach. Až pápež Fabián (236—250) určil, že sa to má stať na Zelený štvrtok a že predošloročné oleje majú byť spálené.

X.

Veľký piatok.

V dnešný deň svätí Cirkev smrť svojho Pána; zdá sa, akoby aj chcela so svojim Ženíchom zomrieť a do hrobu sostúpiť. Nijaké svetlo nehorí v kostole, lebo Kristus, svetlo sveta, zomrel a svojmu nebeskému Otcovi za hriechy celého sveta dal zadosťučinenie. Ani pred svätostánkom nesvieti večné svetlo, lebo jeho ne-

* Do nedávna sa obrad umývania nôh konal aj na kráľovských dvoroch katolíckych panovníkov: vo Viedni, Mníchove, Madride a Lisabone.

beský obyvateľ leží v hrobe. Kostoly sú akoby vypálené, oltáre pozbavené rúcha a ozdoby; zvoný a organ onemely a len pod tichými žalospevmi a nezvučnými modlitbami ozýva sa pustá, tmavá svätyňa. A sluhovia Cirkvi horlivejšie a častejšie, ako inokedy, obracajú sa žalosťnými Žalmami kráľovského pevcu na sľutujúceho sa Spasiteľa o milosť pre seba a pre vykúpené ľudstvo. „Smiluj s nad nami, ó Pane, podľa veľkého milosrdenstva svojho!“ — opakujú v každej dobe dňa, od rána až do večera. Obeta večnej smluvy je pretrhnutá na oltároch a z bohostánku zmizlo telo Pána. Len obraz Ukrižovaného, vystretý na čiernom pokrovci, prijíma poklonu lásky k Bohu. — Kňazi v smútočnom rúchu kráčajú k oltáru a v dojímavých a vznešených obradoch predstavujú nám pred zraky umučenie Kristovo, aby nami tak zatriasli a spolu pohli k pokániu a k zlepšeniu života, žeby sme sa stali účastnými zásluh potupnej a utrpeniaplnej smrti Kristovej. Za smútočných zvukov piesne: „Ajhľa, drevo kríža, na ktorom Spása sveta visela, poďme, klaňajme sa“, — ktorá sa tri rázy opakuje, kríž odhaľujú a k poklone do hrobu položia. Pri Kristovej smrti trúchlila celá príroda; slnko sa zatmilo, aby ľudskú zlobu nemuselo osvietiť; zem sa zatriasla vo svojich základoch, skaly sa pukaly zo strachu pred súdom Božím na Golgote. Hroby sa otváraly, lebo smrť bola premôžená; záclona svätyne jeruzalemskej sa pukla od hora až dolu, lebo stena hriechu, ktorá nás oddeľovala od Boha, spadla a dovolené bolo hľadiť v tvár Pánovu. „Dokonané je!“ Starý zákon bol odstránený a Nový zákon, zákon spasenia sa započal.

Preto nie je, ani nebude Veľký piatok v Cirkvi katolíckej sviatkom, ale dňom práce a boja, dňom modlitby, pokánia a pôstu. Veľký piatok pre katolíkov je a ostane najtichším a najsmutnejším dňom celého roku. Veď ich Pán a Spasiteľ zomrel, odpočíva v hrobe

a vykúpenci so žiaľom si spomínajú, že aj oni sú príčinou Spasiteľovej smrti kríža.

Aby svoj veľký žiaľ čím väčšmi vyjavili, v Španielsku šli tak ďaleko, že v tento deň vôbec nekonali bohoslužby. Avšak štvrtá synoda v Tolede zakázala takýto prehnaný žiaľ a uviedla latinský rítus.

Na niektorých miestach sa ešte konajú takzv. „veľkopiatočné procesie“. Tieto povstali v stredovekých kláštoroch a sú v spojitosti s návštevou „svätého hrobu“. V stredovekých kláštoroch na tento deň totiž mnísi konali procesie chodbami, hlavne križnými chodbami, až sa pomodlili celý žaltár. — Už len ako rozpomienka na tieto procesie v zbožnej obyčaji ľudu zachoval sa zvyk, že na tento deň v miestach, kde jest viac kostolov, ľudia ponavštevujú všetky kostoly a sväté hroby. Táto obyčaj zaslúži si, aby bola rozšírená aj u nášho ľudu bez rozdielu stavu a veku.*

XI.

Veľká sobota.

Až do večera Veľkého piatku trvá plač a žiaľ Cirkvi, ktorý má svoju ozvenu ešte i ráno na Veľkú sobotu v proféciiach ači čítaní prorokov a v cirkevnom speve. Dielo vykúpenia je dokonané; Pán náš, Kristus, leží v hrobe. Veľký deň odpočinku nastal pre neho; jediný sobotný deň, ktorý Cirkev prevzala zo starozákonného židovstva. Preto sa aj vyznamenáva tento deň zvlášť-

* Možno, že i konanie krížovej cesty v nočnej dobe má svoj pôvod v niekdajších veľkopiatočných procesiách. (Pozn. prekladateľa.)

nymi slávnosťami a menom „Veľká sobota“. Večerom dnešného dňa končí sa Veľký týždeň.

Ešte i ráno dnešného dňa sú kostoly akoby vymreté; nijaké svetlo nerozháňa tajomné šero, nijaké ozdoby neokrášľujú oltáre a steny chrámu. — Dojímavé a významuplné obrady, ktorými Cirkev dnes začína bohoslužbu, sú:

1. *Svätenie ohňa a svetla.*

Ako všetko svetlo pochádza od Krista, ako sám Pán bol svetlom k osvetleniu všetkých národov, ktoré boli v tmách a tieni smrti, on sám smrťou zostúpil do hrobu, ale čoskoro mal vystúpiť z temnoty hrobu v novom lesku. Všetko toto chce Cirkev prístupným urobiť našim smyslom svätením ohňa a svetla. — Nový oheň býva vykresaný z kremeňa, ktorý predstavuje uholný kameň, Krista, ktorého Židia zavrhnuli. Keď je tento nový oheň modlitbou a žehnaním posvätený, zapália ním svetlo a jeho uhlíkmi naplnia kaditeľnicu. Toto svetlo má cez celý rok svietiť v chrámoch našich, a upomínať nás, že i v nás má horieť nebeské svetlo dobrých skutkov a osvecovať aj iných ctnostným životom.

Potom sviece trojuholného svietnika, ktorý predstavuje najsvätejšiu Trojicu, sú rozžaté novým ohňom. Keďže však Kristus, druhá osoba najsvätejšej Trojice, ako pravé svetlo s neba zostúpil, aby svet osvietil, preto Cirkev pri rozžíhaní sviec trojuholného svietnika tri razy spieva: „Svetlo Krista!“ — na čo ľud, padnúc na kolená, odpovedá: „Bohu vďaka!“ — aby sa Bohu poďakoval, že svojho Syna poslal na zem, na naše osvetlenie.

Obrad svätenia ohňa a svetla rozšírený bol v Cirkvi už za pápeža sv. Bonifáca (719).

2. *Svätenie veľkonočnej sviece ači paškála.*

Paškál je z bieleho vosku a predstavuje zmŕtvychvstalého Krista, ktorý sa narodil z čistého života nepoškvrnenej Panny. Do sviece je v podobe kríža zapichnutých päť voskových klincov, a v hlavičkách týchto je práve toľko temianových zrníek. Znamenajú ony päť rán Kristových, ktoré on k zahladeniu našich hriechov pretrpel na svojich rukách, nohách a srdci a upomínajú aj na voňavé masti, ktorými Jozef z Arimathie a Nikodém pomazali telo Pánovo pred pochovaním. Paškál za posviacania zapália jednou sviecou z trojuholného svietnika a hneď na to rozožnú i večnú lampu pred oltárom, aby sme boli upozornení, že všetko osvetlenie je od Boha, „otca všetkých svetiel“ skrze Krista Pána, svetlo sveta, a účinkovaním milostí Ducha svätého vyliate býva na všetkých ľuďoch. Po prevedení posviacky krstiteľnej vody paškál postaví na svietnik na evanjeliumovej strane hlavného oltára, akoby ohnivý stĺp a výrečný obraz Vzkrieseného, ktorý nás vyslobodil z otroctva pekla a do zaslúbenej vlasti slobodných dieťok Božích zaviedol. Paškál až po sviatok Nanebovstúpenia Pána pri každých slávných službách božích rozožínajú, aby tak poukazoval na Pána Ježiša, ktorý po svojom vzkriesení ešte štyridsať dní ostal v oslávenom tele medzi svojimi učeníkmi, učil ich a dal im všetku moc.

Obrad posviacky paškála známy bol už za časov sv. Augustína (354).

3. *Svätenie krstiteľnej vody.*

Predovšetkým spievajú dvanásť lekcii ači čítaní zo spisov prorokov, aby tak poukázané bolo na to, že predpovede prorokov sa na Kristu P. splnily. Samé svätenie

koná sa dojímavými obradmi a modlitbami, v ktorých sa vyslovuje hriešnikovo šťastie, ktorého sa mu dostalo skrze Spasiteľa. Na počiatku kresťanskej Cirkvi na Veľkú sobotu býval udeľovaný slávnostný krst, aby novovoobrátené dietky Cirkvi boli upozornené, že krstom sv. povstávajú z hrobu hriechu a odteraz s Kristom Pánom lepší, nebeský život začínajú.

Svätenie krstiteľnej vody spomínajú v spisoch svojich už mnohí sv. Otcovia prvých storočí a pripočítávajú ho medzi ustanovenia apoštolské.

Napokon začne sa slúžiť omša sv., ktorá v starých časoch slúžená bývala až v noci na Veľkonočnú nedeľu na pamiatku zmŕtvychvstania Krista. Na oltároch znovu sa objavia svetlá. Na Gloriu zasa rozozvučia sa zvonky i zvončoky, do zvuku ktorých zamieša sa hlas organa. Všetko dýcha nadšením a radosťou, lebo knieža smrti sviazaný leží u nôh Kristových.

Ako sme už boli spomenuli, všetky tieto obrady začínaly sa za starodávna v noci a končili sa až po polnoci. Menovali to:

4. *Nočnou vigíliou, alebo vzkriesením.*

Keďže tieto obrady spomínajú už najstarší cirkevní Otcovia, môžeme ich pokladať za také staré, aké staré je svätenie Veľkej soboty. Zo záznamu Laktanciusa († 330) sa dozvedáme, že prví kresťania v túto noc očakávali príchod Kristov ako sudcu sveta a preto sa pripravovali postením, modlitbami a spevmi k hodnému prijatiu Pána. Sv. Hieronym (380) hovorí, že od apoštolov pochádzajúcou obyčajou a cirkevným nariadením je, aby sa na Veľkú sobotu shromaždený kresťanský ľud pred polnocou nerozpúšťal. Skoro v tej istej dobe sv. Gregor Nazianský opisuje nádherné osvetlenie kostolov v túto noc, ktoré svetlo akoby noc premenilo na deň a

ktoré spôsobilo nápadnú protivu oproti uplynutým smútočným dňom, na ktoré všetko svetlo a ozdoba boli z kostolov odstránené. Nádherne bol vyzdobený najmä oltár; novopokrstenci nosili skvejúce sa biele rúcho a v rukách držali horiace fakle. Za cisára Konštantína toto skvelé osvetlenie kostolov rozšírilo sa i do domov kresťanov a trvalo celú noc. Tento zvyk trval až do konca V. storočia. Vtedy na mnohých miestach nastaly zneužívania, a preto Cirkev zpočiatku zakázala účasť žien na týchto nočných slávnostiach. V stredoveku tieto nočné slávnosti najdlhšie sa zachovali v kláštoroch, až napokon všeobecne boli preložené na ráno veľkej soboty.*)

XII.

Veľkonočná nedeľa.

Radosnejšie ako kedykoľvek cez celý rok ozývajú sa dnes zvony z veží, veselšie znie i cirkevný spev a radostné volanie: Alleluja akoby nechcelo mať ani konca. Dom Boží premenil sa na kráľovský palác a skvie sa v najkrajšej ozdobe. Kňazi v najskvostnejších cirkevných rúchach odbavujú služby Božie a na všetkých oltároch prináša sa obeta. Ústami kňazov Cirkev cez celý týždeň opakuje: „Toto je deň, ktorý pripravil Pán; radujme sa a veselme sa v ňom“. — A nielen cez oktávu, ale ešte cez štyridsať dní trvá jej vďačné plesanie. „Kristus vstal z mŕtvych!“ — ozýva sa dnes a preto raduje sa a plesá Cirkev; lebo on viacej nezomrie;

* Niet pochybnosti, že pozostatkom týchto nočných slávností sú aj u nás tak okázale konané „Vzkriesenia“, večer na Veľkú sobotu. (Pozn. preklad.)

kníža smrti a nepriateľ človečenstva leží porazený na zemi a brány nebies sú navždy otvorené. A Cirkev všetkými týmito ustanoveniami nič inšie nechce docieľiť, len aby veriaci kresťan častejšie a dôkladnejšie rozjímal o božskom tajomstve tohoto sviatku. On má zmŕtvychvstanie Pánovo živo veriť; svoje zmŕtvychvstanie z hriechu pravým pokánim uskutočniť a na svoje blažené telesné vzkriesenie stálym posväcovaním seba sa pripravovať.

Latinské pomenovanie „Pascha“ prevzala Cirkev zo Židovstva, ktoré na tento deň slávilo „Passah, ači sviatok priechodu“, z čoho môžeme uzatvárať, že kresťanský sviatok veľkonočný do života bol uvedený hneď na počiatku Cirkvi. Izraeliti na tento deň slávili pamiatku udalosti, že Boh vyslobodil ich z jarma Faraonovho a že prejdúc cez Červené more, vnišli do zaslúbenej zeme. „Passah“ slávili aj ako vďakyčinenie za ušetrenie a vyslobodenie svojich prvorodených za egyptského otroctva. Jehovah im rozkázal, aby dveraje svojich dvier namazali krvou zabitého baránka a anjel Pánov zavraždil všetkých prvorodených ľudu egyptského, kým prvorodených Izraelitov ušetril. — Aj pre kresťanov nastal takýto priechod z otroctva hriechu do zaslúbenej zeme; vyliatím svojej svätej krvi Kristus Pán nás vykúpil od hriechu a vyviedol z otroctva pekla.

Takto slávili zo Židovstva a z pohanstva obrátení kresťania Veľkú noc spolu so Židmi na jeden deň až do roku 314 ako pamiatku založenia novozákonnej obety a dokončenia diela vykúpenia.

Bol to 14. deň mesiaca Nisan. Časom však v rímskej cirkvi Veľkú noc začali svätiť v nedeľu po dni 14. Nisana. Táto rozdielnosť dala podnet k akýmsi nerozumeniam, a preto ctihodný biskup zo Smyrny, Polykarp, už r. 160. vydal sa na cestu do Ríma, k pá-

pežovi Anicetovi, aby sa s ním aj o tomto poradil. Tento ako žiak apoštola Jána, ktorý pozakladal maloazijské cirkvi, odvolával sa na apoštola Jána ohľadom nariadenia svätenia Veľkej noci a tak k vyrovnaniu nedošlo. Ale spoločne uznali, že sami apoštolovia v tejto veci jednotnosť nemali za potrebnú a že táto rozdielnosť nenaštrbuje kresťanskú jednotu. Medzitým od r. 170 vznikly mnohé spisy a niekoľké synody boli vydržiavané v Ríme, Pontuse, Gallii a Palestíne, ktoré sa touto otázkou zaoberali. Všetky synody bez výnimky vyslovily sa za obyčaj západu, kým biskup z Efezu, Polykrates, a ešte niekoľkí maloazijskí biskupi nechceli upustiť od starého zvyku. Na obranu svojho názoru odvolávali sa na podanie, ači tradíciu apoštolov Jána a Filipa, i biskupov Polykarpa a Melita zo Sardesu. Neústupnosť týchto niekoľkých proti všeobecnej mienke zdala sa svätému pápežovi Viktorovi (192-202) skôr tvrdošijnosťou, ako pridržaním sa starej obvyčaj, a preto chcel ich vyobcovať z Cirkvi. Od tohoto prísneho zakročenia odradila ho mienka biskupa Ireneja z Lyonu. Ten vyhlásil, že pre obyčaj, ktorú uviedli sami apoštolovia, ktorá je len podradnou otázkou obradu a ktorú trpeli i jeho predchodcovia, nemal by rušiť jednotu Cirkvi. Toto pretriasanie otázky malo ten výsledok, že cirkevné obce v Cezarei, v Palestíne, v Jeruzaleme, Tyruse a Alexandrii pripojily sa v tejto veci k cirkvi rímskej. — Napriek tomu táto otázka ešte dlho znova a znova znepokojovala mysle; hľadaly sa nové spôsoby, ako zaviesť v tejto veci jednotu medzi východnou a západnou cirkvou.

Tak synoda v Arlese r. 304. vydržiavaná ustálila, že „Veľká noc má byť v celej Cirkvi na jeden a ten istý deň slávená.“ — Ďalej však nedošli, lebo deň slávenia Veľkej noci neurčili. Skutočnosť, že pamiatka skutku, na ktorom sa zakladá spasenie človečenstva,

nie je naraz slávená od všetkých kresťanov, cisára Konštantína natoľko dojala, že rozhodol sa vec usporiadať. Preto svolal všeobecný cirkevný snem do Niceje (325), kde snemovní otcovia dohodli sa na tom, že „starožidoyskú obyčaj treba zrušiť, pamiatku umučenia a smrti Krista každoročne treba sláviť v piatok, kým pamiatku vzkriesenia Krista v nedeľu.“ — Pravda, týmto sa otázka znova dostala na pretras, ale konečnoplatné rozhodnutie nenastalo, hoci sa o to cisár Konštantín všemožne pričiňoval. Rozdiel medzi východnou a západnou cirkvou v tejto veci trval ďalej; odchýľka svätenia Veľkej noci niekedy robila len týždeň, niekedy však celý mesiac. Až v VI. storočí podarilo sa opátovi istého rímskeho kláštora, Dionýzovi, že spôsob vypočítania alexandrínskej cirkvi prijala aj cirkev rímska a tak jednota všeobecne bola uvedená.

Na duševnú radosť, ktorú vyvolávajú veľkonočné sviatky, kedy i slnko povznáša sa zo svojej zimnej skleslosti a všade vyvoláva zo zemi nový život, poukazujú i mnohé ľudové zvyky a obyčaje, ktoré sú s dušou ľudu tesne spojené. — Spomenúť treba predovšetkým *veľkonočného baránka* aj ako pokrm aj ako predmet darovania. Znamená on nevinného Baránka, ktorý bol za hriechy sveta zabitý a obetovaný. Zpočiatku pápeži dali robiť takéto „Agnus Dei“ (Baránok Boží) z vosku veľkonočnej sviece v podobe medailonov a posviacali ich a obdarúvali nimi novokrstencom a významné osobnosti. Teraz nahrádza sa to miešatinou oleja a vosku, posviacanou na Veľkú sobotu. — Ďalej stretáme sa, najmä vo vrškovitých krajoch, s takzv. veľkonočnými ohňami, ktoré bývajú pálené čo rozpomienka na svetlo a život, ktorý na svet priniesol vzkriesený Spasiteľ. — Zpomenutie zasluhujú aj veľkonočné zajačky, obraz to požehnania a úrodnosti, z jednej strany hojnosť duchovných milostí sviatkov veľko-

nočných, z druhej strany hojnosť úrody nastúpením jara po dlhom zimnom spánku. Na mnohých miestach, najmä v strednom a západnom Nemecku, do daru dávajú pekne farbené vajcia.

Poliaci majú obyčaj jedenia veľkonočných vajec, pričom spievajú cirkevnú pieseň, čítajú veľkonočné evanjelium a starejši spoločnosti povie reč.*

XIII.

Biela nedeľa.

Kedysi v dobe od Veľkej noci po Nanebovstúpenie Pána väzňov prepúšťali zo žalárov; zločinci boli omilostení, otrokom práca obľahčená a rozličné skutky lásky v hojnej miere boly preukazované. Lebo veď tento čas pre vykúpenčov bol časom najväčšej radosti a preto aj utlačení a chudobní, biedni a prenasledovaní mali byť účastnými tej radosti.

Oktáva, ači prvá nedeľa po Veľkej noci menuje sa v latinskej cirkvi „Bielou nedeľou“, kým v orientálnej cirkvi „Novou nedeľou“. Na tento deň totiž na Veľkú sobotu pokrstení novokrstenci odkladali biele rúcho, ktoré za osem dní nosili. Posledný raz boli v tomto rúchu nevinnosti predstavení cirkevnej obci a dostali z bie-

* Z našich slovenských zvykov spomenutie zasluhuje svätenie jedál na Veľkonočnú nedeľu. Táto obyčaj povstala ešte v dobe, keď štyridsaťdňový pôst prísne bol dodržiavaný. Pekne farbené vajcia, zvané „kraslice“, sú aj u nás známe. Z vajca povstáva nový život a preto je ono symbolom vzkriesenia. Zvláštnosťou slovanskou zdá sa byť veľkonočné šibanie a oblievanie. Upamätáva na bičovanie a oplúvanie Spasiteľa pri umučení, ale možno, že svoj pôvod má ešte z pohanských časov. (Pozn. preklad.)

leho vosku uliateho baránka, ktorého potom pri sebe mali, aby ich upomínal na milosti, prijaté pri krste svätom.

V Nemecku, Francúzsku a Belgicku na túto nedeľu býva slávnosť prvého prijímania dietok. Táto obyčaj však pochádza len z polovice XVII. storočia. V dávnejších časoch bývalo to inak; vtedy dietkam hneď po narodení bývaly udeľované sviatosti krstu, birmovania a Sviatosť oltárna. Tak isto to bolo aj u dospelých, ktorí po dôkladnej príprave prestupovali na kresťanstvo. — Aj vo východnej cirkvi panovala tá istá obyčaj s tým rozdielom, že nemluvniatkam Sviatosť oltárna podávaná bývala pod spôsobom krvi, kňaz totiž namočil prst do svätej krvi alebo lyžičkou podal kvapočku drahocennej krvi nemluvniatku. Najstaršie gallské cirkevné knihy a Alkuin podávajú zprávu o tejto obyčaji. Jedno nariadenie predpisov „Ordo romanus“ nakladá, aby dietky medzi jednotlivými sviatosťami nijaké jedlo nepožívaly. Tak to trvalo až do konca XII. storočia. — Potom prišlo do zvyku, že dietky boli pripúšťané k prvému sv. prijímaniu až vtedy, keď dospely k užívaniu rozumu a v základných pravdách náboženstva boli dostatočne vyučené. Koncil v Triere r. 1227 a tiež v Bordeaux r. 1275 podobne rozhodly. V posledných dvoch storočiach stredoveku táto obyčaj tak zovšeobecnela, že cirkevný snem v Triente už mohol vyhlásiť, že „malým dietkam sväté prijímanie nemá byť hneď podávané.“ — Ale ešte ani vtedy nestalo sa všeobecnou obyčajou, aby dietkam prvé sväté prijímanie na určitý deň a slávnostne bolo podávané. Dietky ešte i v XVII. storočí pristupovali k prvému sv. prijímaniu príležitostne a súkromne, ako je to v Španielsku a Taliansku až posiaľ.*

* U nás dietky väčšinou pristupujú k prvému sv. prijímaniu na Bielu nedeľu, a to slávnostne. Ale aj u nás sú

Deň sv. Marka a Križové dni.

Tieto slávnostné procesie majú svoj pôvod v nejakom navštívení božom, za odvrátenie ktorého boli ustanovené. Tak pápež Lev Veľký pre v Ríme panujúci mor r. 594 nariadil verejné prosebné procesie na deň sv. Marka, na ktorých veriaci spievali a modlili sa Litánie všetkých svätých. Onedlho na to nariadil také procesie pre celú Cirkev. Ale z osnovy jeho okružného listu vysvitá, že spievanie Litánií nebolo len teraz uvedené, keďže bola to vec oddávna všeobecne známa: Ba na konci svojho okružného listu hovorí, že pôvod takýchto prosebných procesií siaha až do časov, keď Cirkev bola oslobodená od prenasledovania a prekážok a slobodne sa začala vyvíjať. Ale vo veci týchto prosebných procesií napriek pápežskému predpisu až do VIII. storočia mnohé cirkvi nenasledovali príklad cirkvi rímskej. Až pápežovi Levovi III. (795—816) podarilo sa uviesť ich v celej frankskej ríši, čo bolo akiste zásluhou panovníkov z rodu Karolingov. Cirkev za ich panovania vo všetkých poddaných im krajinách prekrásne rozkvitala. Zo svojich bohatých prostriedkov vystavili nepočetné kostoly, založili biskupstvá a celý rad kláštorov, ktoré po celej ríši získať nových ctiteľov pravého Boha. — Na podnet cisára Ľudovíta Pobožného r. 836 do Aachenu svolaná cirkevná synoda napokon nariadila, že prosebné procesie v celej frankskej ríši dľa rímskeho predpisu majú byť konané.

obce, kde prvé prijímanie deje sa ojedinele a súkromne. A škoda! Pamiatka slávnostného prvého prijímania dlho žije v mysli dieťaťa. (Pozn. preklad.)

Prosebné procesie pred sviatkom Nanebovstúpenia Pána majú podobný pôvod. — Keď totiž v IV. storočí, za viennského biskupa sv. Mamertusa celé okolie rozličnými nehodami a živelnými pohromami bolo postihnuté, spomenutý biskup nariadil prosebné sprievody mestom a cez pole, aby Boh na orodovanie svätých pohromy odvrátil. Odtiaľto sa tieto procesie rýchle šírily, a okolo r. 511 temer už v celej západnej časti frankskej ríše boli uvedené. Vďaka za toto rozšírenie patrí biskupom, starostlivým o spasenie svojich veriacich. Životopisec sv. Hubertusa, prvého biskupa v Lütlichu, píše, že ten cez tri dni vydržieval také procesie a túto pobožnosť pomenoval „Litániami alebo prosebnými dňami“ (latinsky „Dies Rogationum“), že na týchto procesiách cez mesto Lüttich a poza mesto sám s celým kňazstvom a veriacim ľudom účasť bral a že na ich čele niesli kríže, zástavy a relikvie svätých. — Ale podľa diela Binterina: Denkwürdigkeiten (= Pamätihodnosti) pravdivým pôvodcom týchto pobožností má byť milánsky biskup Lazar.

Tieto dni boli nielen dňami prosebnými, ale i dňami pokánia; zasvätili ich pôstom a dobrými skutkami a Cirkev vždy si želala, aby sa ich veriaci v čím hojnejšom počte zúčastňovali.

XV.

Nanebovstúpenie Pána.

So sviatkom Nanebovstúpenia Pána končí sa v cirkevnom roku veľkonočný čas. „Vstúpil na nebesia a sedí na pravici Boha“. Toto tajomstvo svätí Cirkev v tento deň. Vo veľkonočnom období sviatkov ukázala

nám, ako prišiel Pán skrze svoje muky do svojej slávy. Pravda, jeho zmŕtvychvstaním začína sa i jeho sláva, najmä oslávenie jeho svätého tela. V tomto oslávenom tele ostal ešte štyridsať dní na zemi. V tomto čase viac ráz ukázal sa svojim učeníkom v zatvorených miestnostiach, kde sa z obavy pred Židmi schovávali a ukázal sa im aj v Galilei. S nimi sa rozprával a jedol, s nimi chodil a ukázal im jazvy svojich rán. Aby ich presvedčil o potrebe jeho umučenia a smrti k vykúpeniu sveta ako aj o svojom skutočnom a opravdivom zmŕtvychvstaní, rozkázal im vkladať ruky do jeho rán a dotýkať sa ich. Keď ich takto utvrdil vo viere o hlavnom bode svojho učenia a poslania, svoje dielo dovŕšil tým, že Petra ustanovil za svojho zástupcu a za hlavu svojej Cirkvi. Potom ich kňazstvo doplnil udelením moci odpúšťať hriechy a uskutočnil ich rozoslanie, aby, keď už zostúpil na nich Duch sv., zakladali jeho Cirkev. S týmto božský Spasiteľ svoj cieľ pozemského putovania celkom dovŕšil a ostávala už len jeho „blažená uzávierka“, ako svätý Bernard Nanebovstúpenie Pána menuje. S touto uzávierkou dokončil nielen svoje časné putovanie, ale i svoj vstup do slávy; lebo jeho oslávenie s zmŕtvychvstaním sa započalo a s nanebovstúpením dokončilo.

Dľa záznamov najstarších cirkevných Otcov pôvod tohoto sviatku siaha až do časov apoštolských a sv. Augustín výslovne hovorí, že ho ustanovili alebo učeníci Pánovi, alebo nejaká všeobecná cirkevná rada. Najstaršia spomienka tohoto sviatku je v takzv. „Apoštolských ustanoveniach“, ktoré predpisujú, aby sa na deň, kedy Kristus dovŕšil svoj pozemský život a vstúpil na nebesia, nijaké ťažké otrocké práce nekonal. Tak sa stalo, že tento sviatok v druhej polovici IV. storočia už všeobecne, v celej Cirkvi, bol uvedený. — Dejiny nás poučujú, že sv. Helena na Oilvovom

vrchu na mieste, kde Spasiteľ pred očami svojich učeníkov na nebo vstúpil, dala vystaviť nádherný kostol. Ctihodný Beda udáva, že v VI. storočí v Jeruzaleme tento sviatok toľkou okázalosťou svätili, ako Veľkú noc. Už o polnoci sa začínal a toľko lúč a voskových fackiel rozžali, že celý Olivový vrch zdal sa byť akoby v plameni.

Oktáva sviatku bola však uvedená až v XV. storočí a pápež Pius V. (1559—1565) nariadil, aby na tento sviatok pri hlavnej omši sv. po prečítaní evanjelia jeden kňaz alebo diakon zahasil veľkonočnú sviecu (paškál) na znak toho, že Kristus už nie je medzi svojimi učeníkmi.

Nedeľa, spadajúca do oktávy tohoto sviatku, sa v Ríme zvláštnym spôsobom svätí. Na znak duchovnej radosti totiž bývajú podlahy chrámov vystlaté ružami a preto táto nedeľa menuje sa i „Ružovou nedeľou“.

Oddelenie tretie.

Svätodušné obdobie.

I.

Nedeľa svätodušná ači Turíce.

Toto tretie a posledné obdobie sviatkov cirkevného roka patrí Duchu sv., ktorý na stvorenom a vykúpenom ľudstve prevádza svoje posvätenie. Dnešný sviatok je teda dňom Ducha sv., lebo on na tento deň započal svoje dielo, posvätenie Sveta. Keď aj Duch sv. nedá sa odlúčiť od Boha Otca a Syna, jednako jeho účinkovanie je menej viditeľné, lebo je celkom duchovné, tak že o jeho osobe a účinkovaní nijakej smyslovej predstavy nemáme. A predsa, účinkovanie Ducha sv. je nám veľmi blízke a pre nás veľmi vážne, lebo len skrze neho sa javia na nás účinkovania Otca a Syna a účastními sa ich stávame len skrze Ducha sv.

Dnes na päťdesiaty deň po jeho zmŕtvychvstaní, na desiaty deň po jeho nanebovstúpení, náš Pán a Spasiteľ soslal na apoštolov a učeníkov svojich Ducha sv. Utešiteľa a Učiteľa, ktorý ich mal upamätovať na všetko, čo im Pán povedal a ktorý s nimi mal ostať až do skonania sveta. On takto splnil jeden predobraz Starého zákona, mnohé predpovede prorokov a svoj často opakovaný sľub. Ten predobraz Starého zákona ukázal sa na vrchu Sinai, keď Pán a Boh na päťdesiaty deň

po zázračnom vyvedení Izraela z egyptského otroctva dal svojmu ľudu svoj zákon za blýskania, hrmenia a zemetrasenia.

Lebo prorokovali proroci v mene Božom ľudu izraelskému: „Lebo vylejem vodu na žíznivú, a rieky na suchú zem: vylejem ducha môjho na tvoje semeno, a požehnanie moje na tvoj kmeň.“ (Izai. 44, 3.)

Podobné proroctvá nachádzame aj u Ezechiela (36, 27—39, 29) a ešte jasnejšie u Joela (2, 28—32) a Zachariáša (12, 10). Napokon i sám Kristus Pán prisľúbil Ducha sv. ako splnenie jeho diela na zemi.

Už pri šiatrových sviatkoch v Jeruzaleme bol povedal: „Kto verí vo mňa, tomu, ako Písmo hovorí, potečú z útroby (z tela) potoky vody živej. A to povedal o Duchu (svätom), ktorého mali dostať tí, ktorí uveria v neho“. (Ján 7, 38. 39.) Pri poslednej večeri povedal Pán apoštolom svojim: „A ja budem prosiť Otca, a dá vám iného Tešiteľa, aby s vami ostával na veky; Ducha pravdy... ten vás naučí všetkým veciam a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal“. (Ján 14, 16. 26.) „Ten bude vydávať svedoctvo o mne.“ (15, 17.) „On mňa oslávi, lebo z môjho vezme a zvestuje vám.“ (16, 14.) Svojich apoštolov povolal a rozoslal Kristus, aby ríšu jeho pravdy zakladali a rozširovali po celom svete. Ale nemali s tým začať skôr, ako sa splní, čo bol povedal: „A ja pošlem na vás zaslúbenie môjho Otca. Ale vy... budete vystrojení mocou s výsosti.“ (Luk. 24. 49.) A toto učinil Duch sv. svojím viditeľným a slyšateľným príchodom na apoštolov, po čom oni hneď začali vydávať svedoctvo o Kristovi medzi pohanmi a Židmi na celom svete. Skutky apoštolské prostými slovami to opisujú: „A keď sa naplnilo päťdesiat dní, boli všetci spolu na tom istom mieste; a zrazu nastal s neba

hukot, akoby prichádzajúceho prudkého vetra a naplnil celý ten dom, kde sedeli. I ukázaly sa im rozdelené jazyky, akoby oheň, a posadil sa ponad každého z nich; a naplnení boli všetci Duchom sv., a začali hovoriť rozličnými jazykmi, ako Duch svätý dával sa im vysloviť.“ (Skut. ap. 2, 1—4.)

Duch sv. akoby hlukom víchra budil pozornosť v Jeruzaleme shromaždených húfov ľudu na svoj príchod. V podobe svetla a ohňa zjavil sa nad hlavami apoštolov, sta ohnivé jazyky vznášal sa nad nimi, aby ich naplnil poznaním Boha a pravdy. Podobu jazyka predstavovali plamienky preto, aby tak znázornený bol dar reči a dar vykladania Písniem, ktorými darom opatrení učeníci Kristovi mali rozširovať jeho učenie. Hneď na to znie mohutný hlas kázni apoštolov, ktoré ako vietor otriasajú svetom a budia obdiv jeho obyvateľov. Po celej zemi šíri sa ich hlas, ako vychádzajúce svetlo dňa, ktoré zaháňa tmu noci s vrchov a z údolí a potešuje zrak ľudí. Prvé dve kázne kniežaťa apoštolského, z ktorých prvá obrátila tritisíc mužov a druhá päťtisíc, boly akoby merítkom poslanca apoštolov. Toto bol prvý svätodušný sviatok, prvé lovenie ľudí, ako to bol Kristus Pán apoštolom predpovedal.

Židovské turíčne sviatky trvaly len deň; kresťania začali ich svätiť cez osem dní. A ako vysoko si vážila Cirkev turíčnu oktávu, vysvitá aj z toho, že cez túto oktávu verejní kajúcnici boli oslobodení od pôstu. Takto bolo až do časov sv. Bonifáca, ktorý predpísal, že aj Turíce sa majú svätiť cez tri dni, ako Veľká noc. Podobne ustanovila aj r. 948. sídená synoda v Ingelheime. Z podnetu pápeža Urbana II. r. 1094 do Kostnice svolaná bola synoda, ktorá rozhodla, že ako Veľká noc, tak aj Turíce majú sa svätiť cez tri dni.

Dvojdňové svätenie zavedené bolo až v XVIII. storočí.*)

Aj turíčne ľudové obyčaje sú v niektorých krajinách pestré. V tomto čase totiž príroda je v celej svojej plnosti a nádhere a volá každého, aby sa išiel potešiť v jej kráse. Bujná zeleň rúcha stromov, pestrosť kvetín, švitenie vtáctva, — to všetko vábi nás do božej prírody ísť sa osviežiť a okriať na tele i na duši. Nie je teda div, že ľud vyhľadáva prírodu, aby si zábavami a hrami spríjemnil čas odpočinku týchto sviatkov. — V mnohých hornatých krajoch Nemecka ľud zdobí dvere a okná príbytkov kvietim a brezovými ratolesťami. Na mnohých krajoch udržala sa ešte z XIII. storočia obyčaj strieľania do cieľa a bežanie o závod. — V niektorých francúzskych a belgických dedinách vodia ulicami kvietim ovenčeného býka s pozlátenými rohmi. V Elsassku mládenci nosia z dom do domu ozdobenú ratolesť brezy a pritom spievajú.**)

II.

Nedeľa Najsvätejšej Trojice.

S oktávou Ducha sv. končí sa cirkevný rok, pokiaľ on predstavuje deje nášho spasenia. Naše spasenie, ktoré sa započalo vtelením Syna Božieho, bolo Duchom

* Nový cirkevný zákonník nariaďuje svätiť len nedeľu, ale náš nábožný ľud svätí aj Turičný pondelok a sv. Stolica na žiadosť biskupov dala k tomu svoj súhlas. (Poznámka prekladateľa.)

** U nás na Slovensku všeobecným zvykom je zdobenie príbytkov lipovými ratolesťami. Tak sa zdá, že i známe sadenie májov má istú spojitosť s turíčnymi sviatkami. (Pozn. prekladateľa.)

svätým dokonané. Ak sme v doterajšom postupe dejov spasenia len moc, veľkosť a lásku Božiu pozorovali a obdivovali, na koniec Cirkev nám dáva uvážiť ešte dve tajomstvá: sviatok Najsvätejšej Trojice a Božieho Tela, ktoré sú dvoma hlavnými tajomstvami kresťanského náboženstva. Tajomstvo Najsvätejšej Trojice je najhlavnejším tajomstvom kresťanskej viery a Sviatosť oltárna najhlavnejším tajomstvom kresťanskej lásky; prvé je základom učenia viery, druhé korunou skutkov lásky kresťanstva.

Aký strach a bojazlivosť opanovali učeníkov Kristových, keď videli dokonané katovské dielo Židov na ich Majstrovi. Predpoveď Ježišova: „Ako mňa prenasledovali, tak budú prenasledovať i vás“, zdržala ich tak, že neopovážili sa plniť Pánov rozkaz: „Idte do celého sveta a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca a Syna a Ducha svätého!“ Ale keď prijali Utešiteľa, Ducha sv., všetok ich strach a bojazlivosť zmizly a oni nebojácne a rozhodne predstúpili pred tisíce ľudu, aby im ohlasovali tajomstvo, ktorého svedkami boli, ako pri krste Ježišovom v Jordáne zostúpil na neho Duch sv. v podobe holubice a ozval sa hlas Otcov z oblaku: „Toto je Syn môj milý, ktorého som si zaľúbil, jeho poslúchajte.“ Toto základné učenie hlásali apoštolovia od začiatku a svojou vlastnou krvou ho spečatili miliony mučeníkov prvých troch storočí. V štvrtom storočí povstali falošní učitelia, hlásajúci blud o tajomstve Najsvätejšej Trojice, ale Duch pravdy sa postaral, aby pravda zvíťazila a vzbudil svätého Athanázia, najvýznamnejšieho obráncu tohoto tajomstva. „Kto chce dôjsť spasenia, — píše on, — predovšetkým potrebné je, aby sa pridržal katolíckej viery.. Ale katolícka viera je toto: Aby sme sa klaňali jednému Bohu v Trojici a Trojici v jednote. My nezamieňame osoby ani nerozlučujeme podstatu. Iná je

osoba Otca, iná Syna iná Ducha svätého: ale božstvo Otca, a Syna, i Ducha sv. je jedno, rovnaká sláva a rovnako večná velebnosť. Aký je Otec, taký je Syn a taký je i Duch sv. Nestvorený je Otec, nestvorený Syn, nestvorený Duch sv. Večný je Otec, večný Syn, večný Duch sv. A jednako: nie traja sú veční, ale jedon je večný. Ako aj nie traja sú nestvorení, ani nie traja nesmierni, ale jedon je nestvorený a jedon je nesmier-ny. Podobne: všemožúci je Otec, všemožúci Syn, všemožúci Duch sv. A jednako: nie traja sú všemožúci, ale jedon všemožúci. Tak je Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch sv. A jednako: nie traja Bohovia, ale jedon je Boh. Tak je Pán Otec, Pán Syn, Pán Duch sv. A jednako: nie sú traja Páni, ale jedon je Pán. Lebo, ako osebe jednu každú osobu za Boha a za Pána vyznávať nútení sme pravdou kresťanskou, tak hovoriť: traja Bohovia alebo Páni zakazuje nám katolícke náboženstvo. Otec od nikoho nie je učinенý, ani stvorený, ani narodený. Syn je od samotného Otca: nie učinенý, nie stvorený, ale narodený. Duch sv. je od Otca a Syna: nie učinенý, nie stvorený, nie narodený, ale pochádzajúci. Jedon je teda Otec, nie traja Otcovia, jedon Syn, nie traja Synovia; jedon Duch svätý a nie traja svätí Duchovia. A v tejto Trojici nič nie je skôr alebo neskôr povstale, nič väčšie alebo menšie, ale všetky tri osoby sú jednako večné a rovnaké. Tak, aby vo všetkom, ako už vyššie bolo spomenuté, i jednota v Trojici i Trojica v jednote bola uctievaná. Kto chce byť teda spasený, nech takto o Trojici smýšľa“, atď.

Takto vyznávame aj my Najsvätejšiu Trojicu v jednote a klaníme sa jej ako všetci anjeli, cherubíni a serafíni na nebi, ktorí neprestajne prespevujú: „Svätý, svätý, svätý je Pán, Boh zástupov. Nebesá a zem plné sú slávy velebnosti jeho.“ Takto ju oslavoval slávny chór apoštolov, chvályhodný počet učiteľov, od vy-

liatej krvi červené vojsko mučeníkov, panny sťa biele
ľalie a bezpočetné množstvo vyznávačov. Na celom
svete vyznáva Cirkev v trojjedinom božstve nesmiernu
velebnosť Otca a jeho poklonyhodného, pravého a je-
diného Syna a Ducha sv., potešiteľa a pomocníka. Roz-
umom síce nemôžeme toto tajomstvo pochopiť, nemô-
žeme ho odôvodniť, lebo veď tak by ono prestalo byť
tajomstvom, ale jednako máme svetlo zhora, ktoré o-
svecuje náš rozum a upokojuje naše srdce.

Pritom-všetkom dlho trvalo, kým k úcte Najsv.
Trojice bol zvláštny sviatok ustanovený. — Karol Veľ-
ký, ktorý v každom odbore svetského a duchovného ži-
vota vystupuje ako reformátor, všemožne sa namáhal,
aby pre jeho ríšu ustanovený bol taký sviatok, ale
cieľa nedosiahol. Až v X. storočí podarilo sa biskupovi
Štefanovi v Lüttichu (903—920) zaviesť taký sviatok v
jeho biskupstve. Odtiaľ, hoci pomaly, tento sviatok
rozšíril sa i do susedných biskupstiev. Ten istý biskup
sostavil aj osnovu omše svätej a kňazských hodín
ači breviára na sviatok Najsv. Trojice, ktorá je podnes
v platnosti. Pápež Ján XXII. schválil túto osnovu omše
sv. a kňazských hodín a práve pred svojou smrťou
r. 1334. nariadil ju pre celú Cirkev.

III.

Sviatok Božieho Tela.

Výročitý deň založenia prevelebnej Sviatosti oltár-
nej, ako súhrnu všetkej lásky a milosti Bohočloveka,
svätí Cirkev slávnostne síce, ale bez okázalosti, na Ze-
lený štvrtok. Okázalé oslavovanie tejto sviatosti je na
sviatok Božieho Tela, kedy už Ježišovo oslávenie sosla-

ním Ducha sv. bolo splnené a slávna výstavba Cirkvi dokonaná.

Tento k ucteniu prevelebnej sviatosti založený sviatok vznikol roku 1246., kedy po prvý raz bol slávený v chráme sv. Martina v Lüttichu. — V istom kláštore na vrchu Kornillon v tom čase žila nábožná mníška, Juliana, ktorá všetok svoj slobodný čas, či vo dne či v noci, trávila pred svätostánkom svojho skrytého Ženícha. Jedného dňa Boh dal jej milosť videnia: „Na nebi uzrela mesiac, ktorý mal tmavý pruh.“ — Zpočiatku neprisovala videniu nijaký význam, ale keď sa videnie opakovalo, zamyslela sa nad ním. Juliana, — stanúc sa medziým predstavenou nemocnice pre malomocných, napokon oznámila svoje videnie i duchovnému svojej nemocnice a svojmu spovedníkovi. U jedného z nich, u nábožného a učeného kňaza, našla porozumenie, ale u druhého nie. Raz, keď zasa bola pred P. Bohom v prevelebnej Sviatosti, on sám jej vysvetlil videnie a vyzval ju, aby všetko oznámila biskupovi a iným vysokopostaveným duchovným. Ale ponížená mníška nevedela sa k tomu odhodlať a tak cez dvadsať rokov skrývala to tajomstvo v srdci svojom. Napokon sám P. Boh ju donútil, aby predstaveného kostola požiadala, žeby aspoň vo svojom kláštore ucteniu prevel. Sviatosti v roku jeden osobitný deň mohla venovať. Juliana teda išla so svojou žiadosťou k biskupovi Robertovi, ktorý ju síce vypočul, ale splnenie jej žiadosti neprislúbil. Oveľa priaznivejšie výhľady dosiahla u Jakuba Pantaleona, archidiakona v Lüttichu a u patrónov kostola sv. Martina. Inak všade sa stretala s neporozumením; jej videnia vysmiali, ba musela podstúpiť mnohé prenasledovanie. Nielen rehoľné, ale i svetské kňazstvo stávalo sa proti, ba rozostvaný ľud sboril aj časť jej kláštora. Ale Pán Boh, ktorý mnohé veci zjavuje maľuckým a jednoduchým a zakrýva ich pred veľkými a múdrymi, naklonil srdce a roz-

um biskupa v Lüttichu, že dovolil raz vydržiavať takú slávnosť v kolegiátnom kostole sv. Martina. Juliana požiadala teda domáceho kňaza, aby složil hodinky k úcte prevelebnej Sviatosti oltárnej, ktoré mal biskup schváliť. Tak nastala nádej, že tento sviatok bude nielen v lüttichskej, ale i v susedných diecézach rozšírený. Tu však biskup Robert náhle (1247.) zomrel a nehodný jeho nástupca, Henrik z Geldernu, zaujal biskupský stolec sv. Lamberta. Osobne síce ani on nebol proti zavedeniu toho sviatku, ale nepokoje, povstale v jeho diecézii, ochromily všetok cirkevný život. Ale riadením Božím stalo sa, že archidiakon Jakub Pantaleon povýšený bol pod menom Urban IV. na prestol sv. Petra. Tento ešte za pobytu v Lüttichu bral účasť na teologických porádach o tomto sviatku a u svojho biskupa Roberta previedol, že biskup sviatok povolil. Keď takto zasvätený bol do celej veci, mohol prikročiť k tomu, aby sviatok predpísaný bol pre celú Cirkev. Stalo sa to roku 1264. Súčasne vyzval sv. Tomáša Aquinského, aby pre sviatok Božieho Tela složil nové cirkevné hodinky. Ale pápež náhle zomrel a tak prevedenie buly vystalo. Medzitým slávnosť každoročne konala sa v chráme sv. Martina, ale bola utisnutá len na vnútrojšok kostola; ostatné svetské a rehoľné kňazstvo biskupstva teraz aspoň pokojné ostalo. Keď roku 1311 z nariadenia pápeža Klementa V. vo Vienne vydržiavaný bol cirkevný snem, tento nariadenie Urbanovo schválil a nariadil, aby sa v latinskej cirkvi slávnosť Božieho Tela konala vo štvrtok po nedeľi Najsv. Trojice. Ale slávnosť ešte i teraz povolená bola len vo vnútrojšku chrámu. Až pápež Ján XXII. (1316—1334) nariadil, že slávnosť Božieho Tela má byť slávená s oktávou a so slávnostným sprievodom, pri ktorom prevelebná Sviatosť oltárna má byť nesená ulicami.

Takto vznikol jedon z najvznešenejších sviatkov cirkevného roka. Priestory chrámov sviatosťnému Spasite-

ľovi stávajú sa tesnými, vychádza do slobody, aby svojim dieťkam oznámil, že on večne ostáva v srdci svojej nevesty, že on premohol svojich nepriateľov a víťazoslávne bude prebývať medzi svojimi až do skonania sveta. Sviatosťný Spasiteľ prebýva síce v umeleckých nádherných budovách, chrámoch, jeho oltáre sú budované z drahocenných kameňov, zo zlata a striebra, jeho svätostánky sú umelecké rezby, jeho kaditeľnice sú zo šľachetných kovov, jeho rúcho, oltárne plachty sú z najjemnejšieho plátna. Ale v tento deň chce byť obslužený od mnohých kňazov a cirkevných sluhov. Dnes tiahne ulicami za zvukov hudby, v žiare svetiel, vo farebnej hre pestrých kvetov, vo vôni temianu, za zvukov piesne a zvonov. A ozdobené sú nielen oltáriky, na ktorých spočívajú, ale aj ulice, ktorými prechádza, skvejú sa ozdobou pokrovcov, alebo aspoň ozdobou kvetín, ako ich sama príroda dáva. Lúky, záhrady, lesy dávajú svoju sýtu zeleň, svoje kvety, svoje ratolesti, aby prispeli k zveľadeniu víťazoslávneho pochodu Pánovho. Táto sýta zeleň Božieho Tela poukazuje na Zelený štvrtok, kedy Pán založil Sviatosť oltárnu a nariadil apoštolom, aby ju konali na jeho pamiatku. — Sviatok Božieho Tela až po XVI. storočie bol jediným dňom v roku, v ktorý v sviatosti skrytý Boh vychádzal z chrámu. Zpočiatku požehnanie za procesie ulicami kňaz nedával. Ale v tom čase na mnohých miestach vznikly oltárne spolky, ktoré uviedly do života obyčaj, že boly stavané štyri stanice-oltáriky, pri ktorých sa teraz udeľuje požehnanie s prevelebnou Sviatosťou oltárnou. Túto obyčaj Cirkev síce v XVIII. storočí schválila, ale napriek tomu v mnohých diecézach, medzi nimi i v lüttichskej, ktorej môžeme tento krásny sviatok ďakovať, táto obyčaj je neznáma.*

* U nás od nepamätí sveta je táto krásna obyčaj natoľko vžitá, že bez nej by sme si vznešený sviatok Božieho Tela nevedeli ani predstaviť. (Pozn. prekl.)

Oddelenie štvrté.

Sviatky preblahoslavenej Panny Marie.

Akiste slušné a spravедlivé je, aby sme do tohoto spisku zahrnuli aj úctu tej, ktorá ako dcéra, matka a nevesta, v takom úzkom spojení je s troma božskými osobami pri diele stvorenia, vykúpenia a posvätenia sveta. Úcta P. Marie má preto svoje počiatky hneď pri počiatkoch diela spasenia. Sväté evanjelia nám síce málo vyprávajú o tejto presvätej Panne a Matke, a zahaľujú ju akoby do závoja panenskosti. Sväté evanjelia ani nemohly o Panne Marie iné, zaznačiť, iba to, čo sama Preblahoslavená zo svojho života svätým spisovateľom oznámila. Ale vo svojej poníženosti, v ktorej seba len za dievku Pána považovala, povedala apoštolom o sebe len to, čo už nemohla zamlčať bez škody pre veľké dielo a milosti, ktorej účastnou ju učinil Pán. Veď ona i pred svojím ženíchom Jozefom zamlčala najčistejšie a najsladšie tajomstvo, že ona Syna Božieho počala z Ducha svätého! Najstarší cirkevní Otcovia vo svojich homíliach hovoria o úcte mariánskej ako o veci samozrejmej. A či to mohlo byť inak? Veď zomierajúci Syn odporúčal ju do starostlivosti toho svojho miláčka-učeníka, ktorý pri poslednej večeri z jeho vlastných prs prijímal jeho lásku. Kým Ježiš na zemi žil a chodil, nikomu neprepustil svoju synovskú povinnosť k svojej najsvätejšej mat-

ke a keď jej pannický ženích, jeho pestún, sv. Jozef, z tohoto sveta odišiel, P. Ježiš, ako syn, vzal na seba aj ochranu a vydržiavanie svojej matky. A keď ju musel opustiť, aby sa vrátil k Otcovi, túto detinskú povinnosť preniesol na svojho učeníka, ktorého miloval, na sv. Jána. — „A od tej hodiny, — hovorí Písmo, — vzal si ju učeník k sebe.“ S ňou si rozdelil všetko, čo od veriacich bol dostal k živobytiu. Keď sa presťahoval z Jeruzalema do Efezu, vzal so sebou i požehnanú Matku, ale na sklonku života priviedol ju nazad do Jeruzalema, aby zomrela tam, kde vytrpel aj jej Syn a aby bola pochovaná za múrami svätého mesta, neďaleko hrobu jej Synáčka. Ján bol potom synom a priateľom P. Marie za celého jej života. Spolu si pripomínali všetky reči a skutky Pánove, žijúc tak jedine pamiatke Ježišovej. On jej bol kňazom, ktorý jej denne slúžil obetu omše sv., ktorý jej dával prijímať telo Pánovo a vysluhoval všetky žehnania Cirkvi, on stál pri nej až po jej blahoslavenú smrť a po jej smrti šíril jej úctu až po jej oslávenie. A či aj ostatní apoštolovia, ktorým ona v rozširovaní diela jej Syna bola radcom a orodovnicou, nerobili to isté? Okrem sviatku Očisťovania P. Marie, ači Hromníc a Zvestovania P. Marie, sviatok Nanebovzatia P. Marie bol jeden z najstarších. Prvé dva zpočiatku boli slávené viacej ako sviatky Pána a len neskoršie sa stali sviatkami mariánskymi. Zpočiatku ani nebolo veľmi treba ustanovovať zvláštne sviatky k úcte P. Marie, preblahoslavenej Matky Pána, kým jej veľká hodnosť nebola od bludných učiteľov napádaná. Ale keď sa tak stalo, celá Cirkev povstala na obranu jej hodnosti a úcty a tak povstali všetky tie mariánske sviatky, na ktoré ctitelia Nepoškvrnenej vzdávajú jej svoj hold.

Sviatok Nepoškvrneného Počatia P. Marie.

Nevysloviteľnú biedu uvalila neposlušnosť prarodičov na nich samých a na ich potomkov.

Ešte najmenším trestom bolo, že museli v potu svojej tvári zem obrábať, že žena bola postavená pod moc muža a v bolesti musela rodiť; väčší trest bol, že boli vyhnaní z raja, z tejto záhrady blaženosti, v ktorej shovárali sa s P. Bohom zástupov. Ale najväčším a najťažším trestom bola strata božieho detinstva, lebo oni neboli dieťkami ľudí, zrodenými od muža a ženy, ale dieťkami Boha, ktorý ich na obraz a podobienstvo svoje stvoril. A s touto stratou detinstva božieho stratili aj nárok na nebo a vystavení boli hnevu božiemu.

Aká veľká bola táto vina, to vysvitá už z okolnosti, že ju len Bohočlovek svojou krvou mohol zahľadiť. Počatie a narodenie toho Bohočloveka z Panny a Matky bolo prisľúbené hneď po upadnutí prarodičov do prvotného hriechu. „Nepriateľstvo položím, — povedal Pán Boh hadovi, tomuto odvekému lhárovi a svodcovi, — medzi tebou a ženou a medzi tvojím a jej semenom; ona pošliape tvoju hlavu.“ Cez štyritisíc rokov potom vzťahovali sa na tohoto prisľúbeného Spasiteľa, potomka Abraháma, Izáka, Jakuba a Dávida a Syna Panny všetky sľuby patriarchov a všetky proroctvá prorokov. Po tomto „prisľúbenom“, ktorý mal spasiť a blahoslaveným urobiť všetky národy sveta, vzdychali prarodičia Adam a Eva pred bránou strateného raja a po ňom túžil Noe vo svojom korábe. Jeho očakávali a ním sa tešili patriarchovia, Abrahám, Izák a Jakub, jeho predpovedali proroci. A týmto „prisľúbeným“ nie je nikto iný, ako Mesiáš, ktorý v plnosti času človekom sa stal, medzi ľuďmi žil, učil a potupnú smrť podstúpil. „A Slovo

telom sa stalo, a prebývalo medzi nami.“ A žena, z ktorej života Syn človeka telo svoje vziať mal, je preblahoslavená P. Maria, od Boha už v raji prisľúbená, ktorá hlavu hadovu pošliapať bola povolaná.

K prevedeniu svojho úmyslu P. Boh mal mnohé cesty a prostriedky; jeden z nich bol, a to Boha jedine hodný, aby sa Syn človeka narodil zo ženy, ktorá je matkou a pannou rovnako. Pán Boh ako nadprirodzený praotec pokolenia ľudského mal prikročiť k vykúpeniu od Adama pochádzajúceho pokolenia ľudského. Preto bolo potrebné, aby, ako prvý Adam dostal dušu svoju od Boha, tak i Adam druhý, Ježiš, pôsobením Duha sv. vtelený bol zo života prečistej matky. V tomto smysle hovorí apoštol sv. Pavol: „Prvý človek Adam stal sa dušou živou, posledný Adam (Kristus) duchom oživujúcim.“ (I. Kor. 15, 45). K vôli tomuto novému Adamovi bolo treba stvoriť novú, dokonalú ženu, novú Evu, ktorou nie je nikto iný, ako nepoškvrnená Panna a Matka Božia Maria, za akú ju kresťanské podanie od prvopočiatku považuje. Ona bola pomocnicou nového Adama v tom smysle, že dobrovoľným prijatím materstva umožnila mu stať sa človekom.

Týmto novým, dosiaľ neslýchaným stvorením vstupuje P. Maria do najužšieho spojenia s troma božskými osobami. Večný Otec stvoril si v nej dcéru, s ním podstatne rovnaký Syn utvoril si v nej Matku, a z Otca i Syna pošlý Duch sv. jedinečnú nevestu. — Od prvopočiatku, skôr ako v úsudku svojom niečo stvoril, bola P. Maria od večného Otca predvídaná ako Matka jeho Syna, aby mu slúžila vo večných svätých stánkoch jeho.

Ako všetky dietky Adamove, i P. Maria svoj život prirodzeným spôsobom dostala od svojich rodičov, Joachima a Anny, ale ovocie hriechu, vrodená zlá žiadostivosť telesná, nemala sa dotknúť ani jej, ani požehnaného plodu jej života, P. Ježiša.

Ved' jej Syn prišiel na svet na to, aby prirodzenosť ľudskú priviedol nazad do toho stavu čistoty a hodnoty, v akom bola pred úpadkom do hriechu. „On však bol bez hriechu, — hovorí sv. Augustín, — a nie v hriešnom tele, ale len v podobe hriešneho tela prišiel na svet a preto chcel, aby aj jeho telo bolo počaté bez tej hanobnej žiadostivosti, ktorá sa zrodila z hriechu.“ — V Synovi človeka prebývala plnosť Božstva; Boh mu dal svojho ducha nad všetku mieru, ako by teda nebol vylial túto plnosť milosti na tú, ktorá mala byť matkou jeho?! Celým právom ju pozdravil anjel ako „milosti plnú“, s „ktorou je Pán“ a povedať mohol, že „syn, ktorého porodí, Synom Najvyššieho volať sa bude.“

Takto sa stala P. Maria nevestou Ducha svätého. On utvoril z krvi Marie telo Spasiteľovo, keď už prv bol stvoril dušu P. Marie ako najdokonalejší obraz boží. — „Duch svätý zostúpi na teba a sila Najvyššieho zatieni ťa“ (Luk. 1, 35.), to je: všetky dary a milosti Ducha sv. v miere nekonečnej dostanú sa ti za podiel. Preto ju oslovuje Duch sv. v Piesni Šalamúnovej: „Med z plášťa tekúci sú tvoje rty, nevesta, med a mlieko sú pod tvojím jazykom: a vôňa tvojho odevu, ako vôňa kadidla“, a „Záhrada zamknutá si, sestra, nevesta moja, záhrada zamknutá, studnica zapečatená.“ (4, 11. 12.)

Ale Maria bola zvláštnym privilegiumom, zvláštnym omilostením božím čistá nielen od dedičného hriechu, ale bola a ostala čistá aj od každého hriechu osobného. Túto milosť a svätosť zachovala si cez celý život a v každej chvíli vystupovala na stupňoch milosti vždy vyššie k nevídanej dokonalosti. Keďže s milosťou božou vždy verne spolupôsobila, každým svojím skutkom zdvojnásobila svoje zásluhy a ctnosti. A aj toto bolo účinkovanie Ducha svätého, ktoré on konal v Marii. — Toto bolo od prvopočiatku učením Cirkvi, ktorá, hľadiac na čistotu a svätosť počatia P. Marie, nadšene vyznávala: „Ty

si sláva Jeruzalema, ty radosť Izraela, ty česť ľudu nášho!“

Za takýchto okolností muselo prísť k tomu, že hlava Cirkvi, pápež nepoškvrnené Počatie P. Marie vyhlásil za článok viery. Týmto, pravda, Cirkev neobohatila sa novým učením, lebo veď toto učenie mala ona v každom čase v podaní zjavenia božieho. Len dietky Cirkvi boli obohatené o jasné, určité učenie, ktoré ňy vyznávať majú, aby sa im stalo prameňom nových milostí božích. Teraz už môžu oduševnene volať: „Tvoje Počatie, ó Panna, Rodička Božia, zvestovalo radosť celému svetu; lebo z Teba sa narodil Kristus, náš Boh, ktorý kliatbu rozviazal a požehnanie priniesol, smrť premohol a nám život večný daroval.“

Už prostriedkom VII. storočia niekoľké východné cirkvi svätily sviatok nepoškvrneného Počatia P. Marie. — Roku 1093. tento sviatok zaviedol Anzelm, biskup z Kanterbury, do svojho biskupstva, odkiaľ sa rozšíril do susedných diecéz. Najhorlivejším rozširovateľom tohoto sviatku v Nemecku bol svätý Norbert (1120), ktorému sa pripisujú aj kňazské hodinky, ktoré sa kňazi modlili až do r. 1854. — V XII. a XIII. storočí sviatok rozšíril sa v Anglicku a Francúzsku, kým v hlavnom meste kresťanského sveta, v Ríme ujal sa až za časov pápeža Benedikta XIII. — Pápež Sixtus IV. dvoma konštitúciami povýšil tento sviatok na zasvätený sviatok pre celú Cirkev. — Pápež Klement VIII. (1592—1605) povýšil ho na vyšší rítus; pápež Klement IX. (1667—1669) nariadil ho svätiť s oktávou a pápež Klement XI. napokon rozhodol, že sviatok v celej Cirkvi má byť tak zasvätený ako nedeľa.

Tak to trvalo až do roku 1854, kedy pápež Pius IX. bol povolaný od P. Boha, aby zasadil tento najšľachetnejší drahokam do koruny slávy Panny Marie. Tento večne pamätný deň je 8. december uvedeného roku, kedy pápež Pius IX. v bazilike apoštolského kniežata v prí-

tomnosti z celého sveta shromaždených 50.000 ľudí Ne-poškvrnené Počatie P. Marie vyhlásil za článok viery. A celý kresťanský svet odvtedy s najväčším nadšením svätí tento deň.

II.

Sviatok Očisťovania P. Marie.

(2. februára.)

Prvé obdobie sviatkov cirkevného roka, ktorý oslavuje tajomstvá detinstva nášho Pána, Ježiša Krista, končí sa sviatkom Očisťovania P. Marie, ači Hromnicami. Hoci udalosť, ktorá je predmetom dnešného sviatku, spadá do detinstva Spasiteľovho, stala sa totiž, keď mal ešte len 40 dní, jednako zdá sa ona priechodom zo sveta radostného do sveta žalostného. Radosťou bolo pre Izraela a pre celý svet, keď Pán a Spasiteľ náš po prvý raz vchádzal do chrámu svojho, aby náboženstvo Starého zákona, ktoré bolo len predobrazom, premenil v pravé náboženstvo Zákona nového. Radosťou bolo pre Simeona a Annu, že svetlo sveta, spásu národov, slávu Izraela uvidieť a objať mohli. Ale bolestným bolo pre samé najsvätejšie Dieťa, že bolo zasvätené Bohu ako obetný baránok, ktorý svojou krvou musí zahľadiť hriechy sveta. Bolestným bolo pre panenskú Matku, že meč, ktorý raní jej Syna, prebodne aj jej srdce. Preto sviatok Očisťovania P. Marie zaviera vianočné obdobie sviatkov, v ktorom P. Maria prežíva najčistejšie radosti materinské.

Maria sa podrobila tomuto mojžišovskému zákonu, z poslušnosti a poníženosti, lebo ona, najčistejšia a najsvätejšia, nebola povinná sa mu podrobiť.

S istotou môžeme tvrdiť, že ako vo východnej, tak i v západnej cirkvi, všade, kde 25-ho decembra svätili sviatok Narodenia Krista Pána, spomínali si 2-ho februára i túto udalosť z jeho života. V rímskej cirkvi tento sviatok menoval sa „Predstavenie“ alebo „Obetovanie Ježiša v chráme“ aj „Očisťovanie P. Marie“ alebo „Hromnice.“ Vo východnej cirkvi pomenovali ho „Sviatkom stretnutia sa“ alebo „Sviatkom kráčania v ústrety“ z ohľadu na to, že stariec Simeon a starenka Anna, vedení Duchom svätým, prišli do chrámu, aby videli očakávaného národov a chválili za to Boha.

Ustanovením cirkevnej synody v Chalcedone sviatok r. 451 uvedený bol v Jeruzaleme a r. 526 už aj v Antiochii. Zásluhou Justiniána I., ktorý v nasledujúci rok nastúpil na grécky cisársky trón, tento sviatok rozšíril sa v celej gréckej cirkvi. — V rímskej cirkvi stalo sa tak za pápeža Gelaziusa r. 494.

Dnešné posviacanie sviec je neskoršieho pôvodu; uvedené bolo až v XI. storočí s poukázaním na starozákonnú predpoveď: „Hľa, prichádza do chrámu svojho svätého panovník a pán! Plesaj, Sion, a raduj sa a ponáhľaj sa v ústrety Pána svojho.“

III.

Sviatok Zvestovania P. Marie.

(25-ho marca.)

Jednoduchými, ale pritom vznešenými slovami opisuje nám evanjelista Lukáč (1, 26) tajomstvo, ktoré Cirkev dnešný deň slávi. Nebeský posol Gabriel od Boha poslaný bol do galilejského mesta, ktorému meno Nazaret, k panne, zaslúbenej mužovi, ktorému meno bolo Jozef, z domu Dávidovho. A meno panny bolo Maria.

A keď vstúpil k nej, povedal: „Zdravas', milosti plná; Pán s tebou; požehnaná ty medzi ženami.“ A keď Maria zarazená bola nad týmto pozdravením, Gabriel pokračoval: „Neboj sa, Maria, lebo si našla milosť u Boha, hľa, počneš v živote a porodíš syna . . . Ten bude veľký a synom Najvyššieho volať sa bude!“ „Ako sa to stane, keď ja muža nepoznávam?“ — spýtala sa na to Panna a anjel odpovedal: „Duch svätý zostúpi na teba a sila Najvyššieho zatieni ťa.“ A Maria odpovedala: „Ajhľa, dievka Pánova; nech sa mi stane podľa tvojho slova!“ V tejto chvíli „Slovo telom sa stalo a prebývalo medzi nami.“

Môžeme si predstaviť, ako plesali všetci obyvatelia neba nad týmto pozdravením, ktoré jedon z prvých duchov od trónu božieho zanesol jednej dcére Dávidovej! Také pozdravenie: „Zdravas', milosti plná!“ — dosiaľ ešte ani jedon syn alebo dcéra človeka nedostal z neba. V tomto pozdravení obsažená je jej prednosť nad všetkými anjelmi a ľuďmi, obsažená je plnosť milosti, akú ešte stvorenie od Stvoriteľa nedostalo, obsažené je jej dokonalé spojenie s Pánom Bohom ako dcéry Boha Otca, ako nevesty Ducha svätého, ako matky Boha Syna. V tomto pozdravení obsažená je jej jedinečná vyvýšenosť nad všetky dcéry Evine, medzi ktorými ona jediná spojila v sebe česť panenstva s radosťami materstva. A jednako toto pozdravenie bolo len úvodom k vznešenejšiemu posolstvu: „Počneš a porodíš syna . . .“ — Tu sa dozvedela o svojom ani len netušenom vyvolení za matku Mesiášovu, za matku Ježiša Krista, syna Božieho. Maria Bohu obetovala svoje panenstvo a preto chce vedieť, či toto bude prekážkou alebo azda práve príčinou jej vysokej hodnosti? A až keď ju anjel ubezpečil: „Duch svätý zostúpi na teba . . .“ privolila, aby sa uskutočnilo odveké ustanovenie božie; a vtedy Slovo telom sa stalo a Maria stala sa Matkou Božou!

Grécka cirkev sviatok Zvestovania P. Marie slávila už v IV. storočí a v latinskej cirkvi rozšíril sa až v V. storočí. Všetky západné a severné cirkvi, ktoré na deň 25-ho decembra slávily Vianoce, sviatok Zvestovania začaly sláviť 25-ho marca. Len v tom prípade býval tento sviatok preložený na dobu po Bielej nedeli, keď deň 25. marca pripadol na Veľký týždeň. Že akej veľkej úcte sa tešil už predtým, vysvitá aj z rozličného pomenovania sviatku: „Počatie Krista Pána“, „Zvestovanie P. Marie“, „Príchod Pána a Spasiteľa“, „Počiatok Spasenia nášho.“ A keďže sviatok obyčajne pripadal do veľkého pôstu, menovali ho i „Sviatkom P. Marie v pôste.“

Tomuto sviatku možno ďakovať aj pôvod krásnej modlitby „Zdravas' Maria“ a zvonenie na modlitbu „Anjel Pána.“ Prvá modlitba dá sa dokázať už v X. storočí, druhá až v XIII. Takto Cirkev zvestovanie P. Marie oslavuje nielen raz do roka, ale každodenne. „Všetky zvony po celom svete tri razy denne nám zvestujú, že najvyšší Syn Boha zostúpil so svojho trónu. Chcel byť chudobným dieťaťom, aby sa stal spásou sveta. A Maria, prečistá, stala sa jeho matka!“

Obyčaj zvoniť na „Anjel Pána“ vznikla vo Francúzsku a odtiaľ čoskoro sa rozšírila po Taliansku, keď ju 13-ho októbra r. 1318 schválil pápež Ján XXI. Roku 1331 bola už rozšírená i v Nemecku. Zpočiatku na „Anjel Pána“ zvonili len večer; zvonenie ráno a na poludnie všeobecne rozšírilo sa až v XV. a XVI. storočí.

IV.

Sviatok Nanebovzatia Panny Marie.

(15-ho augusta.)

„Radujme sa všetci v Pánovi, konajúc slávnostný deň ku cti blahoslavenej Panny Marie; z jej nanebovzatia an-

jeli sa radujú a Syna Božieho chvália.“ Týmito slovami sa začína dnešná sv. omša. A my máme sa radovať zo slávy najsvätejšej Panny, lebo sláva najsvätejšej Panny je v nebi po sláve jej božského Syna najväčšia. Ona je kráľovnou nebies. O nej hovoria slová piesne Šalamunovej: „Pod' s Libanu, nevesta moja, pod' s Libanu, pod'! Budeš korunovaná.“

Ako sa to stalo?

Svätý Ján Damascénsky má tú zásluhu, že dľa apoštolského podania hodnovernú zpravu nám podáva o posledných chvíľach Panny Marie na tejto zemi. On hovorí o tom: „I Marii nastala po mnohoročnej osiralosti po smrti milého Syna doba odchodu s tohoto sveta. Lebo hoci bez poškvvrny hriechu bola počatá a osobným hriechom nikdy sa nepoškvvrnila, jednako mala všeobecný dlh prirodzenosti vyrovať, smrť podstúpiť. Skonala teda tichým spánkom bezbolestnej smrti, skonala viacej od túžby po milom Synovi a nebeskej vlasti, ako od choroby a staroby. I stalo sa riadením Božím, že práve pri skonaní Marie prítomní boli v Jeruzaleme všetci apoštolovia Pánovi, ktorí žalostne oplakali stratu milovanej Matky svojho Majstra, sväté telo drahým hodvábom ovinuli a v záhrade Getsemanskej s veľkou úctou pochovali; toto miesto podnes všetkým, čo prídu do Jeruzalema, pod menom „hrobu Marie“ ukazujú. Jediný Tomáš nebol prítomný pri pohrebe Marie; a keď potom o tri dni do Jeruzalema prišiel, tak horko oplakával smrť Marie a svoje omeškanie, že ostatní apoštolovia rozhodli sa hrob otvoriť, aby Tomáš pre útechu svojho srdca ešte raz mohol na Mariu pozrieť. Ale aké preľaknutie, aké zadivenie opanovalo apoštolov, keď do otvoreného hrobu pozreli! Bieloskvúci hodváby, pohrebné rúcho Marie videli, ale sväté telo tam nebolo a lúbezná vôňa zaváňala im v ústrety z hrobu. Nebeský Otec s blaho-

slavenou dušou vzal i telesnú, hriechom nedotknutú stránku Marie do svojej slávy, aby v plnosti Svätých dôstojné prebývanie mala tá, ktorá Najvyššieho, samého Boha, pod svojím srdcom nosila.“

Takto píše sv. Ján Damascénsky o nanebovzatí prebl. P. Marie.

A túto vznešenú, presvätú udalosť Cirkev sv. oslavuje dnes.

Táto slávnosť je starodávna. Veď sotva pominuly ukrutné prenasledovania Cirkvi, kresťania nanebovzatie Panny Marie hneď začali verejne oslavovať, veď sviatok svoj pôvod má od samých apoštolov. Táto slávnosť vo IV. storočí známa bola sv. Hieronymovi a Augustínovi. Grécky dejepisec Nicefor hovorí, že za cisára Mauricia, a to okolo roku 582, táto slávnosť bola so dňa 18-ho januára preložená na deň 15-ho augusta. V západnej cirkvi bola o sto rokov neskôršie od pápeža Sergia uvedená a r. 847 od pápeža Leva IV. pre celú Cirkev nariadená. Táto slávnosť je zasväteným sviatkom s oktávou, lebo ani jeden mariánsky sviatok tak krásne nám nepredstavuje velebnosť, slávu a víťazstvo, ako tento. Na tento deň Cirkev sv. číta evanjelium, ktoré sa končí krásnymi slovami: „Maria najlepšiu stránku si vyvolila, ktorá nebude odňatá od nej.“

Náš život javí dvojakú stránku: telesnú a duševnú. Ani jednu nesmieme zanedbávať, lebo obe, telo i dušu, máme od Boha. Ale ľudia sú telesní, na svoje telo nezábúdajú, preto často musíme byť napomínaní na lepšiu stránku, na dušu, aby sme starostlivosťou o ňu dosiahli nebo, kde sa budeme večne tešiť s kráľovnou neba, s P. Mariou. (Srov. Legendy a či čítanie o svätých a vyvolených Božích, str. 760 a 761. Vydal Spolok Sv. Vojtecha.)

Sviatok Narodenia P. Marie.

(8-ho septembra.)

Keď bludné učenie nestoriánske (r. 428.) napadlo hodnosť Rodičky Božej, v katolíckej Cirkvi povstalo akési sväté rozhorčenie. Kňazstvo a ľud postavili sa proti bludárom, ktorí sa odvážili verejne napadnúť úctu Matky Božej. Je to jasným dôkazom, že mariánska úcta ako hlboko je zakorenená v ľude. — O tom svedčí aj to, že cirkevné ročnice zaznamenaly len málo takých nadšení, aké opanovalo kresťanský svet vtedy, keď cisár Theodosius okolo r. 431 svolal do Efezu cirkevný snem, ktorý zatratil bludné učenie Nestoriusovo a P. Mariu slávnostne vyhlásil za Bohorodičku. — A tomuto efezskému cirkevnému snemu ďakujeme aj pôvod sviatku Narodenia P. Marie. Na tento deň oslavuje Cirkev „Mariu v jej narodení ako panenskú Bohorodičku, ktorá radosť zvestovala celému svetu, lebo z nej sa narodilo Slnko spravodlivosti, Kristus, náš Pán, ktorý odnímul kliatbu priniesol požehnanie a premôžuc smrť, dal nám život večný.“ — Vo východnej cirkvi hneď po zatratení bludného učenia Nestoriovho už na počiatku VII. storočia bol uvedený sviatok Narodenia P. Marie. — Keďže v rímskej cirkvi Nestoriovo kacírstvo natoľko rozšírené nebolo, ani tento sviatok sa tu neujal tak skoro; až pápež Sergius I. (687—701) nariadil ho svätiť v meste Ríme. A potom až v XII. storočí rozšírený bol na celú Cirkev, a pápež Inocent IV. (1243—1254) nariadil sviatok svätiť s oktávou.

Čoskoro na to v nedeľu pod oktávou tohoto sviatku Cirkev začala svätiť sviatok mena P. Marie. V Španielsku tento sviatok poznali už r. 1513. Keď r. 1683 cisár

Leopold I. pod ochranou a na orodovanie P. Marie skvelého víťazstva dobyl nad Turkom, pápež Inocent XI. (1676—1689) nariadil, aby sviatok Mena P. Marie celá Cirkev svätila v nedeľu pod oktávou Narodenia P. Marie.*

VI.

Slávnosť sv. Ruženca.

(7-ho októbra.)

Keď sa sv. Dominikovi napriek jeho nadľudskej horlivosti nepodarilo zlomiť tvrdohlavosť albigenských kacírov (1208), obrátil sa o pomoc ku Kráľovnej neba, k P. Marii, ktorá premohla všetky bludné učenia. Tu v istý deň zjavila sa mu Panna Maria v plnosti svojej nebeskej slávy a naučila ho modlitbu svätého ruženca. Úžitok a výhody tejto modlitby akiste nemôžeme presvedčivejšie opísať, ako keď uvedieme časti okružného listu Leva XIII. z 8-ho sept. 1894:

„Š radostným očakávaním a so živým záujmom očakávame vždy príchod mesiaca októbra, ktorý dľa našej úpravy a nášho nariadenia zasvätený je najsvätejšej Panne a od katolíckeho ľudu od niekoľko rokov horlivou a pobožnou modlitbou sv. ruženca je vyznamenaný.

* V najnovšej dobe pápež sviatok mena P. Marie ustálil na 12-ho septembra. Tak iste sa stalo aj so sviatkom Sedembolestnej P. Marie, ktorý sa predtým svätzil v III. nedeľu septembrovú a teraz je ustálený na 15-ho septembra. Sedembolestnú P. Mariu ctí národ slovenský ako svoju Patrónku, čoho dôkazom je, že i najvýznamnejšia národná svätyňa, najnavštevovanejší pútnický chrám v Šaštíne je jej zasvätený. (Pozn. preklad.)

Znovu sme už vysvetlili, čo Nás pohlo k tomuto nariadeniu. Cirkev a štáty v týchto nebezpečných časoch veľmi potrebujú pomoc Božiu a tú úfame dosiahnuť orodovaním Matky Božej, najmä horlivou modlitbou sv. ruženca, ktorého silu a účinnosť kresťanský ľud v každom čase skusoval . . .

To, že si vyprosujeme ochranu a pomoc Marie, to iste spočíva v jej úrade ako sprostredkovateľky milosti Božej, lebo ju P. Boh ako zvlášť mu milú vyvýšil nad všetkých svätých a anjelov. A tento jej sprostredkovateľský úrad v nijakej inej modlitbe nie je tak živo predstavený, ako práve vo sv. ruženci, kde sa nám účasť P. Marie na diele spasenia ľudí priamo pred oči stavia. V tom je veľká náklonnosť k tejto pobožnosti, lebo v nej rozjímame nad jedon za druhým nasledujúcimi tajomstvami a potom aj opakujeme tie najpeknejšie modlitby . . .

Kto sa horlive a s veriacim srdcom zaoberá touto modlitbou a jej tajomstvami, ten musí byť pohnutý k údivu riadenia Božieho, ktoré toľkú úlohu vyznačilo Panne vo všeobecnom spasení národov a musí byť naplnený dôverou v jej ochranu a pomoc, ako bol sv. Bernard, keď zvolal: „Spomni, ó, najláskavejšia Panna Maria, že nikdy nebolo počuť, aby si bola niekoho opustila, kto sa k tebe o ochranu utiekal, teba o pomoc prosil alebo ťa o orodovanie vzýval . . .“

Nech teda táto pobožnosť nadobudne na každom mieste znovu toho významu, aký mala za starodávna; nech je v mestách a na vidieku, v kruhu rodinnom a v dielňach, u ľudí vysoko a nižšie postavených tak obľúbená a konaná, ako dôkaz nášho kresťanského smýšľania a najlepší prostriedok k dosiahnutiu milosti Božej.“

Roku 1571 turecký sultán Selim II. vtiahol s nesmierne veľkým vojskom, aby meno kresťanov vyhladil s po-

vrchu zeme. Don Juan z Rakúska len s malým vojskom sa mu mohol postaviť oproti. Ale celá Cirkev modlila sa ku Kráľovnej sv. ruženca, aby nás vyslobodila z hroziaceho nám nebezpečenstva. — Dňa 7. októbra, na ktorý deň v tom roku pripadla slávnosť sv. ruženca, došlo k rozhodujúcej bitke pri Lepanto. Sv. otec pápež Pius V., aby mocnú pomoc Marie vyzískal, nariadil všade prosebné prôvody. A skutočne: toľkým prosbám Kráľovna nebies nemohla odolať a dokázala sa byť „vojskom dobre sriadeným.“ Lebo len zázrakom mohlo malé kresťanské vojsko zvíťaziť a na svoju ohromnú presilu sa spoliehajúceho sa Turka celkom zničiť. Ešte skôr, ako by bola prišla zvesť tohoto víťazstva, svätý otec vo vytržení ho predvídal. Kým kresťanské vojská mali len pästo mŕtvych, zatiaľ Turci mali tridsaťtisíc mŕtvych a päťtisíc ich padlo do zajatia. Kresťanské vojsko oslobodilo dvadsaťtisíc kresťanských otrokov, dobylo stotridsať vojenných lodí a všetky ostatné potopilo.

Z povďačnosti oproti P. Bohu a preblahoslavenej P. Marie Pius V. ustanovil sviatok a pomenoval ho „P. Maria víťazná“, ktorý sviatok jeho nástupca Gregor XIII. spojil so slávnosťou sv. ruženca a pápež Klement XI. rozšíril na celú Cirkev.

Oddelenie piate.

Sviatky svätých, ktoré sa v cirkevnom roku zvlášť svätia.

Ako Bohočlovek utvoril si vo svojej panenskej matke sebe podobný obraz, tak utvára pôsobením Ducha svätého sebe podobné obrazy aj v nepočetných svätých všetkých vekov. V tomto smysle ho videl a opisuje kráľovský žalmista v žalme 44: „Vo svojej spanilosti a vo svojej kráse vystúp, zdarile pokračuj a kraľuj. Pre pravdu, tichosť a pre spravodlivosť: a tvoja pravica ťa podivne povedie. Ostré sú tvoje strely, — národy pod tebou padnú, — do srdc kráľových (vnikajú). Tvoj trón, ó, Bože, (trvá) až na veky vekov: berla spravodlivosti, berla tvojho kráľovstva. Kráľovna stojí na pravici tvojej v odeve zlatotkanom: oblečená v pestrej kráse. Za ňou privedú ku kráľovi panny: jej družky budú k tebe prinesené. S veselím a plesaním: budú prinesené, do kráľovho paláca privedené. Na miesto tvojich otcov národia sa ti synovia, ty ustanoviš ich za kniežatá po celej zemi. Spomínať budú tvoje meno v každom pokolení až do pokolenia. Preto ťa budú oslavovať (všetky) národy na večnosť, — a až na veky vekov.“

V tomto mesiánskom proroctve, v ktorom je opísané kráľovstvo Kristovo, poukazuje sa na vyvolených Božích ači svätých ako na semeno a ovocie Cirkvi Kristovej. V kráľovnej poznávame panenskú matku Pána a v jej sprievode nepriehľadný rad svätých, ktorí s ňou vstu-

pujú do kráľovského paláca. Oni sú dietkami milosti Božej, obrazy a nasledovníci Spasiteľoví a jej Matky, sú vodcami na ceste do nebeskej vlasti.

I.

~ *Sviatok sv. Jozefa.*

(19-ho marca.)

Akiste je významné, že hlavný sviatok sv. Jozefa spadá do veľkého pôstu a väčšinou veľmi blízko k umučeniu Krista Pána.

Cirkev sv. týmto poukazuje, že čím bližšie stál sv. Jozef ku Kristu Pánovi a jeho Matke, Panne Marii, tým väčšia bola jeho účasť na mukách Kristových a spolu-mukách Mariiných. I keď sv. Jozef odišiel s tohoto sveta skôr, ako sa skutočné umučenie Pána začalo, jednak ani detstvo a čas mladosti Kristovej, ktoré prežíval pod vedením sv. Jozefa, neboly prosté múk, ba skôr boly nimi presýtené. Tieto muky prechádzaly aj na jeho pestúna, život ktorého nebol ušetrený od mnohého smútku. Keďže sv. Jozef podobne Kristovi skrze muky mal dosiahnuť slávu, preto Cirkev sv. okrem hlavného do veľkého pôstu spadajúceho sviatku sv. Jozefa ustanovila aj druhý, do slávneho a radostného veľkonočného času spadajúci sviatok, sviatok Ochrany sv. Jozefa, ači sviatok sv. Jozefa ako patróna celej Cirkvi (streda po II. nedeli po Veľkej noci).

Akiste nápadné je, že úcta sv. Jozefa v Cirkvi svätej dlhý čas bola neznáma. Múdremu riadeniu Božiemu treba akiste pripísať, že meno sv. Jozefa cez stáročia bolo v Cirkvi ukryté, aby vo viere ešte slabé národy neboly v pochybnosť uvádzané ohľadom večného pa-

nenstva P. Marie ako aj ohľadom toho, že ona Syna svojho počala pôsobením Ducha sv. Sväté evanjelia nám už aj o Matke Božej len veľmi málo zvestujú, vlastne len to, čo sa týka aj Ježiša Krista; podobne, ba ešte menej nám zvestujú o sv. Jozefovi, aj to len veci, ktoré sú v spojení s Ježišom a Mariou. O živote sv. Jozefa pred tým spojením nám sv. evanjelia vlastne nič nehovoria.

Ale je jedna stará, pravdepodobná legenda, ktorá hovorí, že sv. Jozef vo svojej mladosti pre svoju veľkú pobožnosť a nevinnosť od svojich telesne smýšľajúcich bratov bol posmievaný a nenávidený, prečo ho vraj aj z otcovského domu vyhnali. Teda mal podobný osud ako jeho od bratov tiež nenávidený a prenasledovaný starozákonný predobraz, Jozef, syn Jakubov. Inak v tomto podobný bol aj svojmu chovancovi, Ježišovi, ktorý sostúpil na zem medzi svojich bratov, aby ich učinil dietkami Božími, a jednako bol od nich opovrhnutý, nenávidený a usmrtený. — Teda od svojich bratov nenávidený, svojej vlasti odcudzený, „cudzinec v Izraeli“, tým väčšmi túžil po splnení sľubov a predpovedí, dľa ktorých pokoj a svornosť mali sa vrátiť na svet a zem sa mala stať domovom dietok Božích a pokolenie ľudské ľudom bratov. Podobne ako Jozef v Egypte, ktorý ako otrok musel slúžiť, ba i v žalári trpieť, jednako zákon boží dodržiaval i vo svojom trápení, tak i pestún P. Ježiša, Jozef, vo všetkom svojom zármutku a zaznávaní očakával spasenie sveta, ktoré dľa predpovedí prorokov v jeho dobe malo sa uskutočniť. A táto jeho túžba a očakávanie stalo sa skutkom. Toto bolo prvé sladké o-
vocie utrpení sv. Jozefa.

A k príchodu prisľúbeného Mesiáša sv. Jozef mal prispieť nielen svojou túžbou, ale aj spoluúčinkovať. A stalo sa to spôsobom, na aký on vo svojej poníženosti ani len pomyslieť sa neodvážil. V chráme v Jeruzaleme

ako chovanica žila panna z pokolenia Dávidovho, z ktorého pochádzal aj sv. Jozef, ktorú rodičia zasvätili službe božej. Keď dorastala v pannu na vydaj, kňazi dľa Mojžišovho zákona povolali mladých mužov z jej pokolenia, aby sa uchádzali o jej ruku. Medzi týmito bol aj Jozef, ktorý bol synom brata svätej Anny, matky P. Marie. Medzitým Panna v chráme z vnuknutia Ducha svätého sľúbila P. Bohu večné panenstvo. Keď teda privolila rozhodnutiu kňazov, aby sa vydala, mohla to urobiť len tak, že mala neskonalú dôveru v P. Boha, že jej pomôže dodržať Bohu daný sľub. Preto jej vyvolil P. Boh podobne smýšľajúceho sprievodcu životom, ktorý práve tým, že bol oslobodený od všetkých telesných žiadostí, stal sa hodným, aby cez celý život bol s Nepoškvrnene Počatou a od nej narodiť sa majúci Synom Božím. A táto voľba, podľa spomenutej už legendy, stala sa zázrakom. Keď totiž o ruku P. Marie sa uchádzajúci mladí mužovia položili svoje pútnické palice pred oltár, všetky ostaly suchými, len Jozefova palica sa rozzeľňala a vykvitla z nej ľalia na znak toho, že to manželstvo uzaviera sa v znamení večného panenstva. Akiste nebolo blaženejšieho človeka nad Jozefa, keď sa mu dostala taká nevesta, ale hneď na to z tej blaženosti vyrástla aj bolesť a zármutok.

Jozef sverenú mu sľúbenicu odviedol do Nazaretu, kde ju našlo posolstvo archanjela Gabriela, zvestujúce jej materstvo Božie. Rozhodnutie P. Marie o neporušenom panenstve bolo také pevné, že ona na slová archanjela dala otázku: „Ako sa to stane, lebo ja muža nepoznávam.“ A až keď ju archanjel ubezpečil, že sa to stane zázrakom, pôsobením Ducha svätého, privolila a vyslovila slová: „Ajhľa, dievka Pánova, staň sa mi podľa slova tvojho.“ O tejto udalosti nebol Jozef poučený ani z neba, ani od P. Marie. A preto keď sa P. Maria po

trojmesačnom pobyte u príbuznej Alžbety vrátila do Nazaretu a Jozef videl jej stav, chcel ju tajne prepustiť. Takej skúške podrobil P. Boh sv. Jozefa. Ale keď vo snách od anjela bol poučený, neváhal a bezpodmienečne sa podrobil riadeniu Božiemu.

Ale čoskoro nové utrpenie malo stihnúť starostlivého pestúna Ježišovho, a to ešte pred narodením božského Dieťaťa. Ako to muselo Jozefa trápiť, keď po namáhavej 4—5 dňovej chôdzi z Nazaretu do Betlehema našiel pre svoju prečistú sverenicu útulok a musel sa s ňou utiahnuť do maštaľky. Dôveroval však v Bohu. A nesklamal sa. Boh ho potešil tým, že videl, ako chór nebeských duchov zvestoval svetu narodenie Ježišovo. A čoskoro prišli nábožní pastieri, aby mu preukázali úctu a poklonu, aká len Bohu patrí. Aj veľkú radosť zažil, keď Dieťa ôsmeho dňa po narodení bolo obrezané a na jeho príkaz pomenované: Ježiš. A hneď na to prišli traja králi od východu, aby prinesenými darmi poklonili sa Dieťaťu ako Spasiteľovi sveta. Ale jeho radosť čoskoro obrátila sa v žalosť, keď s božským Dieťaťom a Matkou jeho musel utiecť do Egypta, aby zachránil jeho život pred Herodesom.

Svätá Rodina po smrti Herodesovej navrátila sa do vlasti, do Nazaretu. Sv. Jozef, ako hlava rodiny, pečlivo sa staral o ňu. Ale ešte raz dopustil P. Boh na sv. Jozefa skúšku. Dvanásťročný Ježiško po veľkonočných sviatkoch zaostal v Jeruzaleme v chráme a P. Maria a sv. Jozef zbadali to až na druhý deň. Úzkostlivo a s veľkou starostlivosťou išli ho hľadať, až ho na tretí deň našli v chráme.

Potom už, tak sa zdá, sv. Jozef posledné dni svojho života prežíval v blaženosti a pokoji v Nazarete, až v náručí Ježišovom a Panny Marie, ako hodnoverná tradícia hovorí, vrátil čistú svoju dušu Stvoriteľovi.

Ako sme už spomenuli, úcta sv. Jozefa v prvých storočiach v Cirkvi nebola veľmi rozšírená. Až v neskoršom stredoveku vidíme objaviť sa uctievanie a sviatok sv. Jozefa, ako slnko zpoza chmár. Úctu sv. Jozefa začal medzi ľudom rozširovať sv. Bernardin zo Sieny (1404). Od toho času rehoľa sv. Františka neprestala uctievať sv. Jozefa spolu s Pannou Mariou a sviatok sv. Jozefa svätila asi o storočie skôr, ako bol zavedený v cirkvi rímskej. K rozšíreniu úcty sv. Jozefa mocne prispeli sv. Terezia a sv. František Salezský, ktorí z vlastnej skúsenosti tvrdili, že P. Boh nič nám neodoprie, čo skrze orodovanie sv. Jozefa od neho žiadame. Pápež Sixtus IV. (1475), Inocent VIII. (1484) a Klement IX. (1667) sviatok sv. Jozefa v rímskej cirkvi ustálili na 19. marec a až Gregor XV. 8-ho mája 1621 rozšíril ho na celú Cirkev katolícku.

II.

Sviatok kniežat apoštolských sv. Petra a Pavla.

(29-ho a 30-ho júna.)

Deň 29-ho júna je zasvätený pamiatke dvom apoštolským kniežatám, Petrovi a Pavlovi. Kresťania od prvopočiatku v úctivosti mali miesta ich smrti. Lebo to boli miesta smrti tých, ktorí kresťanov vo viere k životu nadprirodzenému splodili: miesto v neronovskej záhrade vo Vatikáne, kde bol Peter ukrižovaný a miesto na ceste do Ostie vedúcej, kde bol Pavol sťatý. Pápež Lev Veľký výslovne hovorí, že oba títo apoštolovia na celom kresťanskom svete boli ctení hneď po ich mučeníckej smrti. Akiste prednostné postavenie, aké Kristus Petrovi udelil a ktoré cestou evanjelií na celom svete

hlásané bolo, veľmi prispelo k tomu, že tento sviatok všade slávený bol, tým väčšmi, že cirkvi v Ríme, v Antiochii a v Alexandrii vo sv. Petrovi ctily zakladateľa patriarchálneho prestolu v tých mestách. A koľko cirkví založil sv. Pavol? A všetky tieto cirkvi rozširovaly úctu týchto apoštolov.

Okolo roku 258 pápež Sixtus II. nechal vyzdvihnúť kosti ači relikvie týchto apoštolov v katakombách a slávnostne ich pochoval na tých miestach, kde boli umčení. Táto slávnosť, konaná 29-ho júna, bola prvým verejne sláveným sviatkom kniežat apoštolských.

A hneď od počiatku tento sviatok slávený bol s oktávou a pápeži v tento deň dve omše sv. slúžili: jednu k úcte sv. Petra vo Vatikáne, a druhú k úcte sv. Pavla na ceste do Ostie vedúcej. Keďže dve omše slúžiť pre mužov starých, akými pápeži väčšinou bývali, bolo veľmi namáhavé, druhá omša preložená bola na nasledujúci deň, na 30-ho júna, a tak povstal sviatok, zasvätený pamiatke sv. Pavla.

„Slávne kniežatá okršleku zemského, — volá Cirkev sv. — ako sa milovali v živote, tak ani smrťou neboli rozlúčení.“

Ako bol založený pohanský Rím od dvoch proti sebe nepriateľských bratov, Romulusa a Remusa, ktorí v smrti sa rozišli, keďže jeden druhého zabil, tak aj kresťanský Rím dvaja priateľskí bratia Peter a Pavol, ktorí najužšie sa sišli, ba v jedno splynuli v smrti. Pavol stal sa nerozlučiteľným druhom, spolukniežatom apoštolským s Petrom, lebo kořene ním založenej cirkvi polieval vlastnou krvou. Spolu boli uväznení, spútaní a spolu vydali svedoctvo o svojom Majstrovi pred pohanským súdom, pred spoluväzňami a strážcami väzenia, ba pred celým Rímom, keď za neho spolu vycedili krv svoju. Spolu boli vedení na smrť, za múrami mesta srdečne sa rozlúčili, a kým Peter bol ukrižovaný na najvyššom

vířku západu večného mesta, zatiaľ Pavol bol sľatý na juhu mesta na nížine rieky Tibera. Pavol mohol povedať o Petrovi, čo povedal sv. Ján Krstiteľ o Kristu Pánovi: „On musí byť povýšený, ja ale ponížený“, lebo Peter, nasledujúc svojho Pána, vystúpil na kríž, Pavol hlavu svoju složil k nohám Pánovým. Oba boli pochovaní v Ríme, aby tam v strede Cirkvi držali stráž a ochranu nad ňou.

Na tento sviatok na mnohých miestach konajú sa prôvody, ktorých sa najmä mládež v plnom počte zúčastňuje. — Najmä v prímorských mestách a dedinách Belgicka tento deň s veľkou okázalosťou sa svätí, lebo na tento deň koná sa svätenie mora. Cechy, bratstvá, rozličné spolky pod svojimi odznakmi a zástavami v procesii tiahnu z farského kostola k moru, kde na pobreží na zvlášť k tomu cieľu pripravenom oltári slúžená je omša sv. a potom slávnostne sa svätí more za hlasov hudby a dunenia možiarov. — Táto slávnosť koná sa v Belgicku vo všetkých mestách a dedinách, ktoré ležia pri mori, prečo i farské kostoly týchto obcí väčšinou sú zasvätené sv. Petrovi. — V západnej časti belgického morského pobrežia okrem toho rybári majú svoju zvláštnu slávnosť. Všetci vyjdú na nádherne ozdobených rybárskych lodičkách na more. Na to z jednej lodičky akoby náhodou padne socha sv. Petra do mora. Všetci rybári rozostrú svoje siete a rybár, ktorému sa podarí vyloviť sochu z mora, ustanovený je na jeden rok za predstaveného Spolku sv. Petra, bratstva rybárov. Potom tiahnu v prôvode do chrámu a pri tomto lovení chytené ryby rozďajú za malý poplatok medzi chudobných obce. Ako svätenie mora, tak aj takéto slávnosti rybárske akiste súvisia s tým, že sv. Peter sám bol rybárom,

III.

Sviatok sv. Cyrila a Metoda, apoštolov slovan- ských.

(5-ho júla.)

„Vysoký úrad zveladenia kresťanského mena, ktorý zvláštnym spôsobom udelený bol blahoslavenému Petrovi, kniežaťu apoštolov a jeho nástupcom, viedol rímskych pápežov, aby sa postarali, žeby zvestovatelia sv. evanjelia k rozličným národom okršleku zemského v rozličných dobách posielaní boli, ako to sama vec a rada milostivého Boha za dobré uzná požadovať. Preto, ako poslali Augustína k Britanom, Patricia k Irčanom, Bonifáca ku Germánom, Villeborda k Frízom, Batavom, Belgom, iných prečasto k iným; tak aj moc vykonávania úradu apoštolského u slovanských národov popriali aj Cyrilovi a Metodovi, mužom to najsvätejším, ktorých namáhaniu a najväčším prácam podarilo sa, že slovanské národy prijaly svetlo evanjelia a od pozemského života privedené boly k vzdelanosti ľudskej a občanskej.“ Takto píše blahej pamäti svätý Otec, Lev XIII. v Encyklike „Grande munus“, ktorú vydal 30-ho septembra r. 1880.

Sv. Cyril a Metod, apoštolovia slovanskí, boli vlastní bratia. Narodili sa začiatkom IX. storočia v Solúni. Otec Lev bol vysoký úradník cisársky, matka menovala sa Maria. Bohabojní kresťanskí rodičia mali sedem synov; Konštantín, ktorý neskôršie prijal rehoľné meno Cyril, bol najmladším. Nábožní rodičia vynaložili všetok majetok a starostlivosť, aby ich synovia v Božej bázni a vedomostiach dobre boli vychovaní. Medzi všetkými vynikali Cyril a Metod. Starostliví rodičia poslali ich na vysoké školy do Carihradu. Tu veľkými vlohami obda-

reňý Konštantín-Cyriľ nadobudol si toľkú učenosť, že ho všeobecne filozofom ači mudrcom menovali a pre jeho učenosť vyvolili za vychovávateľa cároviča, cisárovhо syna, Michala. Metod naučil sa slovanský a stal sa cisárskym úradníkom v Macedonii, kde už vtedy žili mnohí Slovania. Ale ten život sa mu neľúbil. I rozjímal mnoho a radil sa s Bohom, až sa rozhodol svet opustiť a vstúpiť do tichého kláštora. Tak sa stal mníchom v kláštore na vrchu Olympe. Onedlho nasledoval ho i Cyril, ktorému sa život na cisárskom dvore tiež zneľúbil.

V tom čase na brehu Čierneho mora bývali Chazari, polodivý národ, ktorého pohlavári požiadali cisárovnú Theodoru, aby im poslala mužov, ktorí by ich v kresťanskej viere vyučili. Cisárovná, v usrozmnení s patriarchom Ignácom, poslala ta Cyrila, ktorého nasledoval i jeho brat Metod. Boh žehnal ich prácam; mnohí pohlavári a veľké zástupy ľudu prijali sv. krst. I založili veľkú cirkev a za svoju námahu za odplatu len to si žiadali, aby pohlavári prepustili na slobodu všetkých kresťanských otrokov.

Tu sa stalo, že sv. Cyril našiel hrob sv. Klementa I., pápeža, ktorý tu okolo r. 100 po Kristu vo vyhnanstve zomrel. Pozostatky sv. Klementa svätí bratia uložili do drahocennej schránky a potom nosili ich so sebou na všetkých svojich apoštolských cestách.

Rastislav, panovník Veľkej Moravy, ktorá krajina rozprestierala sa na celé temer bývalé Uhorsko, Moravu a Sliezsko, keď napred márne bol žiadal v Ríme vierozvestovateľov, ovládajúcich slovanskú reč, obrátil sa s posolstvom na carihradského cisára, Michala III., aby mu on takých poslal. Cisár k tomuto vznešenému, ale ťažkému úradu zvolil Cyrila a Metoda, ktorí sa už boli osvedčili u Chazarov.

Keď sa svätí bratia dozvedeli, o aké bohumilé dielo ide, hneď sa vydali na ďalekú cestu. Cestou zastavili sa

u bulharského cára Ľorisa a tak jeho ako i bulharský národ pokrstili. Ba, ako podanie hovorí, cestou stretli sa aj v tom čase ešte s kočovnými Maďarmi a aj tým hlásali evanjelium.

Roku 863. svätí bratia prišli do Veľkej Moravy, ne-
súc so sebou ostatky sv. Klementa. Všade, kadiaľ šli,
neskoršie povstávaly káplnky a kostoly sv. Klementovi
zasvätené. Tak i v Močenku, neďaleko Nitry, čo doka-
zuje, že cesta ich viedla napred do Nitry, kde už v
tom čase stál kresťanský chrám, vystavaný kniežaťom
Pribinom. Odtiaľ išli na Velehrad (pravdepodobne hrad
Devín), do hlavného mesta veľkomoravskej ríše. Knieža
Rastislav ich prijal srdečne a nadšene. Hneď začali pra-
covať na spasiteľnom diele apoštolskom. S takou horli-
vosťou hlásali sv. evanjelium, že v krátkom čase celý
národ prijal učenie kresťanské. Sv. Cyril zostavil pre
slovanskú reč aj novú abecedu, glagolicu, z ktorej ne-
skoršie vyvinula sa po ňom pomenovaná cyrilica. Po-
tom do slovanskej reči preložili aj misál a iné bohoslu-
žobné knihy, i Písmo sv. Po piatať roka horlive účinko-
vali na Morave. Ale nemeckí kňazi a najmä biskupi v
Solnohrade a Pasove, ktorí predtým boli medzi našimi
predkami hlásali kresťanstvo, ale bez výsledku, lebo
ľud ich reči nerozumel, obžalovali ich v Ríme sv. Otcovi,
Mikulášovi I., že bludné učenie rozširujú a bohoslužbu
po slovansky konajú.

Rímska stolica, hoci bola presvedčená o ich pravo-
vernosti, povolala ich do Ríma. Oni, čo verní synovia sv.
katolíckej Cirkvi, uposlúchli výzvu nástupcu sv. Petra
a námestníka Spasiteľovho, a hneď sa vydali na ďale-
kú cestu. So sebou niesli aj drahocenný poklad, ostatky
sv. Klementa, mučeníka a pápeža.

Keď sa rímsky pápež, Hadrian II., ktorý bol nastú-
pil na miesto medzitým zomrelého Mikuláša I., do-
zvedel, že slovanskí vierozvestovatelia s ostatkami sv.

Klementa sa približujú k Rímu, išiel so všetkým kňazstvom a veľkým množstvom ľudu naproti nim a privítal ich s veľkou úctou. Ostatky sv. Klementa s veľkou okázalosťou uložili v kostole k úcte tohoto svätého už predtým vystavaného. Na to sv. Cyril a Metod podali sv. otcovi obširnu zprávu o svojom účinkovaní na Morave. Priznali sa, že pri službách božích užívajú slovan-skú reč, ale odôvodnili to takými pádnymi dôvodmi, že ich sv. Otec za to pochválil. I složili do rúk sv. otca prísahu, že sa pravej viery Kristovej až do smrti budú pridržať. Pápež Hadrian ustanovil ich potom a vysvätil za biskupov a niekoľkých ich učeníkov za kňazov.

Božia prezreteľnosť ustanovila, že sv. Cyril zomrel dňa 19-ho febr. r. 869 v Ríme a bol po boku sv. Klementa pochovaný. Keď zomieral, úpenlive prosil svojho brata Metoda: „Brat môj, navráť sa na Veľkú Morovu, neopúšťaj ten dobrý ľud.“

A sv. Metod vrátil sa na Veľkú Moravu. Neúnavne vyučoval ľud a pokračoval v započatom diele apoštol-skom. Keď po smrti Rastislavovej na kniežací trón zasadol Svätopluk, vyučoval a potvrdzoval vo viere i toho. Ale keď tento zanedbával svoje povinnosti, neohrožene ho karhal, prečo aj upadol u neho do nemilosti.

V tomto čase pápež Ján VIII. znovu povolal k sebe od nepriateľov obvineného biskupa Metoda. Tento hneď sa vydal na cestu. Cestou zastavil sa v Zadunajsku u kniežaťa Koceľa, syna Pribinovho, a i tam upevnil kresťanstvo a staroslovanskú, glagolskú službu Božiu, odkiaľ sa táto rozšírila na pobrežie Adriatického mora, kde sa až dosiaľ udržala.

Pápež Ján VIII. nielenže schválil postup sv. Metoda a ním uvedenú slovanskú bohoslužbu, ale ho aj ustanovil za sriemského a veľkomoravského arcibiskupa.

biskupa a za jeho sufragána ustanovil Vichinga, biskupa v Nitre.

Metod ako arcibiskup vrátil sa na Veľkú Moravu a tam svedomite a horlive vykonával svoj úrad. Navštívil Česko a pokrstil tam Borivoja a jeho manželku Ľudmilu, ktorí tam v tom čase panovali. Kňazi, ktorí Metoda na tejto ceste sprevádzali, na Kristovu vieru obrátili aj mnohých významných Čechov. Legendy a podanie hovorí, že sv. Metod chodil i v Poľsku, v Haľiči, kde vo Lvove založil biskupský prestol, ba zašiel i do Ruska a v Kieve sriadil biskupstvo. Ešte mnoho dobrého vykonal sv. arcibiskup na Veľkej Morave, až konečne cítil, že sa musí rozlúčiť so svetom. I naznačiac za svojho nástupcu Slovana Gorazda, dôrazne napomínajúc kňazstvo a ľud, aby v pravej viere vytrvali a ctnostý život viedli, usnul tíško v Pánovi, ktorého meno tak oslávil v toľkých krajinách. Stalo sa to 6. apríla r. P. 885. Miesto jeho hrobu je neznámo. Sú mienky, že pochovaný je na Velehrade, ale historicky dokázané to nemáme.

Sv. Cyril a Metod priniesli nám predrahý poklad — pravú vieru; sú naši najväčší dobrodincovia. Budme im za to vďační. Vďačnosť im preukážeme, keď budeme horlivými kresťanmi a svoju horlivosť dokážeme, keď naša viera bude živá, keď budeme podľa nej ctnostne a bezúhonne žiť, sv. sviatosti často prijímať, keď radi a pobožne budeme na službách Božích účasť brať a Cirkev sv. vo sv. misiách napomáhať. Len takto dokážeme, že sme vďačnými dieťkami našich sv. otcov.

Sv. apoštolovia slovanskí, Cyril a Metod, hneď po smrti uctievaní boli v celej Cirkvi. Ich pamiatka slávená bola u Čechov, Moravanov, Chorvatov, Slovákov atď. dňa 9. marca. Blahej pamäti sv. Otec Pius IX. 2-ho júna 1864 slávenie pamiatky sv. Cyrila a Me-

toda pre Čechov, Moravanov, Chorvatov a Slovákov (v biskupstve bansko-bystrickom) preložil na deň 5. júla slávnostnejším spôsobom (duplex I. cl.) Sv. Otec Lev XIII. vydal 30. sept. 1880. svoju pozoruhodnú encykliku „Grande munus“, ktorou toto slávenie pamiatky svätých našich vierozvestovateľov v deň 5. júla na celú Cirkev katolícku rozširuje. Neskoršie preložené to bolo na 7. júla. Teraz sviatok sv. Cyrila a Metoda u nás svätí sa 5. júla, a to ako sviatok, uznávaný i štátom. Na tento deň konajú sa veľké púte na Velehrad (na Morave), na Devín a Nitru. Žiadúce je, aby sa tých pútí čím viacej Slovákov zúčastňovalo, aby sa tak úcta našich svätých v našom národe vzťahovala. (Srov. Legenda ači čít. o svätých str. 593 a nasl.)

IV.

Sviatok sv. Andreja Svorada a Beňadika, slovenských pustovníkov.

(17.-ho júla).

Prvým vznešeným ovocím na strome, ktorý v našom národe zasadili sv. Cyril a Metod, sú slovenskí pustovníci sv. Andrej Svorad a Beňadik.

Na čarokrásnom Považí oproti obci Opatová powyše mesta Trenčína vypína sa na pravom brehu Váhu bralo, zvané Skalka. Súsedný vršok, ktorý je akoby pokračovaním Skalky, dosiaľ sa menuje Oltárno. Na tomto vrchu sa schádzali pohanskí naši predkovia k obetiam a tam pochovávali svojich mŕtvych. Pri vykopávkach, ktoré previedol skalský dekan-farár P. Uhrín, našlo sa mnoho črepov, a aj niekoľko celkom zachovalých popolníc.

Keď sa naši predkovia pôsobením sv. Cyrila a Metoda zriekli pohanstva, vrch Oltárno pomaly zapadal do zapomenutia. Až v desiatom storočí Skalka zasa ožila, lebo jej lesy ozývaly sa zbožnými Žalmami dvoch svätých mužov, ktorí v jej jaskyni viedli pustovnícky život. Boli to Andrej Svorad a Beňadik, teraz patrónovia nitrianskeho biskupstva. Oni pomáhali rozširovať bohumilý život medzi našimi kresťanskými predkami, obývajúcimi údolia Váhu a Nitry, svojím vznešeným príkladom vtedy, keď sv. Štefan, I. kráľ uhorský, usiloval sa vykoreniť pohanstvo medzi súkmenovcami, ktorí sa boli usadili v Panónii, v Potisí a na strednom Dunaji.

Svorad narodil sa v X. storočí akiste niekde na území, patriacom vtedy k Poľsku. Pobožný a dobre vychovaný mladík stránil sa hluku sveta a nachádzal záľubu v úzkom spojení s Bohom. Na brehu tatranského Dunajca vyhľadal si osamelú jaskyňu a tam utiahnute žil niekoľko rokov v prísnom sebazapieraní, v modlitbách a vo svätom rozjímaní. Jeho duša túžila po okázalých verejných službách Božích a preto koncom X. storočia opustil jaskyňu nad Dunajcom a prišiel do Nitry, kde už vtedy kvitnul čulý kresťanský život. Vstúpil do kláštora na vrchu Zobore, kde prijal rehoľné meno Andrej.

V kláštore žil Andrej-Svorad veľmi príkladne. Opát Filip a všetci rehoľní spolubratia veľmi ho ctili. Ale Andrej-Svorad túžil po vyššej dokonalosti. Preto opustil kláštor a s dovolením predstaveného vyhľadal si na vrchu Zobore jaskyňu nad studničkou, kde potom žil ako pustovník.

Na Zobore často ho vyrušovali rehoľní bratia, preto zanechal Zobor a odišiel na pustý vrch Skalku, na pravom brehu Váhu powyše Trenčína ležiacu. Tu sa utiahol do skalnej jaskyne. Nevedieť, či ešte na Zobore

ači až tu na Skalke pridružil sa k nemu ako učeník mladší muž, Beňadik. Tohoto Andrej-Svorad vyučoval k vyššiemu duchovnému životu živým slovom, a hlavne príkladom. V istý čas vo dne i v noci schádzali sa, aby P. Bohu prespevovali Žalmy. Mladý Beňadik obdivoval prísny život svojho majstra, ktorý v každom týždni zachovával po tri dni prísny pôst a v ostatné dni živil sa poľným ovocím. Po ťažkých denných prácach a službách Božích sv. Andrej-Svorad ukladal sa na krátky odpočinok do dutiny dubového stromu, ktorú si sám vydlabal a ohradil trnmi. Nad hlavou mu visela drevená obruč, na ktorej na rozličných miestach priviazané boli štyri veľké kamene, aby sa, keď v spánku hlavu naklonil, udretý kameňom, zobudil a Bohu slúžil.

Boh oslávil verného svojho služobníka i divmi. Tak zaznačené bolo, že raz, keď od prísneho pôstu a po ťažkej práci pri rúbaní dreva omdlel, pristúpil k nemu mládenec anjelskej krásy a preniesol ho do jaskyne.

Keď sv. Andrej-Svorad cítil, že blíži sa posledná hodina jeho života, odišiel nazad do kláštora na Zobore, aby sa pripravil na smrť.

Zaopatrený sv. sviatosťami zomierajúcich a pripravený na cestu do blaženej večnosti, žiadal opáta Filipa, aby po smrti v jeho prítomnosti bol oblečený z rehoľníckeho rúcha. A zomrel v Pánu najkrajšou smrťou spravodlivého r. 1009. Po jeho smrti vyjavilo sa veľké mučeníctvo, ktorým krotil náruživosti svojho slabého tela: na jeho tele našli železnú retiazku, ktorá sa hlboko zarezávala do tela. Sv. Andreja-Svorada pochovali slávnostne v bazilike sv. Emeráma v Nitre.

Sv. Beňadik, učeník svätého Andreja-Svorada, narodil sa v X. storočí na Považí z nábožných kresťanských rodičov. Už v mladosti neukojiteľnou túžbou vzplanul po kresťanskej dokonalosti a po pustovníckom živote.

Pridružil sa teda k sv. Andrejovi-Svoradovi, v ktorom našiel spoľahlivého rukovodiča na ceste kresťanskej dokonalosti. Trávil s ním v bohumilej samote v modlitbách a prísnom pôste mnohé krásne dni.

Po blahoslavenej smrti sv. Andreja v zoborskom kláštore sv. Beňadik vrátil sa na Skalku a usadil sa v jaskyni, kde predtým spolu žili. Jeho život pozostával z prísnych pôstov, trýznenia tela ťažkou prácou, z vrúcnych modlitieb a spevov, z rózjímania, z ohlasovania slova Božieho a poučovania krajanov o kresťanskom živote. Tak žil sv. Beňadik za tri roky. Vtedy ho pohani zavraždili a shodili so strmej skaly, vyčnievajúcej nad Váhom do vln bystrotokej rieky.

Milostivý Boh zázračne oslávil telesné ostatky svojho svätého služobníka a mučeníka. Ryby a raky po celý rok nedotkli sa jeho tela, ktoré ostalo neporušené. Veľký orol, ktorý každodenne poletoval nad bystrinou Váhu a sedával na brehu, označoval hrob svätého. Týmto neobyčajným zjavom upozornení nábožní kresťania vyzdvihli z vody neporušené telo sv. mučeníka a uložili ho k telu jeho učiteľa a spoločníka v kostole sv. Emerama v Nitre.

Na Skalke potom dialy sa mnohé divy. Raz zbojníci na smrť dorážali svojho druha na Skalke. Kajúci zločinec, umierajúc, dal sa doniesť do jaskyne pustovníkov a tu prosil Boha o smilovanie. A hľa! Ozdravel a zveleboval Boha a mocných orodovníkov svojich. Cirkev sv. a veriaci ľud vyhlásili zbožných pustovníkov, našich krajanov za svätých a od nábožného ľudu vzývaní boli v každej potrebe života.

Úcta našich svätých šírila sa hneď po ich smrti. Dôkazom toho je aj okolnosť, že naši nábožní predkovia tie miesta, ktoré sv. pustovníci svojím životom posvätili, ozdobili nábožensko-národnými pomníkmi.

Tak na počesť týchto dvoch svätých na miesto starobylého, časom zaniklého zoborského kláštora nitriansky biskup Szelepcsényi vystaval chrám, a Jaklin, tiež nitriansky biskup roku 1691 kláštor pre kamaldulských mníchov. Kláštor časom zanikol a väčšinou sa srúcal. Najnovšie misionári Spoločnosti Slova Božieho zaviedli sbierky, aby zoborský kláštor znovu vybudovali pre svojich novicov a na ciele ekzercičné.

Ale ani Skalka neostala bez náboženských pomníkov. Nitriansky biskup Jakub I. už r. 1224 dal vystavať pri jaskyni, v ktorej sv. Beňadik bol zavraždený, kláštor a na ekale, s ktorej ho pohani do Váhu shodili, kostol. Kláštor a kostol odovzdaný bol mníchom Benediktínom, ktorí v ňom bývali až do osudnej porážky pri Moháči.

V týchto búrlivých časoch kláštor a jeho majetky zhabaly vojská, kým zasa roku 1644 Ján Püsky, nitriansky biskup, na naliehanie ostrihomského arcibiskupa Juraja Lippayho, a usrozmnený s kráľom Ferdinandom, neodovzdal ho správe otcov jezuitov. Títo v kláštore bývali až do zrušenia ich spoločnosti, kedy kláštor, ako aj ostatné majetky jezuitov, prešly do vlastníosti študijnej základiny (fundus studiorum), ktorej vlastníosťou sú podnes. Po zrušení spoločnosti Ježišovej kláštor a kostol ostal opustený a čoskoro staly sa z nich srúcaniny. Roku 1853, hlavne pričinením trenčianskeho opáta-farára Ľudovíta Stáreka, zo srúcaniska zachované a obnovené bolo, čo sa ešte zachovať dalo. Obnovený kostolík 17. júla r. 1853, na sviatok našich svätých, posvätil spomenutý trenčiansky opát-farár. Na túto slávnosť sišlo sa veľké množstvo pútnikov. V našich časoch zachované je a službám Božím slúži len veža s malým, od Jána Krajčíka, nitrianskeho kanoníka darovaným zvonom, a kupolou ozdobený a úcte sv. Benedika zasvätený kostolík uprostred srúcaniska bývalého

kláštora. Do kostolíka vchádza sa cez kláštorný dvor dvermi, vmurovanými do vytesanej skaly, a dlhou jaskyňovou chodbou. Nad oltárom vidieť od akademického maliara Jozefa Hanulu zhotovený obraz, ktorý nám živo predstavuje sv. Beňadika, ako ho zločinci v jaskyni napadli. Nad týmto obrazom je druhý, menší, ktorý sv. Andreja-Svorada vyobrazuje v prázdnom dube, ako sa so sopnutými rukami modlí. Z kostolíka vedú schody dolu do káplnky blahosl. P. Marie a do hrobu Krista Pána. Podobne z horného kostolíka ide sa do úzkej, dlhej a tmavej jaskyne, v ktorej na konci, na mieste, kde sv. Beňadika zločinci napadli, umiestená je kamenná socha, znázorňujúca svätca v pustovníckom rúchu, ako sa so složenými rukami modlí sv. ruženec.

O toto pútnické, nám Slovákom tak predrahé miesto, zaslúžili sa všetci poslední farári skalskí. Po prievrate zo sbierok, ktoré medzi domácimi a americkými Slovákami previedol najdôst. nitr. p. biskup dr. K. Kmeľko, renovovaný bol na skale nad Váhom stojáci dvojvežový kostol sv. Beňadika; pri kostole postavený je malý dom pre rehoľníkov redemptoristov, ktorých opatere je Skalka sverená. Títo okrem hlavnej púte, v nedeľu po 17. júli nasledujúcej, každý rok v lete usporiadajú viac pútí, ktorých sa okolitý ľud hojne zúčastňuje.

Za starodávna úcta našich svätých rozšírená bola na celom Slovensku. Dôkazom toho je, že ich obrazy a sochy nachádzajú sa nielen na Skalke a v Nitre, kde v sídelnom chráme majú i jeden bočný oltár, ale až na východných stranách nášho Slovenska, ako v pútnickom kostolíku na vršku sv. Rozalie pri Košiciach. Tam pod obrazom sv. Andreja-Svorada je tento nápis: „Sv. Zorard na vrchu Zobor pri Nitre pod svätým Štefanom, kráľom Uhorska viedol život pustovnícky.“ A pod obrazom sv. Beňadika: „Sv. Benedik, učeník sv. Ondre-

ja Zorarda, skrze pohanských zlodejov ťažko ranený so Skalky nad Trenčínom do Váhu shodený, zomrel smrťou mučeníckou.“

Z novších časov ich obrazy ako nástenné maľby sú v chrámoch: višňovskom, trenčianskom a bošáckom.

Dľa starého podania slovenskí pltníci kedysi sv. Beňadika uctievali ako svojho patróna, keď išli na svojich pltiach okolo Skalky, na jeho úctu odriekali zvláštnu modlitbu. Úpadkom pltníctva do zapomenutia prišla i táto pekná obyčaj; ale v zmenených okolnostiach úcta našich sv. krajanov zo Skalky musí sa za- sa rozšíriť po celom Slovensku, aby sme dokázali, že dedictvo otcov vieme si zachovať. (Srov. Legenda ači čítanie o svätých st- 1353 a nasl. ako aj môj spisok: Život sv. Andreja a Benedika, slov. pustovníkov.)

V.

Sviatok Všetkých svätých.

(1-ho novembra).

V hlavnom meste starovekého pohanstva, ktorého náboženstvo pozostávalo hlavne v tom, že si robilo sbierku bôžikov celého sveta, bol aj chrám všetkých bôžikov, zvaný Pantheon. Tento chrám, ktorý najcharakteristickejšie ukazoval podstatu starovekého pohanstva, aj uprostred pohromy a zániku pohanstva riadením Božím ostal neporušený stáť, aby ako výrazný pozostatok pohanstva premenený bol v čerstvý pomník kresťanstva, žeby tak o obrátení sveta svedoctvo vydával.

Tento od cisára Augustusa vybudovaný nádherný chrám všetkých bôžikov začiatkom VII. storočia bol

skrze pápeža Bonifáca IV. (608-615) s povolením cisára Phokasa premenený v chrám všetkých svätých mučeníkov a zvlášť Matky Božej, ako kráľovnej mučeníkov. Z katakomb, ktoré sú okolo Ríma, bolo privezené a v tomto chráme uložené 28 vozov kostí svätých mučeníkov (610). Po uplynutí jedného storočia pápež Gregor IV. tento chrám zasvätil všetkým svätým, a hlavne Matke Božej, ako kráľovnej všetkých svätých a spolu zavedený bol aj sviatok Všetkých svätých.

Za príkladom gréckej cirkvi pápež Bonifác IV. sviatok všetkých mučeníkov ustálil na deň oktávy Ducha svätého, ale pápež Gregor IV. preložil ho zasa na koniec cirkevného roka, na 1. november. Grécka alebo východná cirkev skoršie ustanovila sviatok, ktorý pomenovala „sviatkom všetkých svätých mučeníkov“. A slávila ho na oktávu Ducha sv. preto, aby tým poukázala na to, že Duch sv. je počiatkom a východiskom všetkej svätosti a všetkého spasenia. A keď západná cirkev pod Gregorom IV. preložila tento sviatok na koniec cirkevného roka, chcela tým naznačiť, že ako je počiatkom všetkej svätosti, tak zasa každé stvorenie v ňom má vidieť konečný svoj cieľ.

Prvú zvesť o sviatku Všetkých svätých v gréckej cirkvi nachádzame v spisoch okolo r. 379 zomrelého Efréma Sýra. Jednu svoju reč nad v Kristu zomretým začína slovami: „Bratia, ktorých Kristus zpomedzi nás povolal, svolávajú nás k spoločnému sviatku chváliť Boha.“ — Ešte jasnejšie opisuje tento sviatok sv. Ján Zlatoústý (347-407) v jednej v Antiochii povedanej kázni, ktorá má nápis: „Kázeň na sviatok všetkých mučeníkov, ktorí na celom okršleku zemskom mučení boli.“

Pravda, vtedajším kritickým časom treba pripísať, že sa sviatok len pomaly ujímal a rozširoval. Vysvitá to aj z okolnosti, že cisár Ľudovít Pobožný (814-840) na porade biskupov a prelátov franskej ríši v Aache-

ne vydržiavanej nariadil tento sviatok vo všetkých krajinách, ktoré jeho žezlu podliehaly. Biskup Hirkaz z Lüttichu (855) prvý predpísal vo svojom biskupstve tento sviatok. Od toho času sa sviatok všade svätzil ako sviatok prvej triedy s vigíliou a oktávou; pápežom Gregorom IV. zostavené cirkevné hodinky na tento sviatok pápež Pius V. (1565) temer celkom prepracoval.

To, že aký cieľ mala Cirkev pri uvedení tohoto sviatku, vysvitá z obradov tohoto dňa. Evanjelium toho dňa podobá sa listu, v ktorom nás svätí nebešťania pozdravujú. Oznamujú nám svoju blaženosť v nebeských stánkoch, kde nevysloviteľné šťastie je ich podielom. Krásne opisujú svoju blaženosť. „My sme boli chudobní duchom a teraz naše je kráľovstvo nebeské; — hlad a smäd duší našich je na veky uspokojený; — za naše dobré skutky obsiahli sme milosrdenstvo Božie; — že sme boli tichého a pokorného srdca, stali sme sa dietkami Božími; — a keďže sme trpeli pre spravodlivosť a prenasledovaní sme boli, veľká je naša odplata v nebesiach!“

I v kňazských hodinkách zračí sa veľký význam dňa. Vo vznešených responzóriach predstavený je Pán, sediaci na tróne svojej velebnosti, obkľúčený cherubínmi a serafínmi. Na u nôh Pána kľaciacu Matku Božiu padá prvý lúč svätosti Božej a skrze ňu rozširuje sa na ostatné chóry nebešťanov. Po nej nasleduje predchodca Pánov, najväčší, akého kedy žena porodila, ktorý spolu predstavuje prorokov a patriarchov. Zo svätých Nového zákona rad otvárajú vierozvestovatelia, ku ktorým sa pripojujú mučeníci. Konečne vyznávači a panny zakončujú rad — všetci spojení v chvále a velebe trikrát svätého Boha.

Takto úcta svätých v očiach Cirkvi nie je ničím iným, ako úcta samého Boha, ktorého svätosť sa odzrkadľuje vo svätých a ako nasledovanie tej svätosti

Božej, ktorá sa nám predstavuje vo svätých. Lebo ako sa zjavuje Boh v Kristu Pánovi, tak sa zjavuje Kristus vo svojich svätých. A preto dnešný deň nám oni pri-
volávajú z neba: „Budte nasledovníkmi našimi, ako sme my boli nasledovníkmi Kristovými!“

VI.

Pamiatka všetkých verných dušičiek.

(2-ho novembra.)

Vo včerajší deň „bojujúca cirkev“ obracala zrak svoj na „cirkev víťaznú“; dnešný deň obraciame sa s vrúc-
nymi modlitbami našimi na Boha a svätých jeho, aby
došli čím skôr spasenia naši zomrelí spolubratia, ktorí
tvoria „cirkev trpiacu.“ Obyčaj modliť sa za zomretých
má svoje odôvodnenie už v učení Starého zákona: „Pre-
to svätá a spasiteľná myšlienka je modliť sa za mŕtvych,
aby hriechov sprostení boli.“ (II. Machab. 12, 46.) Tej-
to myšlienke síce dlhý čas nebol zasvätený zvláštny deň,
ale keďže hneď na počiatku Cirkvi pri každej omši sv.
pri „spomienke na mŕtvych“ čítané boly mená v Kristu
zomrelých, túto pobožnosť právom odvodzujeme z ča-
sov apoštolských. Preto sa i teraz modlí kňaz pri obeti
omše sv.: Spomeň si tiež, ó Pane, na všetkých твоjich
služobníkov a služobnice, ktorí nás znakom viery predišli
a teraz v pokoji odpočívajú. Prosíme ťa, ó Pane, daj
im, ako aj všetkým v Kristu zomretým, miesto občer-
stvenia, svetla a pokoja skrze Krista Pána nášho!“

V Španielsku „pamiatka všetkých verných duši-
čiek“ známa bola už za časov svätého Izidora zo Sevilly
(600) a svätili ju pod oktávou Ducha svätého. Ako naj-

horlivejší rozširovateľ tejto pobožnosti vystupuje chýrny biskup Notger z Lüttichu (971—1008), ktorý predpísal túto pobožnosť pre všetky kostoly svojho rozsiahleho biskupstva. Potom pokračovali benediktíni, ktorí od roku 998 vo svojich kláštoroch každoročne konali túto pobožnosť za zomretých rehoľných spolubratov a tých, ktorí sa o ich rehoľu zvlášť zaslúžili. V X. storočí táto pobožnosť rozšírila sa v celej Cirkvi sv.

Obsah.

	Str.
Úvodom — — — — —	3
Predhovor k slovenskému vydaniu — — — —	5

Oddelenie prvé — Vianočné obdobie

I. Advent — — — — —	7
II. Suché dni, ači Kantry — — — — —	10
III. Sviatok Narodenia Krista Pána, ači Vianoce —	12
IV. Povianočné sviatky — — — — —	17
V. Sviatok Obrezania Pána — — — — —	19
VI. Sviatok Zjavenia Pána, ači Troch kráľov — —	21
VII. Sviatok Mena Ježišovho — — — — —	27

Oddelenie druhé — Veľkonočné obdobie

I. Predveľkonočné sviatky — — — — —	29
II. Nedeľa Deviatnik — — — — —	30
III. Prvá a druhá nedeľa po Deviatniku — — —	31
IV. Popolečná streda — — — — —	31
V. Nedeľa Letáre — — — — —	33
VI. Smrtná nedeľa — — — — —	35
VII. Kvetná nedeľa — — — — —	36
VIII. Zelený štvrtok — — — — —	39
IX. Slávnostné umývanie nôh — — — — —	41
X. Veľký piatok — — — — —	42
XI. Veľká sobota — — — — —	44
1. Svätenie ohňa a svetla — — — — —	45
2. Svätenie veľkonočnej sviece ači paškála —	46

	Str.
3. Svätenie krstiteľnej vody — — — — —	46
4. Nočná vigília ači vzkriesenie — — — — —	47
XII. Veľkonočná nedeľa — — — — —	48
XIII. Biela nedeľa — — — — —	52
XIV. Deň sv. Marka a Krížové dni — — — — —	54
XV. Nanebovstúpenie Pána — — — — —	55

Oddelenie tretie — Svätodušné obdobie

I. Nedeľa svätodušná ači Turíce — — — — —	58
II. Nedeľa Najsvätejšej Trojice — — — — —	61
III. Sviatok Božieho Tela — — — — —	64

Oddelenie štvrté — Sviatky preblahoslavenej P. Marie

I. Sviatok Nepoškvrneného Počtia P. Marie — — — — —	70
II. Sviatok Očisťovania P. Marie — — — — —	74
III. Sviatok Zvestovania P. Marie — — — — —	75
IV. Sviatok Nanebovzatia P. Marie — — — — —	77
V. Sviatok Narodenia P. Marie — — — — —	80
VI. Slávnosť sv. Ruženca — — — — —	81

Oddelenie piate — Sviatky svätých, ktoré sa v cirkevnom roku zolášť svätia

I. Sviatok Sv. Jozefa — — — — —	85
II. Sviatok kniežat apoštolských sv. Petra a Pavla — — — — —	89
III. Sviatok sv. Cyrila a Metoda, apoštolov slovan- ských — — — — —	92
IV. Sviatok sv. Andreja Svorada a Beňadika, slo- venských pustovníkov — — — — —	97
V. Sviatok Všetkých svätých — — — — —	103
VI. Pamiatka všetkých verných dušičiek — — — — —	106

Spolok Sv. Vojtecha

ponúka Vám tieto krásne svoje vydania:

Encyklika pápeža Pia XI.

Má 124 strán formátu 11 aj $1\frac{1}{2} \times 15$ cm. Knižka o kresťanskom manželstve.

CENA: brošovanej Kčs 3.—, v knižničnej väzbe Kčs 6.—, v plátne Kčs 9.—

Fr. Salésky-Dr. M. Hések:

Filotea.

Má 752 strán formátu 9×11 aj $1\frac{1}{2}$ cm. - Návod ku nábožnému životu, Očisťovanie duše, O modlitbe, O kresťanských ctnostiach, Rozjímania podané sú tu zo života pre život duševný a popretkávané peknými príkladmi.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 12.—, v plátne Kčs 20.—, v koži so zlatorezom Kčs 35.—

*P. I.-Marie O. F. M.-P. K. Koža a Fr. Em. Cubínek
O. F. M.:*

Kalvária a oltár.

Má 119 strán formátu 12×16 aj $1\frac{1}{2}$ cm. Znamenitá úvaha o krížovej ceste s krásnym duševným poučením.

CENA: brošovanej Kčs 7.—, v knižničnej väzbe Kčs 10.50, v plátne Kčs 14.—

E. Giehrlová-Fr. R. Oswald:

Kvety s kríža.

Má 429 strán formátu 12×17 cm. Slová útechy pre chorých.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 7.—, v polplátenej väzbe Kčs 10.—

I. Kempenský-M. Kollár:

Nasledovanie Krista.

Má 416 strán formátu 8×12 cm. Duchovný život podľa nauky Kristovej. Ctnosti, ktoré vedú nás ku dokona-

lému životu. Láska k Bohu. Účinky božej milosti. Spoved. Sv. Prijímanie.

CENA: neviazaná Kčs 6.—, v plátne Kčs 10.—, v koži so zlatorezom Kčs 25.—

P. Bertrand-M. Huska:

Pamätaj na Stvoriteľa v dňoch svojej mladosti.

Má 153 strán formátu 15×22 cm. Dobré rady a poučenia pre školskú mládež a i pre dospeljších. Kniha by mala byť v každej katolíckej rodine, lebo je dobrou príručkou v kresťanskej rodine.

CENA: brošovanej Kčs 8.—, v knižničnej väzbe Kčs 12.—, v plátne Kčs 16.—

Písmo Sväté Starého a Nového Zákona.

Má do 2050 strán formátu 18×26 cm. Táto kniha kníh prežila všetky časy a prežije i nekonečnú budúcnosť. Preto túto knihu kníh, Písmo Sväté má každý kresťan-katolík poznať. Nemá a nesmie chýbať ani v jednej katolíckej rodine.

CENA: St. a N. Z. neviazaného (crudo) Kčs 100.—, spolu viazaného v plátne Kčs 150.—, v polkoži červenorezom Kčs 180.—, v polkoži zlatorezom Kčs 200.—, v koži Kčs 240.—, v koži zlatorezom Kčs 260.—, skvostne Kčs 350.—, najskvostnejšie Kčs 500.—

Výhodné! Nový Zákon neviazaný (crudo) Kčs 20.—, v plátne Kčs 35.—, v polkoži červenorezom Kčs 50.—, v koži zlatorezom Kčs 75.—

Starý Zákon neviazaný (crudo) Kčs 80.—, v plátne Kčs 130.—, v polkoži červenorezom Kčs 150.—, v koži zlatorezom Kčs 200.—

P. K. Riedl-J. Buday:

Príklady zo života kat. (Mravná čítanka).

Má 162 strán formátu 14×20 cm. Knižka podáva nám príklady, ako sa máme posilňovať vo viere.

CENA: neviazaná Kčs 6.—, v knižničnej väzbe Kčs 9.—, v plátne 10.—

Prel. Dr. Št. Zlatoš:

Svätá Terezia Ježiškova.

Má 312 strán formátu 14 aj $1\frac{1}{2}\times 20$ cm. Veľký životopis svätice od jej útleho detstva a jej denník napísaný ňou samou. Dielo je spestrené peknými obrázkami.

CENA: brošovanej Kčs 25.—, v knižničnej väzbe Kčs 29.—, v plátne Kčs 33.—

Fr. Spirago-Št. Mišík:

Viera kresťansko-katolícka, (ači Ľud. katechizmus.)

Má 1164 strán formátu 15×22 cm. II. vydanie. V knihe je učenie o viere, mravoch a o milosti. Je vždy časovou knižkou pre katechéta.

CENA: neviazaný (crudo) Kčs 50.—, v polplátne Kčs 60.—, v polkoži červenorezom Kčs 70.—, v koži zlatorezom Kčs 85.—

P. M. Avancini-Dr. J. Tiso:

Život a učenie Ježiša Krista.

Má 864 strán formátu 9×13 cm. Knižka vo dvoch sväzkoch podáva nám krásne rozjímania na každý deň v roku.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 16.—, spoluviazanej v polplátne Kčs 20.—, v plátne Kčs 25.—, v koži so zlatorezom Kčs 40.—

Cena: 2 sväzky osobitne v polplátne Kčs 25.—, v plátne Kčs 30.—, v koži so zlatorezom Kčs 55.—

B. Smitz-J. Krššák:

Život Ježiša Krista.

Má 803 strán formátu 18×25 cm. Každý kresťan-katolík má poznať život Toho, o ktorom sv. Tomáš Akvinský vo svojej jemnej piesni takto hovorí: „Narodiac sa stal sa naším pokrmom, umrúc dal seba v cenu výkupnú, panujúc v nebesiach, dáva svojim verným odmenu.“ Dielo je krásne ilustrované.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 50.—, v polplátne Kčs 100.—, v plátne Kčs 110.—, v polkoži červenorezom Kčs 150.—, v koži so zlatorezom Kčs 200.—

Nový veľký cenník vďačne Vám pošleme, ak nás oň požiadate. Členom 15% slava na brož. ceny. Objednávky adresujte na SPOLOK SV. VOJTECHA, TRNAVA.

Potrebujete novú modlitbovú knižku?

J. Pöstényi:

Ave Maria.

Má 464 strán formátu 11×15 aj $\frac{1}{2}$ cm. Kniha obsahuje potrebné modlitby, *pútnické pobožnosti*, ružence a veľa pútnických piesní, väčšinou takých, čo dosiaľ neboly tlačené a boly len v rukopisoch predspevákov. Mnohé pesničky sú v nej jednohlasne nótované.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 10.—, v plátne Kčs 15.—,
v koži so zlatorezom Kčs 30.—, v mäkkej koži
so zlatorezom Kčs 32.—

J. P. Kysucký:

Boh moja spása.

Má 185 strán formátu 11 aj $\frac{1}{2}$ ×16 cm. Sú v nej všetky potrebné modlitby a pobožnosti. Knižka má *veľké písmeny*, preto je čitateľná pre starších a krátkozrakých.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 7.—, v plátne Kčs 10.—,
v koži so zlatorezom Kčs 20.—

M. Kollár:

Prosby k Bohu.

Má 391 strán formátu 7 aj $\frac{1}{2}$ ×10 aj $\frac{1}{2}$ cm. 11. vydanie. Najobľúbenejšia modlitbová knižka. Okrem potrebných modlitieb obsahuje do 150 cirkevných piesní.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 7.—, v plátne Kčs 10.—,
v koži so zlatorezom Kčs 18.—, vo vatovanej
koži so zlatorezom Kčs 22.—

M. Kollár:

Srdce k Bohu.

Má 415 strán formátu 8×11 cm. 11. vydanie. Katolícka modlitbová a spevácka knižka.

CENA: neviazaná (crudo) Kčs 10.—, v polplátne Kčs
12.—, v plátne Kčs 17.—, v koži so zlatorezom
Kčs 25.—, vo vatovanej koži so zlatorezom
Kčs 28.—

Vyberte si jednu a objednajte si ju vo Spolku Sv. Vojtecha, Trnava.